

พ.ร.บ. ๕๐๕

แบบเรียน
ของ
กรมศึกษาธิการ

หนังสือชุดกวีนิพนธ์
เรื่อง

วาสิฏฐี

ภาคพื้นดิน

ดวอขาม

294.31883

ค 893/๑

ออกโดยทบวงการชั่งตวงวัดการศึกษาของกุลสุภา

แบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือชุดกวีนิพนธ์

เรื่อง วาสิฏฐี

เสวีธรโกเศศ และ นาคะประทีป

เรียบเรียง

★★★★★

พิมพ์ครั้งที่สิบเอ็ด ๓๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๐๐

ปกกระดาษราคาเล่มละ ๓.๕๐ บาท

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภา

ปากคลองบางลำพู นคร

๑๖	เตรียมร่มมือ	๑๒๖
๑๗	รู้ความเป็นผู้ละบ้านเรือน	๑๓๘
๑๘	ในท้องโถงบ้านช่างหม้อ	๑๕๑
๑๙	พระศาสดา	๑๕๙
๒๐	เทือกเข	๑๖๕
๒๑	ในท่ามกลางความเป็นไป	๑๗๘

เลขหน้า

214

เลขหน้า

294.34883

88930

เลขทะเบียน

ไตรปิฎก, / พระเวท - คือ มี ๓ อย่าง อยู่ในคัมภีร์

แต่ในคัมภีร์ มี ๖ อย่าง คือ เวท, ยัญ, สวด, มนต์, อธิษฐาน, และพร

วาสิฏฐี

ภาคหนึ่ง บนดิน

พระพุทธรูปองค์หนึ่ง (พระพุทธรูป)
หนึ่งพระองค์ (พระพุทธรูป)

พระพุทธรูปเจ้าเสด็จกลับเบญจกัณฐ์นคร

ข้าพเจ้าได้เสด็จมาอย่างนี้ สมัยหนึ่งเมื่อพระผมนพระ
ภาคพุทธเจ้าเสด็จลงมาทรงสถิตในมนุษยโลกแล้ว ถึงวาระอันควร
จะเสด็จเข้าสู่ปรินิพพาน, พระองค์ได้เสด็จสู่ทวารโกไปในคาม
นิคมชนบททวารวดีต่าง ๆ แห่งแคว้นมคธจนบรรลุนิพพานที่
มทานคร"

ข้อความในพระสูตรเป็นดังนี้

๐ ๐ ๐

ขณะพระองค์เสด็จมาใกล้เบญจกัณฐ์นครทวารวดี เป็น
เวลาจวนสิ้นทิวาวาร แดกในยามเย็นกำลังอ่อนลงสู่สมัยใกล้
วิกาล ทอแสงแผ่ซ่านไปยังศาลเกษมศานต์ แลละลือเห็นเป็นทาง
สว่างไปทั่วประเทศศกีสลายตา คุประหนึ่งมหัตถพิภพมาปกแผ่
อานวยสวัสดิ์ เบื้องบนมกลัมเมฆเป็นคลื่นซอซบสลายกันเป็น
ทิวแถว ทอแสงแตกกระจายเป็นสรีระยวดยาวประหนึ่งเขาทราย

ทองไปโปรยปราย เล่นอลอยลว ๗ เวีย ๗ รายลงจตชอนฟ้า.
 ชาวนาและโคกเมื่อยลาควยครากครำทำงาน ท่างพากันคุ่ม ๗
 เกินกลับเคศสถานเห็นไร ๗. เจาหม่ไม้อันโคกเคียวอยู่กอ
 เติว กยคยาวออกทุกท ๗ มชอยปริมฉลเป็นรศมแห่งสร้ง.
 อินกาแพ่งเชิงเทินชอม ปรการทลอม กรุงรวมทงทวารมถ ทาง
 เขานครเล่า มอชกในชณะนั้นเห็นรูปเคาโตชคณคแ่งตงว่า
 นิรมิตไว้ มีสุมทุมพุ่มไม้คอกอกอกกโอยอ้อมล้อมแน่นเป็นชนค.
 ถัดไปเป็นทิวเขาสูงตระหง่าน มีสีในเวลาตะวันยอแสงปาน
 จะฉายเขาไวเพอแข่งกับแสงสัณณวเศษ มยษยราศษณทรวรรณ
 และกองแก้วโกเมน แม้วรวมกันให้พ่ายแพ้นั้น.

พระฤคาคเจ้าทศพระเนตรภูมิประเทศคณ พลาจรรอ
 พระบาทยคชลหยคเสด็จพระคานิน มีพระหฤทยเขยมควย
 โสมนสอินทรยในภูมิภพททรงจำมาไคแต่กาลก่อน เช่นยอก
 เขากาฬกฏไวยลยบรรพต อัสคิลและคิซณกฏ ซึ่งสูงตระหง่าน
 กว่ายอกอน. ยงกวาน ทรงทศทคณาเห็นเขาเวการะชนมี
 กระแสธารนารอน, กิทรงระลกลถึงคหาโตคณสคตยบรรณอนอยู่
 เชิงเขานน, ว่าเมอพระองค์ยงเสด็จสณจรวรอนเรแต่โคยเคียว
 แสงหาพระอสิสมโพธิญาณ ไคเคยประทัยสำราญพระอิริยาบถ

อยู่^๑ใน^๒ท^๓น^๔น^๕เป็น^๖ค^๗ร^๘ง^๙ร^{๑๐}ร^{๑๑}ก^{๑๒} ก^{๑๓}อ^{๑๔}น^{๑๕}ท^{๑๖}ร^{๑๗}ะ^{๑๘}เส^{๑๙}ก^{๒๐}ร^{๒๑}อ^{๒๒}อ^{๒๓}ก^{๒๔}ร^{๒๕}า^{๒๖}ก^{๒๗}า^{๒๘}ง^{๒๙}ส^{๓๐}า^{๓๑}ว^{๓๒}ว^{๓๓}ว^{๓๔}
เ^{๓๕}า^{๓๖}ส^{๓๗}เ^{๓๘}า^{๓๙}น^{๔๐}ค^{๔๑}ี^{๔๒}ว^{๔๓}โม^{๔๔}ก^{๔๕}ย^{๔๖}ป^{๔๗}ริ^{๔๘}น^{๔๙}ิ^{๕๐}พ^{๕๑}า^{๕๒}น^{๕๓} *ค.พ.ค.ก.ก.ม.อ.ม. ๘๖ ๘๗*

ส^{๕๔}ม^{๕๕}ย^{๕๖}เม^{๕๗}อ^{๕๘}ล^{๕๙}ว^{๖๐}ง^{๖๑}แ^{๖๒}ล^{๖๓}ว^{๖๔}แ^{๖๕}ต^{๖๖}ป^{๖๗}า^{๖๘}ง^{๖๙}ห^{๗๐}ล^{๗๑}ง^{๗๒} ค^{๗๓}ร^{๗๔}ง^{๗๕}ย^{๗๖}ง^{๗๗}ม^{๗๘}พ^{๗๙}ร^{๘๐}ะ^{๘๑}ช^{๘๒}น^{๘๓}มา^{๘๔}ย^{๘๕}อ^{๘๖}ย^{๘๗}ใน^{๘๘}
พ^{๘๙}ร^{๙๐}ะ^{๙๑}เ^{๙๒}า^{๙๓}ว^{๙๔}ก^{๙๕}า^{๙๖}ล^{๙๗} เม^{๙๘}อ^{๙๙}พ^{๑๐๐}ร^{๑๐๑}ะ^{๑๐๒}เ^{๑๐๓}ก^{๑๐๔}า^{๑๐๕}ย^{๑๐๖}ัง^{๑๐๗}ค^{๑๐๘}า^{๑๐๙}เ^{๑๑๐}น^{๑๑๑}ม^{๑๑๒}ัน^{๑๑๓}ช^{๑๑๔}ล^{๑๑๕}ย^{๑๑๖} เ^{๑๑๗}ส^{๑๑๘}ว^{๑๑๙}ย^{๑๒๐}อ^{๑๒๑}อ^{๑๒๒}ร^{๑๒๓}า^{๑๒๔}ม^{๑๒๕}ณ^{๑๒๖}
ผ^{๑๒๗}ง^{๑๒๘}ม^{๑๒๙}ท^{๑๓๐}อ^{๑๓๑}ว^{๑๓๒}า^{๑๓๓}ม^{๑๓๔}ัน^{๑๓๕}เท^{๑๓๖}ิง^{๑๓๗}สุ^{๑๓๘}ข^{๑๓๙} โดย^{๑๔๐}อ^{๑๔๑}ุ^{๑๔๒}ค^{๑๔๓}ม^{๑๔๔} อ^{๑๔๕}ัน^{๑๔๖}ค^{๑๔๗}ว^{๑๔๘}ร^{๑๔๙}แ^{๑๕๐}ก^{๑๕๑}เ^{๑๕๒}น^{๑๕๓}อ^{๑๕๔}ย^{๑๕๕}ใน^{๑๕๖}ว^{๑๕๗}ัย^{๑๕๘}ห^{๑๕๙}น^{๑๖๐}ม^{๑๖๑}ัน^{๑๖๒},
พ^{๑๖๓}ร^{๑๖๔}ะ^{๑๖๕}อ^{๑๖๖}ก^{๑๖๗}ย^{๑๖๘}ท^{๑๖๙}ร^{๑๗๐}ง^{๑๗๑}ส^{๑๗๒}ระ^{๑๗๓}ส^{๑๗๔}ร^{๑๗๕}ร^{๑๗๖}พ^{๑๗๗}สุ^{๑๗๘}ข^{๑๗๙}ค^{๑๘๐}ณ^{๑๘๑}ค^{๑๘๒}ร^{๑๘๓}เ^{๑๘๔}ย^{๑๘๕}ไ^{๑๘๖}ค^{๑๘๗}แล้ว^{๑๘๘} เ^{๑๘๙}ก^{๑๙๐}ร^{๑๙๑}อ^{๑๙๒}อ^{๑๙๓}ก^{๑๙๔}ร^{๑๙๕}า^{๑๙๖}
พ^{๑๙๗}ร^{๑๙๘}ะ^{๑๙๙}ว^{๒๐๐}า^{๒๐๑}ส^{๒๐๒}ก^{๒๐๓}ล^{๒๐๔}ว^{๒๐๕}ง^{๒๐๖}ค^{๒๐๗}เ^{๒๐๘}ห^{๒๐๙}ง^{๒๑๐}ค^{๒๑๑}า^{๒๑๒}ก^{๒๑๓}ย^{๒๑๔}ช^{๒๑๕}น^{๒๑๖}บ^{๒๑๗}ท^{๒๑๘}ใน^{๒๑๙}อ^{๒๒๐}ุ^{๒๒๑}ต^{๒๒๒}ร^{๒๒๓}ป^{๒๒๔}ระ^{๒๒๕}เท^{๒๒๖}ศ^{๒๒๗} เ^{๒๒๘}า^{๒๒๙}ส^{๒๓๐}เ^{๒๓๑}า^{๒๓๒}ค^{๒๓๓}เ^{๒๓๔}ก^{๒๓๕}ค^{๒๓๖}า^{๒๓๗}
บ^{๒๓๘}ร^{๒๓๙}ร^{๒๔๐}ธ^{๒๔๑}ธ^{๒๔๒}ิง^{๒๔๓}เ^{๒๔๔}ช^{๒๔๕}ิง^{๒๔๖}เว^{๒๔๗}า^{๒๔๘}ร^{๒๔๙}บ^{๒๕๐}ร^{๒๕๑}ร^{๒๕๒}พ^{๒๕๓}ท^{๒๕๔}อ^{๒๕๕}ัน^{๒๕๖}ส^{๒๕๗}ง^{๒๕๘}ล^{๒๕๙}ว^{๒๖๐} ไ^{๒๖๑}ค^{๒๖๒}เ^{๒๖๓}ก^{๒๖๔}ร^{๒๖๕}
ป^{๒๖๖}ระ^{๒๖๗}ท^{๒๖๘}ย^{๒๖๙}อ^{๒๗๐}ย^{๒๗๑}ท^{๒๗๒}น^{๒๗๓}น^{๒๗๔}เ^{๒๗๕}น^{๒๗๖}เ^{๒๗๗}น^{๒๗๘}ป^{๒๗๙}ร^{๒๘๐}ู^{๒๘๑}ม^{๒๘๒}ก^{๒๘๓}า^{๒๘๔}ล^{๒๘๕}ล^{๒๘๖}อ^{๒๘๗}ค^{๒๘๘}ว^{๒๘๙}เ^{๒๙๐}ล^{๒๙๑}า^{๒๙๒}ไ^{๒๙๓}ค^{๒๙๔}า^{๒๙๕}น^{๒๙๖}า^{๒๙๗}น^{๒๙๘} และ^{๒๙๙}เ^{๓๐๐}ก^{๓๐๑}ร^{๓๐๒}
ภ^{๓๐๓}ิก^{๓๐๔}า^{๓๐๕}ว^{๓๐๖}า^{๓๐๗}ร^{๓๐๘}ใน^{๓๐๙}ก^{๓๑๐}ร^{๓๑๑}ร^{๓๑๒}า^{๓๑๓}ช^{๓๑๔}ค^{๓๑๕}ณ^{๓๑๖}ห^{๓๑๗}ก^{๓๑๘}ุ^{๓๑๙}ห^{๓๒๐}ก^{๓๒๑}ย^{๓๒๒}พ^{๓๒๓}พ^{๓๒๔}ณ^{๓๒๕}ห^{๓๒๖}ว^{๓๒๗}เ^{๓๒๘}ล^{๓๒๙}า^{๓๓๐}.

ส^{๓๓๑}ม^{๓๓๒}ย^{๓๓๓}น^{๓๓๔}น^{๓๓๕} และ^{๓๓๖}ใน^{๓๓๗}ค^{๓๓๘}า^{๓๓๙}น^{๓๔๐}น^{๓๔๑} พ^{๓๔๒}ร^{๓๔๓}ะ^{๓๔๔}เ^{๓๔๕}า^{๓๔๖}พ^{๓๔๗}ม^{๓๔๘}พ^{๓๔๙}ส^{๓๕๐}าร^{๓๕๑}ท^{๓๕๒}า^{๓๕๓}ว^{๓๕๔}พ^{๓๕๕}ณ^{๓๕๖}า^{๓๕๗}
เ^{๓๕๘}ห^{๓๕๙}ง^{๓๖๐}ม^{๓๖๑}ค^{๓๖๒}ห^{๓๖๓}ร^{๓๖๔}า^{๓๖๕}ว^{๓๖๖}า^{๓๖๗}ว^{๓๖๘}ไ^{๓๖๙}ค^{๓๗๐}เ^{๓๗๑}ก^{๓๗๒}ร^{๓๗๓}เ^{๓๗๔}า^{๓๗๕}มา^{๓๗๖}เ^{๓๗๗}เ^{๓๗๘}า^{๓๗๙}เ^{๓๘๐}ย^{๓๘๑}เ^{๓๘๒}ม^{๓๘๓}พ^{๓๘๔}ร^{๓๘๕}ะ^{๓๘๖}อ^{๓๘๗}ก^{๓๘๘}เ^{๓๘๙}
อ^{๓๙๐}ญ^{๓๙๑}เ^{๓๙๒}ช^{๓๙๓}เ^{๓๙๔}ญ^{๓๙๕}เ^{๓๙๖}ก^{๓๙๗}ร^{๓๙๘}เ^{๓๙๙}ก^{๔๐๐}ให้^{๔๐๑}ก^{๔๐๒}ล^{๔๐๓}ย^{๔๐๔}ค^{๔๐๕}น^{๔๐๖}แ^{๔๐๗}ค^{๔๐๘}ว^{๔๐๙}เ^{๔๑๐}น^{๔๑๑}ค^{๔๑๒}า^{๔๑๓}ก^{๔๑๔}ย^{๔๑๕}ะ^{๔๑๖} เ^{๔๑๗}เพ^{๔๑๘}อ^{๔๑๙}ย^{๔๒๐}ว^{๔๒๑}ความ^{๔๒๒}สุ^{๔๒๓}ข^{๔๒๔}เ^{๔๒๕}ห^{๔๒๖}ง^{๔๒๗}
โ^{๔๒๘}ล^{๔๒๙}ก^{๔๓๐}. แ^{๔๓๑}ก^{๔๓๒}เ^{๔๓๓}พ^{๔๓๔}ร^{๔๓๕}ะ^{๔๓๖}ค^{๔๓๗}ณ^{๔๓๘}ค^{๔๓๙}ม^{๔๔๐}ิ^{๔๔๑}ท^{๔๔๒}ร^{๔๔๓}ง^{๔๔๔}ห^{๔๔๕}ว^{๔๔๖}เ^{๔๔๗}น^{๔๔๘}ไ^{๔๔๙}ห^{๔๕๐}ว^{๔๕๑} ก^{๔๕๒}ล^{๔๕๓}ย^{๔๕๔}ป^{๔๕๕}ระ^{๔๕๖}ท^{๔๕๗}า^{๔๕๘}น^{๔๕๙}พ^{๔๖๐}ร^{๔๖๑}ะ^{๔๖๒}อ^{๔๖๓}ร^{๔๖๔}ร^{๔๖๕}ม^{๔๖๖}
เท^{๔๖๗}ศ^{๔๖๘}น^{๔๖๙}า^{๔๗๐}, จ^{๔๗๑}น^{๔๗๒}พ^{๔๗๓}ร^{๔๗๔}ะ^{๔๗๕}เ^{๔๗๖}า^{๔๗๗}พ^{๔๗๘}ม^{๔๗๙}พ^{๔๘๐}ส^{๔๘๑}าร^{๔๘๒}บ^{๔๘๓}ง^{๔๘๔}เ^{๔๘๕}ก^{๔๘๖}เ^{๔๘๗}ความ^{๔๘๘}เล^{๔๘๙}อ^{๔๙๐}ม^{๔๙๑}ไ^{๔๙๒}ศ^{๔๙๓}ร^{๔๙๔}ท^{๔๙๕}ฐ^{๔๙๖}า^{๔๙๗}ใน^{๔๙๘}
พ^{๔๙๙}ร^{๕๐๐}ะ^{๕๐๑}ส^{๕๐๒}ั^{๕๐๓}ท^{๕๐๔}อ^{๕๐๕}ร^{๕๐๖}ร^{๕๐๗}ม^{๕๐๘} ค^{๕๐๙}อ^{๕๑๐}มา^{๕๑๑}ไ^{๕๑๒}ค^{๕๑๓}เ^{๕๑๔}น^{๕๑๕}อ^{๕๑๖}ย^{๕๑๗}า^{๕๑๘}ส^{๕๑๙}ก^{๕๒๐}ล^{๕๒๑}ำ^{๕๒๒}ค^{๕๒๓}ัญ^{๕๒๔}ช^{๕๒๕}ของ^{๕๒๖}พ^{๕๒๗}ร^{๕๒๘}ะ^{๕๒๙}ท^{๕๓๐}อ^{๕๓๑}ง^{๕๓๒}ค^{๕๓๓}เ^{๕๓๔}ก^{๕๓๕}เ^{๕๓๖}า^{๕๓๗}.
ค.พ.ค.ก.ก.ม.อ.ม. ๘๖ ๘๗
น^{๕๓๘}ย^{๕๓๙}บ^{๕๔๐}เ^{๕๔๑}น^{๕๔๒}น^{๕๔๓}มา^{๕๔๔}จ^{๕๔๕}น^{๕๔๖}เ^{๕๔๗}ด^{๕๔๘}ง^{๕๔๙}เว^{๕๕๐}ล^{๕๕๑}า^{๕๕๒}ท^{๕๕๓}ก^{๕๕๔}ล^{๕๕๕}า^{๕๕๖}ว^{๕๕๗}น^{๕๕๘} ล^{๕๕๙}ว^{๕๖๐}ง^{๕๖๑}ไ^{๕๖๒}ค^{๕๖๓} ๕๐ บ^{๕๖๔}ร^{๕๖๕}บ^{๕๖๖}ร^{๕๖๗}ณ^{๕๖๘}
และ^{๕๖๙} ะ^{๕๗๐}ว^{๕๗๑}าง^{๕๗๒} ๕๐ บ^{๕๗๓}น^{๕๗๔}น^{๕๗๕} ม^{๕๗๖}ิ^{๕๗๗}ไ^{๕๗๘}จะ^{๕๗๙}เพ^{๕๘๐}ย^{๕๘๑}ง^{๕๘๒}ท^{๕๘๓}ร^{๕๘๔}ง^{๕๘๕}เป^{๕๘๖}ล^{๕๘๗}ย^{๕๘๘}น^{๕๘๙}แ^{๕๙๐}ป^{๕๙๑}เ^{๕๙๒}ด^{๕๙๓}ง^{๕๙๔}พ^{๕๙๕}ร^{๕๙๖}ะ^{๕๙๗}อ^{๕๙๘}ก^{๕๙๙}
จ^{๖๐๐}า^{๖๐๑}ก^{๖๐๒}ว^{๖๐๓}า^{๖๐๔}ม^{๖๐๕}เ^{๖๐๖}น^{๖๐๗}เ^{๖๐๘}น^{๖๐๙}ผู้^{๖๑๐}แ^{๖๑๑}ส^{๖๑๒}ว^{๖๑๓}ง^{๖๑๔}ห^{๖๑๕}า^{๖๑๖}ค^{๖๑๗}ว^{๖๑๘}า^{๖๑๙}ว^{๖๒๐}ร^{๖๒๑}ิง^{๖๒๒} จ^{๖๒๓}น^{๖๒๔}ไ^{๖๒๕}ค^{๖๒๖}ั^{๖๒๗}ร^{๖๒๘}ส^{๖๒๙}ั^{๖๓๐}ร^{๖๓๑}ะ^{๖๓๒}พ^{๖๓๓}ร^{๖๓๔}ะ^{๖๓๕}ส^{๖๓๖}ัม^{๖๓๗}พ^{๖๓๘}เ^{๖๓๙}อ^{๖๔๐}ิ^{๖๔๑}

ญาณ, ยंत्रทรงบันดาลให้ความมีความเป็นแห่งสังสารโลก
 เปลี่ยนแปลงไปภาย. อีกกาลเมื่อเสด็จประทับอาศัยอยู่ใน
 ไททันส์ตตบวรนครกรงกระโนน ถ้าเทียบคร่งกระโนน คุณภักทนาง
 ไกลนันทนา คร่งกระโนน พระองค์เป็นผืนแสงหาความหลุด
 พนทุกข. ต้องทอดสีกนเกล็ดมารอินหนานัน, ต้องกระทำทกร
 กรยา ชงมนษยอินทแก้วกลาสามารถข้อยต่อทำไม่ได้,
 จนภายหลังทรงเห็นแจ้งซึ่งสังสารทุกข. เสด็จออกจากทุกข
 แล้ว ไทตรัสเป็นพระสัณมาสัมพุทธเจ้า. (อันความเป็นไปของ
 พระองค์คร่งกระโนนตลอดมาจนคร่งกระโนน, เหมือนดังกลางวัน
 ในฤกฝน พอรุ่งเช้ามีแสงแดดแผดจ้า, แล้ววันอากาศพยับ
 ฝน, ภูเขาไฟแรงพาคะนองกลองสะท้อนชานด้วยเมฆฝน,
 ครั้นแล้ว ท้องฟ้าก็หายมืดมนกลีบสว่างดังขยับเยน, มวลเวก
 เหมือนภูมิประเทศในยามเย็นทักล่าวแล้ว, จนกว่าพระอาทิตย์
 จะอัสดงถึงหายไปในช่วงฟ้า) ในครั้งนั้น พระองค์ทรง
 อันว่าพระอาทิตย์จะอัสดงลงฉันใด, ถ้าหวั่นพระคุณค
 ในขณะนั้นฉันนั้น พระองค์ได้ทรงส่งสื่อนไว้ในยัสทวให้เห
 แสงซึ่งกลองทุกข ทรงแสดงพระธรรมอันแท้จริงให้เห็นประจักษ์,
 และประทาน หลีกความ หลุดพ้น จากทุกขแก่มนษยนิกรทั่วโลก
 ชาติ; มนุษย์ เป็นผู้สืบศาสตร์ในวาทเผยแผ่พระธรรมของ

พระองค์ให้แพร่หลาย และประพาศปฏิบัติด้วยกายวาจาใจ
รักษาไว้ตลอดจิภาฬาวสาน.

แม่เมื่อพระองค์เสด็จประทับยืนอยู่ณเนิน, ก็ไต่ทรง
จินตนาการอันเกิดขึ้น ด้วยพระปรีชาญาณที่ไต่เสด็จมาโคกเดี่ยว
ตลอดจนว่า "ถึงเวลาแล้ว ในไม่ช้าเราก็จะละสังขารไป
คือสังขารซึ่งเราไต่ถ้ายถอนตนหลุดพ้นแล้ว ตลอดจนยังผลมา
ในภายหลังให้หลุดพ้นด้วย แล้วเขาถึงความดับสนิทด้วยอำนาจ
แห่งปรินิพพานธาตุ."

พระศาสดาทอดทักคณาการ ภูมิประเทศ อันแผ่ไพศาลอยู่
เฉพาะพระพักตร์ แล้วตรัสว่า (ทุกอน ราชคฤหอันเป็นนคร
แห่งเบญจครี มีปริมณฑลทองคำมถระการ อุดมด้วยนาสาฬ
และมหาคิงขร อันน่าเบิกบานหฤทัย เราไต่แลตในครุฑนเป็น
ปัจฉิมเทศนาการ;) ตรัสแล้วก็ยังประทับอยู่ ณ ที่นั้น, จนภูมิ
ประเทศทุกอณูเลือน ๆ ลงในยามเย็น คงเหลือให้เห็นเด่นชัด
แก่อคมสถานอยู่สองแห่ง ทอดแสงแตกกิ่งกาคด้วยทองคำ.
แห่งหนึ่งคือปราสาทของพระเจ้าพมพัสสาร, เมื่อพระพุทธรูป
ยังทรงอยู่ในวัยเป็นภิกษุหนุ่ม ซึ่งยังไม่มีใครรู้จัก ไต่เคย
เสด็จผ่านไปทางนั้น, พระเจ้าแห่งแคว้นมคธ คือพญา
พมพัสสาร ทอดพระเนตรเห็นพระองค์เป็นครั้งแรก โดยเหตุที่

พระองค์มพระลักษณาการตั้งสหคานน. สดำนทอกแห่งหนงค
ยอกหลังคาเทวสดำน ซ่งแตกอน ๗ มาเมื่อพระองค์ยมไค
ประทานพระธรรมเทศนาแก่นนษยนกรให้พ้นจากทารณพธิ เคย
เป็นสดำนทพธชวศศควอนหาความผกม โทนขจำนวนเป็นพน ๗
เพอชชชญทวรปทโนน, บคเคยวไยอกปราชาทและยอก
หลังคาเทวสดำนกเลอนหายเข้าสู่ความมคแห่งส่ายนหสนธยา.
ขณะนไกทอกพระเนตรเห็นสดำนทซ่งพระองค์กำลังจะเสด็จไป
ยอน กล่าวคอทางยอกแห่งพมไมอยลย ๗ เบองพระพกครโพ
เป็นขำมะม่วงทหมชชวกแพทยหลวงของพญาพมพลาร อุกค
ถวายเป็นทประทขของพระคณาคค.

✕ ขำมะม่วงน พระคณาคคทศให้พระอนนทพทชอุยฐาก
นำพระสาวกประมาณ ๒๐๐ ถ่วงหน้าไปก่อน ท้วยพระองค์
มพระพทชประสงคจะแสวงหาความวเวกในวนน, แลวงจะ
เสด็จจำเนนตามไปภายหลัง. ✕ พระองค์ทรงทราชอยว้างมีพระ
ภักษหมทงจากเบองตะวันตก มีพระสาร์ยตรอครสาวกเป็น
ประธานก็จะมาสู่ขำมะม่วงในเวลาเย็นวนนทว โดยเหตุทม
พระพทชประสงคปวเวกธรรม จงทงพระเหตุยจะไม่เสด็จกลย
ไปให้ถึงขำมะม่วงในเย็นวนน, จะทรงแสวงหาทแรมในชว
ราทรคามละแวกขานแฉวนนก่อน.

ระวางนั้น ขอบฟ้าทางเบื้องตะวันตกเปลี่ยนจากสีทองเป็น
 สีเทาหม่นมกขมวดลง, ภูมิประเทศโดยรอบมีคตามลงทุกที.
 คางคาวทเถยวเกาะบนต้นรงเหินดำฉมุนทน ตกใจด้วยไคย
 เสียงผีเฝ้าคนเฒ่ามา, ก็ปล่อยเท้าเกาะแล้วกางปีกขึ้นถารอง
 เสียงแหลมหายไ้ทางสวนผลไม้ในถาวรณ.

เมื่อพระธรรมาศเสด็จยทรรมา กวาระถึงระแวกพระนคร
 ก็มาถึงแล้ว ด้วยประการฉะนี้.

สอง

พบ

พระธรรมาศเจ้ามพระพทอ ประสงค์จะทรงแรมคืนในบ้าน
 แรกที่เสด็จไปถึง ซึ่งในทณคณบ้านทงอยในบริเวณสวน มีช่อง
 ไม้ไผ่ลอมแลเห็นฝ้านงของบ้านเป็นสี่เหลี่ยม. ขณะพระองค์ทรง
 ย่างพระบาทเข้าไปถึงประตูบ้าน, ทอดพระเนตรเห็นชายคึกคัก
 ห้อยย่นกึงไม้ จึงเสด็จผ่านเลยไปเสียโดยมิไ้ทรงรอ, เพราะ
 บ้านนั้นเป็นทอของพรวานก. ในทอนนมีบ้านทงอยห่าง ๆ กัน
 เพราะเป็นชายพระนคร, ข้าเฝ้าเพื่องใหม่บ้านเรือนเสียหลาย
 ทลิ่ง ในเวลาไม่ช้านัก. เพราะฉะนั้นกวาระทรงพบบ้านอีก

สถิตลงบนก้นเป็นเวลานาน. ยานหลังนี้เป็นโรงนาของพราหมณ์
 ฌมอระกัณ พอพระพทอเจ้าเสด็จกลับเข้าไปในประตูว,
 กัทรังไคยันเสียงหญิงผู้ภรรยาทั้งสองของพราหมณ์ กำลังทะเลาะ
 วัวทาคาทกัณ, พระองค์จึงทรงหันกลับออกจากประตูเสด็จ
 พระพทอคำนึงต่อไป.

บริเวณสวนของพราหมณ์ฌมอระกัณ มนุษย์ยาวไป
 ตามถนนมาก จนพระองค์ทรงรู้สึกว่ายากพระภคินีหายเหนื่อย
 ลาในทางเพราะเสด็จคำนึงมาไกล, ทรงพระบาทขวาสะกดหิน
 อันแหลมคม กระทำให้ยังเกิดตกขเวทนากลับเสียเจ็บปวด. เมื่อ
 พระตถาคตเสด็จมาถึงบ้านอกหลังหนึ่ง, ก็มีพระอาการทรงขวาง
 กัน. บ้านที่เสด็จมาถึงใหม่ แลเห็นไม้ตะโกต เพราะแสงไฟ
 ทจกไว้นบ้านลอคช่องทาช่าย และช่องประตูพุ่งออกมาสว่างถึง
 ถนน: บ้านนี้ แม่นักษัตริย์บอกผ่านมา ก็คงทราบว่าบ้าน
 นี้คนอยู่ เพราะไคยันเสียงเสียงกัณสนกสนานเฮฮา, เสียงทบ
 มอกระทยเทากันโครมคราม, และเสียงพดกังไม้ซาคส่าย. หญิง
 งามนางหนึ่งทรงพลัสตราภรณ์แพรฉนวน คอสวมมาลัยมณีพวง
 ยืนพองอกยโสประค. นางแย้มรอยพนอนแก้มทวยหาญเคย
 ขมขมหวเราะว่า อัญเชิญผู้แทนทางคิอพระตถาคตเจ้าให้เสด็จ
 เข้าไปในบ้าน โดยกล่าววาทว่า “เชิญท่านผู้เป็นแขกแปลก

หน้า, เชิญเข้ามาเถิด, ข้านนเช่นทสันกสำราญว่าเร็ว."

แต่พระตถาคตเจ้าเสด็จผ่านเลยข้านนไปเสีย, และในระหว่าง
 ทเสด็จเลยมานนทรงระลึกถึงถ้อยคำของพระองค์ที่เคยตรัส คือ
 "ถ้าจะคบใครในหมู่สงฆ์ ก็ในการร้องขับทำเพลง; ถ้าจะ
 คบความขำในหมู่สงฆ์ ก็ในการเต้นรำ; ถ้าจะคบความเย็นเด็ก
 ในหมู่สงฆ์ ก็ในอาการยิงพนทวาระ" ข้านนท้อถอยไปไม่ได้
 ไกลนัก แต่ได้ยืนเสยงพัดและเสยงว่าเร็วลงมากตามลมใต้
 ไกล. พระองค์จึงผ่านอกข้านนหนึ่ง, ทอดพระเนตรเห็นชาย
 สองคน กำลัง ฆ่า แหะละ โค ชงพง ฆ่า ใหม่ ๆ ใน ตอนเย็น วันนั้น,
 ก็เสด็จเลยข้านนฝ่ายเหนือโคไป

ข้านนอยู่ถอยไป ทรงลานหนายานมหมอบและขามคินพง
 ขันเสร็จใหม่ ๆ วางอยู่เรียงราย อันเป็นการงานแห่งเจ้าของ
 ข้านนทพากเพียรลงแรงทำเป็นสัสมาอาชัพโคในวันนั้น. เครื่อง
 ขันหมอบยังคงวางอยู่ใต้ต้นมะขามใหญ่, ขณะนั้นกมมีการช้าง
 ขันหมอบถาถึงเขาขามคินคืบออกจากเครื่องขัน ขันเขามาวาง
 เรียงรวมกันไว้.

พระองค์เสด็จเข้าไปหาชายขันหมอบ, แล้วตรัสว่า "ค
 กอนทานผเฝ้ากระ, ทถาคตจะขออาศัยพักแรมคันททองโถงใน
 ขันทาน. จะมีขอชกของอย่างไรบ้างหรือไม่?"

สัมปชัญญะสังขยง ทลอคยามคันทะแห่งวาทกรณ. ส่วนชายหนุ่ม
กึ่งงนงอยทลอคยามคันทะเหมือนกัน.

ต่อมา พระศากยาคเจ้าทศกัณฐะเนตรเห็นชายหนุ่ม
อาการสังขยงเช่นนั้น, ก็ทรงรำพึงว่า “กลุณทรณณเณณแสง
หาโมกษธรรมกรรมงนงนอ? อนเณรควรรณมค” ทรงจินตนาการ
คัง น แลว หน พระพทกัณฐะไปทาง ชาย หน้ ม แยม พระ โอบู ทรส
ถามว่า

“คักอน อากันคกะ ท่านมาถอเพคเณณลละเคหสสถาน
เพรเวเหตุเณณไคณ?”

ชายหนุ่มตอบว่า “ข้าแต่ท่านผเจณญ, เวลณนยงไมคก
นค, ถาทานไมรงเกยจ, ข้าพเจาจะไคเลาถงเหตุทข้าพเจา
ลละเคหสสถานมาถอเพคเณณคังน.

พระพทกัณฐะประทานพระอนญาค โดยพระคิรวินญุตใน
อาการอนเณณมทรภาพ. ชายหนุ่มจึงเรณเลาเรองของคันทอไปน.

สาม

สู่ผิงแม่คงคา

ข้าพเจาซอกามนค เกิดทกรงอชเชณอนเณณนครมคเกา
ลอมรอบ อยไคลไปทางไคในแควนอวนค. บคเณนพอคเณ

แม้มกระดูกไม่ส่งคึกเป็นพิเศษ แตกเป็นเศษรู้งมมมาก
 ท่านบิดาได้จัดให้ข้าพเจ้าได้รียนการศึกษามขรมในศิลปวิทยาเป็น
 อย่างดี. เมื่อข้าพเจ้ามีอายุจนควรแล้ว ก็เข้าพิธีสวมขลุ่ย
 ปวดสายธรมมมงคลพราหมณ์ตามลทธิ. เวลานั้นข้าพเจ้ามีวิชา
 ความรู้จนควรแก่การอุปการอย่างเชียวชาญที่สุดจนคนทั้งหลายเชื่
 ว่าข้าพเจ้าคงได้ศึกษามา จากมหาวิทยาลัยตกกัสตาเป็นแน่แท้.
 ข้าพเจ้าสามารถในมวยปล้ำและฟันดา. เสียงกโพรเพราะเพราะ
 ได้รียนการฝึกฝนในคุณธรรมพาศศรอย่างชำนาญ, ทั้งสามารถ
 คิดพลไกแกล้วกล้าองเทากบนกนกนศรพลชช; บรรดาโคลกใน
 มหาภาพยวาทะและภาพยอน ๆ ข้าพเจ้าได้ขายไ้เงินใจ;
 วิชาการประพนธฉนทพฤททวชิ ก็อาหระยกรองไ้รวกเร็ว และ
 มีชื่อความไพเราะลึกซึ้ง; ทกว่าวิชาใด ๆ อันควรแก่การอุปการ
 ของร ข้าพเจ้ายอมทราบไ้เป็นอย่างดีเป็นที่สุด. ทุกอน ท่าน
 อาคันตุกะ, อันวิชาความรู้ของข้าพเจ้านั้น เป็นทพคณ
 ทิปปากของประชาชนชาวอชเชนว่า "เชียวชาญเหมือนมามาณพ
 กามนิตกเกยว."

อยู่มาวันหนึ่ง เมื่อข้าพเจ้ามีอายุไ้ ๒๐ ปี, บิดาได้
 เรียกทวเขาไปหา, แล้วพทว่า:—

“ลูกรักเอ๋ย, บัดนี้การศึกษาของเราสำเร็จบริบูรณ์แล้ว,
 ถึงเวลาที่ของคู่ต่าง ๆ ในโลก ให้หักท้าว้างออกไปข้าง,
 แล้วจึงเริ่มประกอบกิจการพาณิชย์เป็นอาชีพต่อไป. เวลานพอก
 ประจวบเหมาะ, เพราะใน ๒-๓ วันนพระเจ้าแผ่นดินของเรา
 ตรัสให้แต่งตั้งราชทูตไปเจริญทางพระราชไมตรี กับพระเจ้าอูเทน
 แห่งกรุงโกสัมพ ซึ่งอยู่ไกลไปทางเหนือ. พ่อมีสหายอยู่ใน
 เมืองนั้นคนหนึ่งชื่อประภาท, เคยไปมาหาสู่กันเสมอ. เขาได้
 บอกแก่พ่อไว้นานแล้ว ว่าถ้าเอาสินค้าของเรา มั้แก้วหิน ไม่
 รัตนผง เครื่องกระจกสีและผ้า ไปขายที่กรุงโกสัมพ จะได้
 กำไรงาม. ที่พ่อไม่อยากรนำสินค้าไปขาย เพราะหนทางไกล
 ไปคามทาง ก็มิใคร่ร้ายชุกชุมเป็นที่ รังเกียจ อันตราย มากอยู่.
 แต่ที่ว่าถ้าได้ไปในพวกราชทูตแล้ว เป็นอันปลอดภัย. ลูกเอ๋ย !
 เจ้าจงเตรียมตัวเถิด, เข้าไปเลือกสินค้าที่ในโรงเก็บ บรรทุก
 เกวียนโคไปสัก ๑๒ เล่ม, สมทบกระบวนท่านราชทูตไป.
 ของที่เอาไปนั้นเมื่อขายได้ให้ช้อกาสิกพัลลภ (ฝ่ายางพาราณสี)
 และชาวชนบททักกลับมา. นั่นแหละ จะเป็นบทเรียนการค้าขาย
 ของเจ้าในชนบท ซึ่งพ่อหวังว่าจะเป็นผลดีแก่เจ้าอย่างงาม.
 อีกอย่างหนึ่งเจ้าจะได้ได้เห็นประเทศต่าง ๆ อันมีลักษณะพินภูมิ
 แปลก ๆ ผิดกับประเทศของเรา, ตลอดจนได้รู้จักเห็นชนน

ธรรมเนียม และไต่ถามคัมภีร์คนชั้นสูง คือ พวกท่านราชทูต
ไต่ทักวัน. จะไต่จากวิชาทำทางของสัตว์ เพิ่มคุณสมบัติขึ้นใน
ตัวเรา. คงนพองดังว่าไต่รับประโยชน์อย่างใหญ่ เพราะ
พอคำระคองเป็นคณมหิตาสว่างจึงจะใช้ไต่ *พวกรวมกันฝึกฝน*

ข้าพเจ้าขอขอบคุณในความกรุณาของท่าน คิใจแน่นำตา
ไหล, และต่อมาอีก ๒-๓ วัน ข้าพเจ้าไต่รำลึบลำคัมภีร์
และละเคหสถานเริ่มออกเดินทาง.

ขณะออกจากประตูเมือง รู้สึกว่าไต่เป็นหัวหน้าควบคุม
แถวขึ้นต้นคำ, หัวใจข้าพเจ้าก็เต้นเร้าด้วยความอัมเอื้อใจ คึก
นักไปต่าง ๆ นานาอย่างร่าเริง. การเดินทางล่องไปวันหนึ่ง ๆ ก็
เท่ากันไต่ประสพมหกรรมอย่างสนุกสุดใจ. ตกเวลากลางคืน
หยุดพักเดินทาง ก่อไฟกองใหญ่เพื่อยงกนเสื่อ ข้าพเจ้านั่ง
ล้อมวงอยู่ข้างท่านราชทูต, และคนนอกนั้นก็ล้วนเป็นผุ้สงอายุ
และมคักกั กระทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกคล้าย ๆ กันว่าอยู่ในเทว
สมาคม ณ แคนสวรรค์

เดินทางผ่านป่าใหญ่ในแคน เวทีก, แล้วข้ามยอดเขา
แห่งทวีวนธิย จนบรรลุต้งกว้างใหญ่ฝ่ายเหนือ กระทำให้
รู้สึกว่าไต่มาเห็นโลกใหม่อยู่ตรงหน้า, เพราะแต่ก่อน ๆ มา
ไม่เคยคิดว่าโลกเรานี้จะแผ่ไปกว้างขวางมหามายังปานฉะนี้.

ในคนตนเอง ข้าพเจ้าไปถึงเมือง และพักอยู่ชาน
ท่านประภาท ผู้สหายเก่าแก่แห่งยิดา.

รุ่งเช้าตรู่ ข้าพเจ้ารีบไปยังท่านาทโกลกทสธ. เมื่อกลาง
ดงชนชนโค รุสทเบิกยานใจไม่ทราบว่าจะอธิบายได้อย่างไร
เพราะได้มีโอกาสมาสนานภายในนาอนศกทสธ. ซึ่งมีใช้แต่
จะชำระล้างฝุ่นธลททคคของตัวเพราะไปเดินทางมาท่านน. ยัง
เป็นนาทสามารถชำระบาปมลทินให้หมดสิ้นไปได้ด้วย. ข้าพเจ้า
จึงไม่แต่จะอาบอย่างเดียว, ได้เอาขวดไปบรรจุน้ำคกทสธ
สำหรับไปฝากท่านยิดาทด้วย. อนิจจา! ขวคนานหาได้ไปละ
ท่านไม่ ด้วยเหตุไร จะได้ทราบภายหลัง

ถัดจากอาบแล้ว ท่านผู้เฒ่าประภาทศิระหงอก มีท่า
ทางน่านชดอ โคพาข้าพเจ้าไปเที่ยวตลาดในเมือง และอาศัย
ความช่วยเหลือของท่าน เพียง ๒-๓ วันเท่านั้นข้าพเจ้าขาย
สินค้าทบรรทุกมาทั้งหมด มีกำไรอย่างงาม, และกวานชอ
สินค้าพนประเทศ สะสมไว้เช่นจำนวนมาก. ทชาวเมืองของ
ข้าพเจ้านิยมให้ราคาสูง

เมื่อการค้าขายของข้าพเจ้าได้ผลกอย่างเร็ววัน มีเวลา
ว่างเหลืออยู่มากกว่าท่านราชททจะกลบ ถึงนข้าพเจ้ารู้สึกใจ
มาก จะได้เที่ยวชมบ้านเมืองหาความสนุกสำราญตามอำเภอ

ใจโดยวิบุรณ, ซึ่งความจริงก็เป็นเช่นนั้น เพราะโกโสมทกต์
บุตรท่านประดาทเป็นผู้นำเที่ยว.

สี่

สาวน้อยผู้เคาะกลี

เวลาจามขามย้ายวันหนึ่ง โกโสมทกต์กับข้าพเจ้าพากันไป
เที่ยวอุทยานนอกเมือง. อุทยานนี้งดงามมาก ทั้งอุษณิม
อันสูงของแม่คงคา มีต้นไม้ใหญ่ใบครม มีสระบัวขนาดใหญ่
มีศาลาที่พักอาศัย และซุ้มมณีเลื้อย, ซึ่งในเวลานั้น ประชาชน
พากันไปเที่ยวหาความสำราญใจกันเกลื่อนกล่น ข้าพเจ้า
กับโกโสมทกต์นั่งบนชิงช้า มีคนคอยรับใช้แกว่งไกวให้, รู้สึก
เบิกบานใจไม่น้อย ในขณะที่ได้ยินเสียงนกโกกิล่าประหลาดเทศ
ร้องระงม ทนไคนั้นได้ยินเสียงก่าไลซ้อเท้ากระทบกัน, โกโสมทกต์
สหายข้าพเจ้าก็ผลุนผลันลุกขึ้นออกจากชิงช้า พลางเรียก
ข้าพเจ้าว่า คิทางน, กามนิก, ก็พวงนางงามที่สุดของกรุง
โกโสมพกาลังเดินมาเป็นหมู่. สัตว์เหล่านั้นล้วนเป็นพรหมจารี
เลือกสรรเอามาจากพวกมงามและชั้นสูงทั้งนั้น สำหรับมาเล่น
คล้ายข้าพเจ้าพระลักษมีเทวีแห่งเขาวนอช. นับว่าเพราะเหตุมาก,

สหายเอ๋ย ! ที่โตมาเห็นนางงามในเวลาเคาะกลองเพราะจะได้
เต็มตาไม่มีใครหวงห้าม. มาเถิด ! อย่าให้เสียเที่ยวเลย.

เป็นธรรมดาอยู่เอง ในเรื่องเช่นนั้นไม่ตองคอย ให้เพื่อนชาว
ข้าพเจ้าเลิกขนตามโลมกตกตค ๆ ไปโดยเร็ว. ถึงที่แห่งหนึ่ง
สร้างเป็นเวทขนาดใหญ่ ประคยประคาควยแกวหินต่าง ๆ เห็น
เหล่านางงามรวมกันชยบนน. กำลังจะลงมือเล่น ข้าพเจ้าต้อง
ยอมรยวาทโตมาเห็นนางแน่นอย แต่ละคนทรงโลมควรวักวง
สวมพัสตราภรณ์ล้วนแพรวพรวณพรงพราวควยเครื่องดนตรีลง-
การแลลนาคางน มีไซเป็นสังทระโคกข้อย ๆ บัวยกล่าวไปโดย
ถึงกรยาทำทางทเรยรยบายทำอนงอนงาม ในยามไขว่คว้าลัก
คล, เพียงใดเห็นอนนเนนแทชนทน, ตอนนไปเหล่านางผม
เนทรคิงคาทรายกยกายทำทางต่าง ๆ ในเวลาโยนแย่งคลกน
ให้เห็นเป็นขวญตาข้าพเจ้าเป็นเวลาชยชานน. ครนแลวนาง
เหล่านนกลอยชอกคองเหลลชอยกลางรตนเวทแทนางเกยว, ชย
กลางรตนเวท-และกอยในกลางวงใจของข้าพเจ้าควย.

คกอนทานมารสะ ข้าพเจ้าพงกล่าวโกควยถอยคำเขน
ไฉน ? ถ้าจะพคถึงความงามของนาง ก็เกรงว่าถอยคำของ
ข้าพเจ้าอาจหาญชยสกหนอย, เพราะถ้าจะกล่าวให้ทานรู้สึก
ชมชายใดคองหลยตาแลเห็น ข้าพเจ้าจะต้องเป็นมหาภกชค

เสียก่อน, และถึงจะมีความสามารถปานนั้น ท่านก็จะเห็น
ความงามใดเพียงวาง ๆ เท่านั้น รวมความ ข้าพเจ้าพอจะบอก
ไ้เล่า ๆ ว่าสาวน้อยที่อยู่กลางเวทมดวงหนานวลประหนึ่งแสง
จันทร์นอนนอน ๆ ปรุประหงทรวงอรชรหาคำหม่อมใดทรงทราบว
วยทวสรพางค จนทำให้ข้าพเจ้าเผลอสติ คิดว่านางคือ
พระลักษมีเทวอวตารมา. บังเกิดความยินดีซาซนทนทนใด
มาเห็น.

ทันใดนั้น นางเริ่มเคาะกลองชาพระศรีเทวี มกรียาทาทาง
ทศเทยมไ้ ก็แก่ผลสามารถเป็นพิเศษ นางโยนลูกกลลงบน
เวท ครนเมอลูกกลค้อย ๆ กระดอนกลบ, นางเอาหัตถถิง
กลบคอกไม้คยบไว้ ใ้ลูกกลกระดอนชน แล้วกเอาหลังหัตถ
ชนรบ, และโยนกลบผลกลเปลี่ยนเวยนทาทยค่อนลักคยว
หัตถชายและหัตถขวาใ้กระดอนชนลงเร็วและช้าวงไปจนกลชค
ตานเวท. ฉาทานเป็นผรุศชานาญในการคย, ชงข้าพเจ้า
สังเกตคในกรียาของท่านกคองเข้าใจว่ามีความรัก, และไ้ไป
เห็นทวคตาเอง ก็คงบอกว่าจะหาผรุศชานาญชคเคยมเส่มอนาง
เป็นไมม.

ครนแล้วนางไ้แสดงการเล่นอย่างหนง ชงข้าพเจ้าชง
ไม่เคยเห็นและทงชงไม่เคยไ้ชงในการเล่นชนคย. กล้าว

คือโคโยนลูกกลทองหนึ่งคู่ แล้วเกาะให้ชนลงอย่างรวดเร็วจน
 คืบเป็นสายทอง คืบແພ่นเวทกลลคชนไปในอากาศ, ส่วนยาท
 กียางยาเขาจริงหระกยเสียงอาภรณทประคยกาย. ถ้าจะเปรียบ
 ความเร็วของคลกลคศ เห็นเป็นสายคล้ายชกรงทอง และนาง
 นนคศ นกชงกระโคคเคนไปมาอยู่ในกรงทองปานเกยวกัน.

ถึงทรงนทานางและข้าพเจ้ากประสยกัน !

คกอนทำนอาคณคกคผลเจเรญ นยแค้นนมากระทงถึง
 บคน ข้าพเจ้าสงสยยงเขาใจไมไคว่า ทำไมข้าพเจ้าจึงไมแคยน
 ล้มลงซากไรตายเพราะสายทำนางเสยแค้นในชณณั้น จะไคไป
 เกิดในสวรคค ? หรือยงทเป็นเพระวียากกรรมในชาคกอนยง
 ชะลชอย ข้าพเจ้าจึงไมค้ายลงไปในชณณั้น ส้มชวคค
 พนภยทาง ๆ มาไคถึงบคน ? ก็เห็นจะเป็นคยบุญกรรมยงหน่วง
 เหนยวไว และกว่าจะหมกสนไปกคงจะรอกชำนาน.

จะชอยอนเล่าคยไป ถึงคณนคคลูกทงพลาทคคคณาง
 กระเคนชอกจากกลางเวทลงมาชางนอภ. บรรดาช่ายหน่มในท
 นนหลายคณ คางวงกนเขาไปแย่งเกยลคคค; ข้าพเจ้าคยผ
 หนึ่งทวงเขาไปแย่งกยเขาคย และไปถึงลคคคคกอน. แค้น
 ทนทณ ช่ายหน่มคณหนึ่งแค้นทคยเสยผาอนนงามมราคาคาง
 กรากเขาไปแย่งข้าพเจ้า; คางผ่ายไมคองการให้ไคไรลคคคค

เขาไป. แต่อาศัยข้าพเจ้ามีความรู้ในวิชากลเม็ดมวยปล้ำ
 จำนวนจึงควาลูกกลไ่ว้ไต่, ส่วนชายคนนั้นควาหลังรงข้าพเจ้า
 ไว้มิให้ไป, แต่ไปควาถูกสร้อยคอทำด้วยแถมเครื่องรางสร้อย.
 สร้อยคอของข้าพเจ้าจากทนต์. กระทำให้ชายคนนั้นล้มลง;
 ข้าพเจ้าก็ไล่ลูกกลมา. ชายคนนั้นโกรธกระโดดลุกขึ้น. หยบ
 สร้อยทนต์จากคอของข้าพเจ้า. เครื่องรางทนต์เป็นคาเสื้อ
 เป็นของไม่สมควรค่าอะไรแต่เป็นเครื่องคนกนถบ. เวลานั้นไม่ถบ
 ในกายข้าพเจ้า. แต่ข้างเจ็ด, เพราะไล่ลูกกลจนเมื่อยสักรไต่
 ถูกหกดกตงคอกบวของนางคยคอง มาอยู่ในกำมือข้าพเจ้าแล้ว.
 และในทันนั้นกบวความชำนาญในการโยนกลมาถอน ข้าพเจ้า
 ไต่โยนลูกกลขึ้นไปทหน้าเวทตรงมมข้างหนึ่ง. ลูกกลคย
 กระถอนเข้าไปหาสาวน้อยซึ่งในขณะนั้นยังคงคยลูกกลทเหลอชย
 ออกกลหนึ่ง นางกรยไ่ว้ไต่ กระทำให้คนคยแสดงควมพอใจออก
 เช่งแซ. เมื่อการเล่นเพอชพพระลักษมเทวส์คดลงแล้ว, นาง
 งามทงหลายก็หายหน้าไป ส่วนข้าพเจ้าก็บได้มทคคกกลขาน.
 ขณะนั้นทางกลบ สหายข้าพเจ้าพคขนาว่าข้าพเจ้าเป็น
 คนโชคคทไม่ใครบราชการชยในกรุงน เพราะชายหนุ่มซึ่งเขา
 มาแข่งลูกกลกับข้าพเจ้า ไม่ใช่คนอนไกลเป็นบุตรของประธาน
 มนศร. ใคร ๆ ทไต่เห็นเหตุการณในเวลาทแล้วมา, รู้สึกว่า

ชายหนุ่ม คนนั้นแสดง กริยา อามาศ มากราย ข้าพเจ้า เห็นรู้สึก
 ความชอบไม่ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกวอกแวกเคืองครอนเลย ทว่าเคืองครอน
 ใจอยู่ในขณะนั้น ก็ทบทวนจะต้องการทราบว่าสาวน้อยคนนั้นคือ
 ใคร, แต่กักระดากปากไม่อาจซักถาม. ฝ่ายโสมทตต์ก็เกิดความ
 ในใจข้าพเจ้าได้ แกล้งพุดชมเชยนางในการเล่นคลีต่าง ๆ นานา
 ข้าพเจ้าทำเป็นไม่รู้สึก และว่าหญิงทเมื่องข้าพเจ้ามดไปก็
 สามารถในการเล่นคลีไม่แพ้. แท้จริงในเวลานั้น หัวใจข้าพเจ้า
 ยืนยวนด้วยความรู้สึกว่าตนได้กล่าวความเท็จ ควรที่จะต้อง
 ขอโทษนางผู้หาทเปรียบในความงามมิได้.

ข้าพเจ้าไม่จำเป็นต้องกล่าวว่า คนนั้นข้าพเจ้านอนไม่
 หลับเลย, ทว่านอนหลับคาบเพื่อให้เห็นภาพทของการเห็นเท่า
 นั้น. วันรุ่งขึ้นข้าพเจ้าไปส่งขารมณอยทมมส่วนของท่านเจ้า
 ยานทข้าพเจ้ามาพักอยู่ เพราะท่านอยู่ห่างไกลจากเสียงพลก
 พลาณ, และตรงทกันทรายโคตนมะมวงอนรมมรณ กระทำให้
 ร่างกายทผาวยด้วยมรัก ค่อยระงับความรอนรนไวไคย้าง
 กับไคอาศัยพณเจคสายเป็นสหาย สำหรับชอกเล่า ความรักในใจ
 พอชวันย้ายคล้ายแคะรอนลงไปข้าง ข้าพเจ้าชวนโสมทตต์ให้
 นั่งรถไปเที่ยวชอกชานอก. โสมทตต์ชกไม่ไคไปด้วย. ทจริง
 โสมทตต์ต้องการไปชุกการคณกพนน แต่ต้องเว้นไปในวนน.

ข้าพเจ้าเดินทหฺรคฺทหฺเรออยู่ในสวนจนตลอด ก็ไม่เป็นผลดังมุ่ง
หมาย. จึงอ้อมนางงามเล่นคล้อยหลายคน ตบระหนงจะลง
ให้ข้าพเจ้าหลงเข้าไปหา, ครั้นเมื่อเข้าไปแล้ว ก็หาพานพ
นางผู้ทรงโฉม คือ พระศรีเทวไม.

ข้าพเจ้าเสียใจเป็นที่สุด เลิกไปเที่ยวในอุทยาน, หันไป
เที่ยวทางแม่คงคา ไต่ไปยังท่านาหลายแห่ง. ในที่สุด ลงเรือ
เที่ยวลลยละล่องไปตามกระแสธารอนคกคฺสทสิ จนแสงอาทิตย์
ในเวลาอัสดงลับหายไป, เห็นแสงคยและแสงตะเกียงเรยราย
อ้อมแวม ๆ ต้องพนนฯชงคกคกกรจกให้เด่นฉะฉาน ข้าพเจ้า
จำเป็นต้องเลิกความหวังอันแรงกล้า แท้ว่าเงย ๆ อยู่ในใจ,
บอกคนเรือให้พายมาส่งยังททาทอຍใกล้.

เมื่อนอนไม่หลับตลอดคืน คนชั้นตงแคเข้ากอຍแต่ในห้อง
เพื่อพกผอนธารมณชงห่มกม่นมวหมอง เห็นอ้อมแต่รูปนางงาม
พอให้ขรรเทาจะไค้ม กาลงวงชาสามารถไป เทยวอุทยานในทอน
บ่ายอก. เพื่อให้หายรำคาญใจ หันไปพงพกนและส เอามา
วาครปนางในเวลาตยลลคคค. พกถึงอาหาร ข้าพเจ้าไม่สามารถ
จะกินไค้แมแต่คาคยว. อนวณกเขาไฟชงมเสยงเพวระออน
หวานย่นชพอยไค้คยวแสงจันทรฉนไค้, ข้าพเจ้าย่นชพคอมาไค้
กคยวแสงจันทรแห่งควงหนานางฉนฉน ชงข้าพเจ้าจำไค้

เป็นเงา ๆ แต่หวังว่าจะไ้เห็นเพื่อนความจำใจให้แมนชนอก ก็
 ที่ในอุทยานตอนเย็น. อันเจ้า ความหวังทมวณ ในที่สุด
 กลายเป็นความเสียใจ เพราะไปแล้วก็มีไ้พบ. ภายหลัง
 โสมทศทชวณไปเที่ยวทอศสกา เพราะ โสมทศทศสกา แท้เป็น
 ข่า อย่างพระนลชงถูกกิดเขาถึงฉนวน ข่าเขาขอตัวไม่ไป
 ้วยขอกว่าเหินขอ, ซึ่งทอศสกาเหินขอควรกลยบ้าน แต่
 ข่าเขาไม่ยกกลย ใ้ไปททานาแล้วลงเรือเที่ยวอก. ใน
 คราวนข่าเขาใจความเสียใจไม่แพกขรวกอน เพราะมีไ้
 วแววอะไรเลย.

หา

รูปวิเศษ

ข่าเขาจอมทรายไ้คิดสำหรับตัวเองว่า การนอนใ้หลับ
 เป็นอนไม่นานกถึง, จึงไม่เปลยนเสื่อผาคลอกเวลาเป็นนวนน,
 เป็นแท่งงลงททวนอน บนเสื่อหญาซงเป็นอาสนะสำหรับกราย
 ไ้หวพระ, นงทาชาสงบนอยอย่างนคคคคค, ในใจกนก
 ภาวนาถึงพระตกษมเทวมกกาเนคจากคคกขว. รังรางสว่าง
 แล้ว ก็เริ่มวาครปทคางไ้คคไป.

เวลาล่วงไปรวกเร็ว ในขณะทข่าเขาครปอยู่, พศก

โสมทกทเขามาหา. ข้าพเจ้าไต่บนเสียงเขาขึ้นมา ก็ทะลุ
 ทะลานเอารูปและเครื่องเขียนเสือกซ่อนไว้อีกตอนหนึ่ง โดย
 ไม่รู้สึกตัวตองนกในการททาเช่นนั้น.

โสมทกท นั่งลง บนเก้าอี้ ข้างตัวข้าพเจ้า มองดู
 ข้าพเจ้าแล้วก็ยม พทว่า :—

“ข้าพเจ้าออกจะเห็นเป็นความจริงแล้วว่า ในบ้านเรา
 เวลาออกจะมเกียรททยศอยู่ ทไคเป็นทเกิดของชรยบุคคล
 เพราะสัท่านมิใช่จะบำเพ็ญทยะในการอดอาหาร อย่างทรทท
 สักแล้ว ยิงเวนจากการนอนบนทนอนอนอนนมเพมชนทวย.
 รงคหมอนและทนอนช ไม่มรอยชอกชำแมโลกนอย, ผาบกยง
 ขาวสะอาดไม่มีมลทินเลย แต่ว่าร่างกายของสัท่านลกขำเพญ-
 ทยะอดอาหารคออกจะชย ๆ ไปแล้ว, แคยงมนำหนักอย เพราะ
 ทสือเขมรอยมแสดกวาสัท่านจาคลอยบนนทลอคคน. สำหรั
 ทานผแน้วนในการภาวนาชญ หองทอยนทยงไม่เหมาะ,
 เพราะออกจะเขมโลก ๆ อยหนอย ควยบนโคะแ่งชงม
 โอนามน แม้จะไม่ไคแะทอจก็จริงอย และยังมโผงไม
 จันทน โอนำหอม และจานวางเป็ลลอคทนมและหมากอยกวย.
 ทผากยงมพวงมาตาคอกอมลัน และพณแขวน. เอะ ! ฉาก

• อัมลัน แปลว่า ชิ่งไม้เหี้ยวแห้ง จะเป็นมณไมรู้ไรษกระมัง, ผ่องแปลว่า
 Globe amaranth (Gomphraena Globosa)

ที่เคยแขวนอยู่ที่ซอหน้าหายไปไหน ?”

ข้าพเจ้าออกกำลังนึกแกวไม่ทัน. โสภิตก็เหลียวไป
เห็นซอกอยู่ใต้ซอ, ก็ไปลากเอาออกมา และพูดว่า—

“ คค ! มก้อหมอลมที่ไหน ? ชวแท่ ! มาทำฉากเปล่า
ทแขวนอยู่ตรงนั้น ให้เก๋มภาพส่วนน้อยแสนส่วยกำลังเล่นคล
ขนโก. น้ไม่มอ; คงมีอะไรประสงครายค่อท่านผเริมเป็นญ
มฉานแกกลา. หนอยแน ! ยงมทนไรกจกการเขียนรูปเขียน
รอยเป็นมารมากระทำทเคยว คอการจะทำลายทกระเลี้ยแตกน
มอ ! หอมีไซ้เซนน จะเป็นเทพองค์ใดของคหนึ่งมานรมครูป
ไว้ให้ก้ไม่รู, เพราะเราท่านยอมทรายกนคอยู่ว่า ทวยเทพยอม
กลวเคชของมหาญญาผลุญคอย่างแกกลา. สำหรับส่ท่าน
เมือเรมคนทรมานกายไคถึงเพียงน ในไม่ชา เขาวันนอยคงพน
ไฟออกมาแน เพราะร้อนคชะของส่ท่านทแรงกลา มีไซ้เท่านน
เคชยารมทมสละสมไว้ ย้านทวยเทพในเทวโลกจะมีควสัน
ระรวไปตามกนแล้วหรอ ?”

“ และบกันข้าพเจ้าคเหมือนระรวาเทพองค์ทมวนรมครูปไว้
คอเทพองค์ไร. ไม่มอในไกลแล้ว คงเป็นเทพองค์ทมสมญาว่า
“ไม่แพ้ใคร” ทรงคอกไม่เป็นลูกน และมิ่งเป็นรูปปลามังกร.

อ้อ! นกออกแล้ว! คือกามเทพนั่นเอง! โอ้ย! ทวยเทพเจ้าข้า!
 นรปโคร? ธิวาสิฏฐี ธิคาเศรมฐีข้างทองทศเดยวนนา!
 ข้าพเจ้า ไคยบั้นและรัก ขอนาง ผซง ข้าพเจ้าไคหลง ไหล
 แล้วเป็นครั้งแรกนเอง, ธิสีกว่าหัวใจเตนแรงเข้า หนาซกซา
 ซดทวยออกชวนใจ.

โสมทกคณกเขยกล่าวต่อไปว่า "สหายเอ๋ย! ออกระเห็น
 แล้วว่าอำนาจของ ไคระกามเทพทำให้ทานกระวนกระวายโหมาก,
 ระต้องบดรงความเสียดาย พอให้กามเทพหายพิโรธ. ในเรื่อง
 เซนเน ธิสีกว่าคองอาศัยบุญญาผหญิงระโร. ข้าเจ้าระเอา
 ธิวาสิญไปให้เมทนศรูกาเรา, เพราะเมอเล่นคลศราว
 นน นางก็ไปเล่นอยู่ก้วย, และชานางก็เล่นลกรเรียงพเรียงนง
 กขวาสิญ

โสมทกทพกแล้ว กลกขนระไป และระเอาไปก้วย.
 ข้าพเจ้าเห็นเซนเน และธิสีกอຍว่าโสมทกคเป็นคณซอมลือไม่ไช่
 เล่น. ธิงบอกให้ระก่อน เพราะรปนบงซาคคารก ข้าพเจ้า
 ซมซมนเอาสแดงอนงามมาผสม แล้วเขยนอกรทวยระระ
 อย่างงามไว้ในฉากรป เป็นภาพสขาท มซอความอย่างง่าย ๆ,
 กลาวถึงเรื่องนางเมอเล่นคล. ภาพยทเขยนนเป็นกลยทลาธาน
 ถอยหลังระโรคความว่าลกลทนางเคาะก คอคงใจข้าพเจ้าซง

ข้าพเจ้าขอส่งคนมายังนาง แต้กหวน ๆ ว่านางจะมีรับไว้; ถ้า
 ชานกฤษทนนครลงมาจากอักษรในบรรทกตนจนถึงอักษรวรรทค
 ปลายเส้นลำคยกันไป จะได้อความกล่าวถึงความระทมโศก
 สาหัสของพราภจากนางมา; หรือถ้าจะอ่านยอนชนแต่กลางไป
 หายน ผู้อ่านจะทราบได้ว่าข้าพเจ้ายังมีความหวังอยู่.

ทศกภาพยชอกยชอนชอนเงอนไวคองน ข้าพเจ้าไม่แสดง
 ให้ทราบเภา, เพราะฉะนั้นโสมทคตจึงไม่รู้สึกว่าการพยชข้าพเจ้า
 ผูกไว้นั้นจะคิดเสียเพียงไร, คงเข้าใจแต่ว่าเป็นถ้อยคำคาด ๆ
 ตามธรรมดา, จึงเผยอแนะนำว่าถ้าจะให้เขาทชนอีก ควรกล่าว
 เสียกว่าความเทพตระหนกตกใจเป็นกำลังในความแก้กักแห่ง
 ทยชข้าพเจ้ามาเพญ, ถึงกับนมทรมมาทำลายพชทยะ จน
 ข้าพเจ้าคงพวยแพแก่ทาวกามเทพอย่างร้ายคาย

เมื่อโสมทคตนารไปไปแล้ว, ข้าพเจ้ารู้สึกเบกยานใจอย่าง
 ไรไม่ทราบ, เพราะเห็นวาชคณนชว่าไคกาวยนไคแห่งความหวัง
 ชนไปไคหนึ่งชนแล้ว, อาจชงเกกคผลให้ไปสู่ความสุขวิเศษยิ่ง
 กว่าความสุขทั้งหลาย ให้สมคองทมุงคมาชไว. เวล่านข้าพเจ้า
 อาจกินอาหารไคแล้ว ไคจคแรงกินอาหารว่างอย่างเล็กน้อย,
 แล้วปลอพณทเชวนอยู่ข้างฝา เภามคคคเป็นเพลงให้พลพณ
 คอยเวลาอยู่เวย; จนโสมทคตกลยมา และถอรปมากวย.

โสมทักท้วงว่า “นางผู้เล่นคลี ฝากลายคานคภาพของ
ท่าน อุตริแก่งกาฬขินขางแล้ว. แต่ขอความทักกล่าว บอก
ไม่ถูกว่ามิอะไรอยู่ข้าง รุเพียงลายมอชเขียนไว้ อาจกล่าวได้
ว่าสวสผกปรกต.”

แต่ทรงลายมอชสวสอย่างเช่นว่า ข้าพเจ้าได้เห็นอยู่ทรง
หน้าแสนทักใจนใจกันพอกไม่ถูก ถ้อยคำทเขียนเป็นภาพยักช
จากของข้าพเจ้ามีสียาทเหมือนกัน ทวอภษรงามราวกับชอชอก
ไม่ทพทมทง ต้องลมอช่น ๆ ในฤกรอนโยกสะบัก ทุประหนง
วาทคมาตคอบุทปรณน โสมทักท้วงมิได้ทราบความหมาย
ทแฝงอยู่ในกาพย์นั้น — เพราะเป็นถ้อยคำทคอบความแฝงของ
ข้าพเจ้า ทงนแสดงอวยวนางงามของข้าพเจ้าอานกลชกษรใน
กาพย์ข้าพเจ้าได้ถูกคองคชชททกวธทมิอยู่ กระทำให้ข้าพเจ้า
อิมเขยทวอยยักทเห็นวนาง มีความร ความฉลาดไม่แพ้ความเป็น
ผู้มีใจสูงอยู่ในตัว เพราะถ้อยคำทคอบแสดงวนางรู้สึกวาชอ
ความอันแสดงความรักของข้าพเจ้า เป็นแต่ช้นคเณน ๆ ไม่
ยงควรทนางจะถอยเป็นอารมณน.

เมื่อข้าพเจ้าได้ชานแล้ว ก็เพียรชานชอนถอยและตาม
ทรงอย่างวอทข้าพเจ้าแต่ง โดยหวังวว่าจะได้พยชอความทจะ

จงรักภักดี (แล้วจึงอ่านหนังสือ)

ปฏิกิริยา

๓๒

แสดงความรักทรนงค์พออย่างไรข้างนั้น แต่ไม่พียงเลย แต่ความ

ไม่สมประสงค์คนพอกได้บรรเทาลง กว๊ายโสมทักทักกล่าวว่า—

“แต่นางสาวน้อยผู้มีความงาม ถึงจะไม่ใช้เช่นกวีเคย

กมใจก็แท้ เพราะนางได้บอกว่า ข้าเจ้า (โสมทักทัก) ไม่ไ้

พบเมตตินครุฑของข้าเจ้าและเป็นญาติของนาง สิ้นเวลาช้านาน

แล้วระไคพยกันก็ในที่ประชุมชน ซึ่งระโสภาพราศรัยกันไ้ก็

เพียงนยันทา ถึงกระนั้นก็ไ้แต่ข้าเองแลคนเดียว เพราะฉะนั้น

นางจะรักแรงให้ไ้พยกันในคนพรั่งน ทখনลานในบริเวณ

ปราสาทของบิดานาง เสียใจที่จะไปพยกันคนนั้นไ้ไ้ เพราะบิดา

ของนางมีงานเลี้ยงคแหก จะต้องทนทุกข์ขมขมนไปจนถึงพรั่งน

ข้างที่ทานของการไปเสด็จญาติกันข้างไ้ไ้”

โสมทักทักพลกแล้วหัวเราะเป็นเชิง ซึ่งกระทำไห้ข้าพเจ้า

พลอยหัวเราะไปด้วย แล้วขบระแ่งเขา เป็นอันว่าข้าพเจ้า

ตกลงขอไปด้วยกำลังเขิกขานใจ เราสองคนก็ลาภกระดาน

หมากรุกซึ่งอยู่ข้างฝาเอามาเล่นเพอกันว่าคาญใจ พอกันไ้

เข้ามา และบอกว่าไ้ใครอยากจะพยกับข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าลกออกไปทห้องนอก พบคนใช้ของท่านราชทก

ซึ่งมาบอกไห้ททราบว่าข้าพเจ้าต้องเตรียมตัวกลับ, ไ้จก

เตรียมเกวียนไปรอคอยไว้ที่ลานวังในคนันทเดียว เพื่อบัง
ออกเดินทางในวันรุ่งขึ้นแต่เช้าตรู่

ข้าพเจ้าใจหายวูบไม่ออก รู้สึกว่าต้องเป็นการถูก
เทพยาปเคราะห์หองคดีของคหบดีลงโทษ โดยที่ข้าพเจ้าไปทำผิด
ก็ร้ายอะไรอย่างหนึ่งที่ไม่ทราบซึ่งทำให้ท่านพิโรธ พอข้าพเจ้า
ไต่สัทชนข้าง ก็ยังขังวงอ่าวไปหาท่านราชทูตกล่าวความเท็จ
แก่ท่านเสียบกใหญ่ โดยบอกว่าข้าพเจ้าเตรียมตัวไปไม่ทัน
เพราะธุระยังไม่สักระยะลงควมเวลาจึงการณขอเทมุต ข้าพเจ้า
ร้องไห้ อ่อนวอนขอให้ ท่านเลื่อนเวลากลับให้ยกไป เพียงวันเดียว
เท่านั้น

ท่านราชทูตพทว่า “ก็ไหน เมื่อแปดวันทลวงมาน เจ้า
บอกว่าเสร็จธุระแล้ว อย่างไรเล่า”

ข้าพเจ้าแก้ตัวว่า ทอจากวันที่ไต่เรียนท่านแล้ว เกิดมี
ธุระสำคัญโดยไม่ทันคาด ซึ่งหวังว่าจะไต่ไต่คดีไต่อย่างไรอย่าง
งามที่สุด ข้าพเจ้าไต่กล่าวไม่ไต่กล่าวคำเท็จเลย เพราะ
ไต่คดีไต่คดีไต่ไต่สำหรับข้าพเจ้าจึงจะวิเศษไปกว่าที่จะไต่
ชัยชนะก่อนนางผู้หาที่เปรียบมิไต่

ท่านราชทูตเสียบออ่อนวอนไม่ได้ ขอมเลื่อนวันกลับยกไป
อีกวันหนึ่ง.

วันเวลาในวันรุ่งขึ้นได้ล่วงไปโดยเร็ว ตลอดเวลานั้น
 ข้าพเจ้าได้จดเตรียมสิ่งของขึ้นบรรทุกเกวียนเสียให้เสร็จทัน
 เวลาจะไต่ไม่เป็นห่วงเกิดกังวล พอถึงเวลาเย็นก็รีบเร่งให้
 เขาเกวียนไปรอไว้ที่ลานวง ส่วนโคก็ให้เขาเคี้ยวไว้อยู่ ถ้าพอ
 ข้าพเจ้าไปถึงในเวลาเช้าตรู่ ก็จะได้เอาโคเขาเทียมเคลอน
 ไต่ทันที

หก

บนลานอโศก

ตกกลางคืนอากาศมืดแล้ว ข้าพเจ้ากับโสมทศคณัฏฐ์หัน
 ทั่วแล้วเสียดำ มีเขมขกคาครกม มอถยดาบ มุ่งตรงไป
 ทางบ้านตะวันตกแห่งปราสาทอันมีโหฬารของนายช่างทอง ที่
 ตรงนั้นอยู่เชิงเขา ข้างล่างเป็นชอกเขาลึกมาก, ถัดลงขึ้น
 ไปคือลานที่เราจะลอบขึ้นไป ข้าพเจ้ากับโสมทศคณัฏฐ์ไม่
 ชงเตรียมเอามาด้วยปากโยนควงขึ้นไปได้ ตอนนั้นมืดมาก จึง
 ไต่กำแพงขึ้นไปออกชนหนึ่งไถ่ง่าย พ้นกำแพงเข้าไปถึงลาน
 กว้างใหญ่ ประทับประคองด้วยคันดาลุมและคันอโศก ชนค
 ด้วยคันไม้คอกต่าง ๆ ซึ่งในขณะนั้นของแสงเดือน แลเห็น
 ชาวเป็นทาง ๆ.

ถกเข้าไปไม่สู้ไกลนัก นางสาวทางามผู้เล่นกลียอก
 หัวใจข้าพเจ้า นั่งอยู่บนม้ายาวเคียงข้างหญิงสาวอีกคนหนึ่ง
 กิ่งพระลักษมีเสด็จลงมาจากสวรรค์ พอได้เห็น ข้าพเจ้า
 ก็เริ่มทวสันตस्थาน ต้องเข้าไปฟังเสมาคำแพ่งยันทัวไว้ รู้สึก
 ว่าหนอนทข้าพเจ้าไปเกาะสัมผัสเป็นชน ช่วยแก้ไขหัวใจ
 สันตस्थานคอบทเลาถึง.

ธรรมานัน โสภิตทตตรกรเข้าไปหาครุฑของตน ส่วน
 นางครุฑก็กลืนมาทอนรยออกเสียงอุทานแต่เบา ๆ
 ข้าพเจ้าเห็นเขาเป็นเช่นนั้น ก็เตรียมทวสังขใจให้หาย
 เพื่อเข้าไปหานางผู้หาทเปรยขมิโตของข้าพเจ้าบ้าง
 เมื่อนางเห็นคนแปลกหน้าเข้ามาหา ก็กลืนทวกริยารวนเร็ว
 นางจะควรรอยทนหรือว่าควรจะไปเสีย ส่วนดวงทวกรวักข
 ทวกรวักขเมือกใจเหลือขมายคข้าพเจ้าไม่หยก กายก็สันต
 ทวกรวักขทวกรวักขมออื่น ๆ โยคะนัน ว่าถึงทวข้าพเจ้า ยนจึงงง
 สมยังเหยง ทวกรวักขมออื่น, พยายามพททวกรวักขออกม
 ได้ ๒-๓ คำ ว่าข้าพเจ้ารู้สึกเป็นบุญทวทวกรวักขมาโคพบ นาง
 จึงเกิดเห็นกริยาคข้าพเจ้ามสทททวกรวักข ทวกรวักขขบความ
 รวนเร็วใจ ทวกรวักขนงนมาออก แล้วยกทททวกรวักขคอบทวกรวักขนอ
 ทททวกรวักขทวกรวักขนงน เชิญให้ข้าพเจ้านั่ง กล่าววาททวกรวักข

อันอ่อนหวานว่า นางมีความพอใจที่สามารถไ้แสดงความ
 ขอบใจข้าพเจ้าที่ไ้โยนลูกกลิ้งกลับมาให้ไ้โดยง่ายนานามาก
 โดยนางไม่จำเป็นต้องหยุดเล่นในระหว่าง. เพราะถ้ามีเหตุขัดข้อง
 ต้องหยุดเล่นในกลางคันแล้ว ย่อมยากที่นางจะไ้ไ้จากการเล่น
 ถวาย ก็จะไม่ไ้, ข้าพเจ้าก็ควรที่จะทรงพิโรธด้วย อย่าง
 นั้นขอสาปนางไม่ให้ไ้ได้รับความสุขใจเลย ข้าพเจ้าตอบคำ
 แสดงว่านางไม่จำเป็นต้องขอบคุณ เพราะที่ไ้ไ้กระทำไปแล้ว
 นั้น ก็เพื่อใช้โทษในความผิด

ข้าพเจ้าสังเกตว่านางยังไม่เข้าใจ ความหมาย ในคำพูด
 ของข้าพเจ้า จึงหาญอธิบายว่า เพราะด้วยประสยตากัน
 จึงทำให้นางคลั่งคลั่งพลากกระเด็นออกมานอกเวที อันเป็น
 ความผิดของข้าพเจ้าแท้ ๆ นางมีפקตร์แคงด้วยโลหิตชน
 ไม่ยอมรยในข้อที่ว่าข้าพเจ้าไ้ไ้ไ้ความผิด เพราะชอนนหา
 เป็นเหตุให้นางคลั่งคลั่งพลากไ้.

ข้าพเจ้าตอบว่า ข้าพเจ้าเข้าใจว่าคงตาของคนที่เพ่ง
 ความงามและความชำนาญของนางด้วยอาการตะลึง ยางที่จะ
 เป็นเหตุให้ลูกกลิ้งกระดอนออกมานอกเวที. นางตอบว่าพกระไร
 เช่นนั้น เพราะข้าพเจ้าคงไ้ไ้ไ้ไ้เห็นนางงามที่เล่นคลี่ชำนาญ
 ยอดเยี่ยมกว่านางที่ ในเมืองของข้าพเจ้ามาแล้วมากค้อมาก

คามทนางกล่าววัน แสดกวดออยคำของข้าพเจ้าทกล่าว
แกโสภทททว รวมาเซาหนางแลว เมอนกถึงทโคพทจาไวว
นางทชานาญเดินคลในเมองข้าพเจามไป อนเอนวาท
ชมอัยสัถหนอย ทำใหรสัถสทานรอนสทานหนาว, ทองรบ
แกทวรบรองว ออยคำทโคกล่าวไวกับโสภทททคนัน ไมเ็น
ความจรงแมแต่นอย, ทพคอกไปเ็นนัน ก็ควยไมออยาจะ
ใหโสภททททรายความจรงในใจข้าพเจ้า ขอแกทวนางไมเชอ
หรือแกถึงไมเชอ ข้าพเจ้าในเวลานันหายอุทธิจแลว พล่อย
ปากแสดกวดความรักใหญ่ ไท้ชอกว่ในวันแรกทโคเห็น ทวงใจ
ราวควยทองศรทอกไมของกามเทพแสดกวดมาทงท่าฝน ข้าพเจ้า
เชอแนวเราทงสองคงมยพเพสันนวาสทวด้วยกันมาในชาติ กอน
ความรสัถแควนแรกทพยกนจรงเ็นไทถึงเพยงน.

ข้าพเจ้าไท้กล่าววาจาแสดกวดความรักทวยชะล่ใจเสยยก
ใหญ่ จนทสัคนางใจอชนชยหน้าลงรองให้อยู่กับชกข้าพเจ้าชก
วาจากระอ้อมกระแอมพงไมไท้ชด แตกัทรายไท้ในกริยาวารบรัก
ของข้าพเจ้า แลขอมรยว่านางกมความรักข้าพเจ้าแควนทโค
พยกน ถ้าหากเมทนไมนารปมาให้คทนกัน บ่านนางคง
สนใจทายเพราะควยความรักเสยแลว.

เราโคไพร่าแสดงความรักกันโดยมีวิธีรักว่าแทบจะสัก
 สว่าทซากใจลงด้วยความรักซึ่งมีอยู่แก่กัน ทนโดนนระลึกลง
 เรืองทระทองจากกันไปวันรุ่งเช้าชนกใจหาย คล้าย ๆ กับว่า
 มงามคเขามากจนขวางความสุขของเรา คิดแล้วกตคนทนทอด
 ถอนหายใจยาว.

วาสิฏฐีเห็นข้าพเจ้าถอนหายใจก็ทกใจซักถาม ครน
 ข้าพเจ้าเล่าเหตุให้ฟัง. นางก็ตรุดทวงลงบนเกาะคล้ายจะเป็นลม
 แล้วร้องไห้สะอื้นมิหยุด ข้าพเจ้าพยายามเล่าโลมใจให้คล้าย
 ความโหม่นสัสักเท่าไรก็ไม่บรรเทา ธิรับรองว่าพอสิ้นฤดูฝนก็
 จะรีบกลับมาโกสัฒพและคราวนี้จะไม่พรางจากไปอีก ถึงแม้ว่า
 จะต้องเป็นคนงานไ้รับครากครำล่าซากอยู่ในเมืองนคโลกซพก
 ตาม ก็เต็มใจอยู่ด้วยความยินดี จะรับรองอย่างนและอย่างอน
 สักเท่าไรคเหมือนธิรับรองกขลม เพราะไม่ทำให้นางหายโคก
 สร้อยใด แทจรงความรันทดของข้าพเจ้าก็ไม่น้อยไปกว่า พอ
 นางสะอึกสะอื้นน้อยลง ก็ถามทั้งนาคว่า มีความจำเป็นที่สุด
 หรือจึงต้องไปแต่เช้า ? พลพยประกันไม่ทันไรก็จะไปเสียคณ
 ข้าพเจ้าโคพพยายาม อธิบายถึง ความจำเป็นทระทองจาก ไปอย่าง
 ละเอียคตลอด แต่นางคเหมือนไม่ยอมฟัง หรือฟังไม่เข้าใจ,
 เป็นแต่ขอกว่า ทข้าพเจ้าจะรีบกลับไปนนางเห็นแล้วว่า

ข้าพเจ้าคงคิดถึงนาง คิดถึงบรรดานางงามที่ชานาญเล่นคล
 ึงที่ข้าพเจ้าได้เคยพบไว้แต่ก่อน.

ข้าพเจ้าจะรับรองคิดคำนหรือสำนวนอย่างไรก็ตามที่เด็ก,
 นางยังบอกความเข้าใจผิดของนางไว้ น้ำตากลับไหลออกมาก
 ่น ใครบ้างที่จะไม่รู้สึกประหลาดใจในกิริยาของข้าพเจ้า ซึ่ง
 ่ต่อมาข้าพเจ้าถึงกษัตริย์ทวดลงที่บาทนาง, พลาญยกแขนท
 ่ เรยวงามชนชุมพท นาคากี่วง ปากก็กล่าวว่าข้าพเจ้าให้
 ่ สัญญาว่าจะไม่จากไปแล้ว วาสิฐผู้ใดใจโผลงโอยค้อข้าพเจ้าไว้
 ่ รุมพคข้าพเจ้าเสียดกใหญ่จนหัวเราะออกมาได้ ทั้งนจะมีชาย
 ่ ใดออกเล่า ทมความสขเบิกบานใจไปยิ่งกว่าข้าพเจ้า นางได้
 ่ พทว่า “กทหรือ ถ้าจำเป็นจริง ๆ ก็คงอยู่ต่อไปไม่ได้? นก
 ่ แสดกว่าเรื่องที่จะไปไม่สู้สำคัญนัก” ข้าพเจ้าได้อธิบายความ
 ่ จำเป็นอย่างละเอียดให้ฟังอีก แต่นางเขามีอัยปากข้าพเจ้า
 ่ เสดบ บอกว่านางได้ทราบแล้วว่า ข้าพเจ้ามีความรักนาง
 ่ เพียงไร ที่ใดพคถึงผู้หญิงในเมืองของข้าพเจ้านั้น เป็นการ
 ่ พคเข้าเล่น ไม่หมายความว่าให้เป็นจริงคอก ความรักอัน
 ่ อกคิมของเราทั้งสองกระทำให้รู้สึกว่เวลาทลวงไป คล้าย
 ่ เวลาในความฝัน และคงจะไม่สูญสิ้นความสุขวิเศษไปได้ หาก

ไม่มีโสมทกตและเมณฑลกลินมาบอกวาทกมากแล้ว ควรกลับ
เสียด.

เมื่อกลับมา เห็นสิ่งของซึ่งจกเตรียมไว้อยู่พร้อม ณ ลาน
บ้านของโสมทกตแล้ว ข้าพเจ้าเรียกหัวหน้าคุมเกวียนเข้ามา
หาสั่งว่าให้รีบไปหาท่านราชทูตโดยเร็วที่สุด เรียนท่านว่า
ข้าพเจ้าเสียใจด้วยจกอิสระยังไม่เสร็จจะทออยู่ก่อน เพราะ
ฉะนั้นจะต้องเลิกความคิดออกเดินทางไปยังท่านราชทูต ขอแก้
ให้ท่านราชทูต กรุณาส่งข่าวความเคารพของข้าพเจ้าให้บิดา
มารดาทราบด้วย การนอนแล้วแต่ท่านจะโปรด.

ข้าพเจ้าเอนตัวลงนอน เพื่อดอนกายพักหลับเสียสักครู่
พอหลับตัวลงนอนก็พอกท่านราชทูตมาหา ข้าพเจ้าตกใจเหลือ
ประมาณ ออกไปทอรับท่านก็ลงเคารพอย่างสูง ส่วนท่าน
ราชทูตพักเขยเสียงขบคิบ ซึ่งแต่ก่อนรอนชะโรมาข้าพเจ้าไม่
เคยไคยนี้ สั่งให้ข้าพเจ้าตามท่านไปทันที.

ข้าพเจ้าทอขบชะโรลว่า อธิระสำคัญยังไม่ทันเสร็จ
แต่พคยังไม่ทันหมกประโยชน์ท่านก็ขบคิบให้หยุด.

ท่านบรภาษว่า "เหลวไหล เหลวใหญ่เสียแล้ว อธิระ
อะไรเรื่องกล่าวเท็จขอให้พอกนท นเ้าเข้าใจว่าเราไม่รเรื่อง
อธิระบ้า ๆ อธิระของเจ้าทรอ ? ทอายเคทหวคอกแถกวาวงไป

ไม่ไคในทนต์ทนต์ไคกงน ถ้าชาไม่ไคเห็นเกวียนของเจ้า
ทเตรียมบรรทุกของไว้เสร็จแล้ว ชากคองรวาเอ็งโกหก

เป็นธรรมดาอยู่เอง ที่ข้าพเจ้าจะต้องยืนทวนเลือกคน
หน้าทวยความอาย เพราะความจริงใจมันก็เป็นอย่างเช่นททาน
กล่าว แต่ในเร่องทงคยให้ไปยกทานโดยทนต์ทนต์ ทานถูก
ข้าพเจ้ายืนกรานชคชนไม่ปฏิบัติตาม กระทำให้ท่านฉีกคาค
ไม้นกวาทะเป็นไปไค เมื่อท่านเห็นขงคยไม่ไค ก็เปลี่ยน
เป็นชู้ ทสคเห็นว่าไม่ตำเรจกกลายเป็นปลอย เกอนสคว่า
ทตามารทวาทของข้าพเจาคคใจให้ข้าพเจามาเมองน ก็เพราะ
เชอวาทข้าพเจาคองไครบความคุ่มคองรจากทาน เพราะฉะน
การกลบคคองกลบคทาน.

มีโยท่านระพค คคองไม่สคประตงค เพราะข้าพเจ้า
อยวาท เมอกลบไปแลวกวาทะไคกลบมาเห็นหนาคทรทอก ก็
คองรอรนกวาทางมามอง ของข้าพเจ้า ส้งราชทคมา ครงหลง
ซงคคเป็นเวลาคคชานาน, เป็นอนไปไม่ไค คคองสคคความ
สามารถของข้าพเจ้าให้ทานบคาคเห็น วาทางข้าพเจาคคนเคยว
กอรากคมเกวียนผาคความล้ายากและอนครายไปไคเหมอนกน.

เป็นความจริง ซงทานราชทคไคอธิบายดงภยอนคราย
ค่าง ๆ อย่างนาคลวในระวางทางทะไป แต่คัพคของทานไม่

เป็นประโยชน์แก่ข้าพเจ้าเลย ในที่สุดท่านเกิดโทษะ ออกไป
 เสียเลย ๆ ทั้งนี้ใช้ความผิดของท่าน และข้าพเจ้าจะต้องไ้
 รับผิดชอบอย่างแจ่มชัดเป็นที่สุด เพราะด้วยความหวัชระ แต่
 สำหรับในเวลานี้กลับรู้สึกโล่งใจเท่ากับได้ปลดความหนักอก
 หนักใจ ข้าพเจ้าจะมอบกายใจให้ไว้แก่ความรักของ
 ข้าพเจ้าโดยสมบูรณ์ นึกอ้อมเอื้อใจเช่นนี้ทำให้ลมหายใจ
 หายใจง่าย ไปทนจนต่อเมื่อถึงเวลาที่จะต้องเตรียมตัวไปยัง
 ลาน ซึ่งมีครุฑรอคอยเราอยู่.

ข้าพเจ้ากับโสมพักได้ไปหาครุฑทักกัน ยิ่งคนข้าพเจ้า
 ก็ว่าเสียใจประสพชมทรัพย์ใหม่ ๆ อันเกิดต่อความรัก
 ของเรา ยิ่งทวความทอประกายกันมากจนทุกที ดวงจันทร์
 ฉายแสงกบงสว่าง หินอ่อนถมอบริสุทธิ์ขาวงเป็นชั้นใจ กลิ่น
 ดอกมะลิชอนหอมเย็นยงชน เดี๋ยวนกโลกกลายงโหยหวน
 เสียงลมพัดกลิ้งปาดมทำใหวงเวงมากจน คลอจนก้องโศก
 ทแกว่งไกวกมเสียงก้องจะกระซิบกระซาบกัน ถึงเหล่านเห็นจะ
 ไม่มเหมือนแล้วคลอโลก !

เฮอ ! ถึงเคยวน ข้าพเจ้ายงระลึกและจำคณโศกเหล่าน
 นนไคแม่นย้า วามอชเรยงกันเป็นแถวคลอไปตามยาวของลาน
 นนและไคคณโศกเหล่าน เราทงสองเคยประคองพากันเดิน

เล่น จนเราให้สัมภาษณ์ว่า "ลานอโศก" เพราะต้นไม้
 ชนคนกวให้ชื่อว่า "อโศก" หรือบางทีเรียกว่า "สัหฤทัย"
 ข้าพเจ้ายังไม่เคยเห็นต้นไม้ในทึบใหญ่โตงามเหมือน กับ
 ทัมมยชนลานนน ใบซึ่งคอยสั่นไหวอยู่เสมอ เห็นเช่นเลื่อม
 พรายเงินเมื่อทองแสงจันทร์ เมื่อลมโชยมา ก็มเสียงปานว่า
 หนึ่งสาวกระซิบกัน เวลานั้นแม่จะย่างเข้าวันศกฏ คงยังแตก
 ดอกออกซอแซ่ดแก่งข้างเหลืองข้าง แก่จนสลบกันไป
 ก่อนท่านภราดา จะควยอะไรเล่า ต้นอโศกเหล่านี้จะไม่
 งดงามแตกดอกออกซอแซ่ดใสว่ ทงนี้เพราะดวงจันทร์กระแ
 วยบาทของนางงามเหยยอย่างไปมาอยู่เนืองนิตย์
 คนอนนาพศังคนหนึ่ง พระจันทร์กาลางเดิมดวงซง
 ข้าพเจ้านั่งลงในเวลานี้ ก็เหมือนว่าพลงงไปเมือวาน
 ข้าพเจ้านอนอยู่ใต้ต้นอโศกกวาสฏฐีครก จักออกไปทางห
 เขาซงมคครมควยเงาไม้ เราทั้งสองมองชมภูมิประเทศก
 ฬนออกไป จนถึงสายตา เห็นแม่น้ำสองสายไหลคคเคย
 ชนานกันไป คดงแฉ่งเงนอนนราม แลไปชนทราย แลวก
 ไปประจบกันตรงทศกคศทอแห่งหนึ่ง ชาวบ้านเรียกกันว่า
 "พลาทรคณ" เพราะเชื่อว่า "แม่คงคาแดนสวรรค์" ลง
 มารวมกับแม่น้ำสองทศกคณ อนว่าทางข้างเผือกทเห็นเช่น

ทางขาวในท้องฟ้าที่ในเมืองนั้นเขาเรียกกันว่า “สวรรค์คงคา”
 วาสัตถุชยก็มอชชไป ณ ที่เห็นเป็นทางสว่างขาวอยู่เหนือยอดไม้
 ครั้นแล้ว เราพุดถึงมหาบรรพตหิมพานต์ซึ่งอยู่ไปทาง
 ทิศเหนือ และซึ่งแม่น้ำคงคาไหลลงมาจากนั้น อันมหาบรรพต
 หิมพานต์นั้น มีชอกปกคลุมด้วยหิมะเป็นนิตย์ ย่อมเป็นที่สถิต
 ของทวยเทพ ตามป่าใหญ่และเหวลึกของหิมพานต์ ก็ไต่เป็น
 ทิวเขาเพื่องูพรตของเหล่ามเหสมัน ยิ่งกว่าเราพุดถึงแถวทางที่
 แม่นายมณีนาคาไหลมา และสาวไปถึงต้นแห่งแม่น้ำนั้น เมื่อ
 นกแล้วกึ่งเกิดขยันทันที ถึงกษัตริย์เจ้าปลั่งอรุณวาจาออก
 มาว่า “เออหนอ! ถ้าเรามาว่าทพทากด้วยมกคา มีความ
 ปรารถนาเป็นไฉน มีความอาเถใจเป็นทางเสือ ไต่แดนเรอ
 ลอยละล่องไปในแม่น้ำนั้นจนไปถึงต้นนา แล้วขอให้เมือง
 หัสตินปุระ ทมามาสืบค้นยี่ไปแล้วผลคนมาบอก ให้ไต่ขึ้นเสียด
 ผู้คนในราชวงศ์เสาะเล่นสักกานัน, ขอให้ทราบในกฤตยครท่ง
 ใหญ่ บนคาลวรบรชที่ท่ายในสมรภูมิตนกลบเย็นขึ้นมา ให้
 ไต่เห็นภัสระ ท่านผู้เฒ่าแก่แห่งออกขาวส่วนเกราะเงิน บน
 ตระหง่านอยู่บนรถรบ กำลังแสดงศรัณยานุรักษ์ ให้ไต่เห็น

๑. หัสตินปุระ, เมืองหลวงของพวกเคาฬในมหาภารต

๒. สนามรบที่พวกป้านทพกับพวกเคาฬทำสงครามกันครั้งมหาภารต

พระกฤษณะเป็นสารถชยรตเทยมทวยมาชาว ๔ ตัว ให้พระ
 ชรชนเข้าสู่กลางสมรภูมิ เฮอ! นึก ๆ ก็จ้องตาหน้าราชทูต
 เป็นผ้อยู่ในวรรณกษัตริย์และโคเคยเล่าให้ฟังว่า บรรพบุรุษ
 ของท่านโคเคยร่วมกระทำการสงครามในคราวนั้นด้วย แต่ช่าง
 เลิก แม้เราเป็นบุตรพาดิษไวศยวรรณ ก็มีใช้ระละเลยต่อ
 วิชากระบี่เสียดโคเคย โคเคยฝึกหัดชำนาญมาเหมือนนก
 ถ้ามคายอยู่ในมือก็ยอมสว้ใคร ๆ โคทั้งนั้น ไม่ถอยหนีเลย

วาลิอุ้สวมกอดข้าพเจ้าด้วยความพอใจ และเรียก
 ข้าพเจ้าว่าเป็นบรรพบุรุษของนาง, และว่า ทรงข้าพเจ้าอา
 โทเกิดเป็นบรรพบุรุษแล้วด้วยคนหนึ่ง ครองมหาภคยุดธิ แต่
 จะโคเคยเป็นบรรพบุรุษคนไหนจะระลึกยังไม่ได้ เพราะยังไม่
 สามารถโคกลั่นหอมแห่งตนประวาลพฤษณ์ (ในแดนสวรรค์)
 เหตุด้วยกลั่นคอกอโคกฟงกลยกลยเสียดหมก

ข้าพเจ้าขอรองให้นางเลาฉงลักษณะ ความหอมแห่งตน
 ไม่นาน เพราะยังไม่เคยโคทราย นางจึงเล่าเรื่องให้ฟัง
 ว่าครั้นนางพระกฤษณะทรงทำการสงครามกับพระอินทร์ รุกได้

๓ ต้นฉบับเขียนว่า Coral tree ซึ่งเคยแปลกันว่าต้นทองหลาง แต่
 ในที่นี้ได้ความว่าเรือก ประวาลพฤษณ์ (ตรงตามศัพท์ที่แปลออกเป็นภาษา
 อังกฤษ หรือต้นปาริชาตินั่นเอง ซึ่งใครได้กลิ่นก็ระลึกรู้ชาติได้)

ตามขึ้นไปถึงสวรรค์โลก, แล้วโคคนประวาลพฤกษ์ก็ปลุกไว
บนสวรรค์ เขาลงมาปลุกไว้ในสวนของพระกฤษณ์ คน
ประวาลพฤกษ์มีคอกสัตว์เช่น สังกั้นไปรอบยรมณฑลโค
ไกล ถ้าใครโคกลั่นคอกประวาล ก็ระรลิกชาติที่ล่วงไปแล้ว
นมนานไ้ทุกชาติ

นางกล่าวต่อไปว่า “แต่ก็มีญูเท่านั้น ที่สามารถจะ
ไ้สูกกลั่นหอมในมนุษย์โลก” แล้วพูดขึ้นเชิงเข้าว่า “แต่
เราทั้งสองคงจะไม่ไ้เป็นญู ช่างเด็ก ถึงเราจะไม่ใช่พระ
นลและนางทมยันต์ เราทั้งสองย่อมมีความรัก
ไม่แพ้ท่านทั้งสอง หรือขางที่ความรักและความมอยไ้ใจกัน
นั้น เป็นของจริงมีจริง เว้นแต่จะเปลี่ยนรูปเปลี่ยนชื่อเรียกเท่า
นั้น ความรักและความไ้ใจทั้งสองประการ เปรียบไ้คควย
เสียงเพลงอันไพเราะแห่งพณ ซึ่งเราทั้งสองเป็นสีก แม้พณ
จะขาดสาย ก็ขึ้นสายใหม่ไ้ ส่วนเสียงเพลงอันไพเราะก็ยง
คงไพเราะอยู่อย่างเดิม รังอยู่เสียงเพลงแห่งพณเครื่องหนึ่ง
ย่อมจะไม่เหมือนกันกับเสียงของพณอีกเครื่องหนึ่ง, เช่นพณ
อันใหม่ของฉิน ย่อมมีเสียงหวานเพราะขงกว่าพณอันเก่า

อย่างไรก็ดี เราทั้งสองก็เหมือนเดิมจนกระทั่งถึงวัน
 กระทำให้เกิดเสียงหวานเพราะขึ้นไต่กักขวยพจนน

ข้าพเจ้าค่อย ๆ โยนางแนบไว้กักขวย รุกขชายซึ่งใน
 ถอบคำทักท้วง นางยอมและคงทราบความในใจของข้าพเจ้า
 แล้วพูดต่อไปว่า “แท้จริงฉันไม่ควรจะคิดเห็นเป็นเช่นนั้น
 ฉันจำไต่ครั้งหนึ่ง ไต่กล่าวคำว่ากักขวยความคึกคัก
 เช่นนี้ กระทำให้พราหมณ์ผู้เป็นครุประจําตระกูลโกรธเคือง
 ใหญ่ บอกว่าหนาทักท้วงควรให้ไว้กับพราหมณ์ ผู้หญิงควรม
 หนาทเพียงขสากรายไหวพระกฤษณเท้าน เมื่อนักหญิงถูก
 ห้ามไม่ให้คึก แต่คงไม่ถูกห้ามในเรื่องความเซอ เพราะ
 ฉะนั้นในครั้งนั้นฉันเชื่อว่าเราทั้งสอง คือ พระนล และนางทมนน
 เป็นแน่แท้

นางยกมือชนขสาทนต์ไต่ซึ่งอยู่ตรงหน้า กำลังมีดอก
 ออกช่อไสว แล้วกล่าวคำ ดังที่นางทมนนเคยกล่าว เมื่อ
 ระหกระเหิน รับความ วิโยคเทวตามหาพระนล อยู่ใน กลางป่า
 ไต่ร้องถามทนต์ไต่ ว่า—

“๐ อ้าทนต์ไต่ ครีไต่วิไลดา
 อยู่หว่างกลางพนา เป็นสง่าแห่งแนวไพร ฯ

๑ ชุ่มชนรณารมณ

กุสขสนกใจ

๑ อโคกกุศลสนสุข

โคกเศร้ามหาอุรา

๑ อโคกโยกกิ่งไกว

โคเห็นพระภัสสา

๑ พระนนชิตพระนล

เป็นผวนางทมรมวย

ลมเพยพกระบคาย

เหมือนแลกจอมภวา ฯ

ช่วยคยทุกขควยสักรา

อ้อโคกโรคซาราย ฯ

จงคยไปต้งใจหมาย

ผ่านมาย่างฤาอย่างไร ฯ

ผเืองรณชริกษย

นามนยม ทมยนต ฯ

พระราชนิพนธ์พระนลคำหลวง สรรคที่ ๒๒

เมื่อวาสฏีกกล่าวคำของนางทมยนตแล้ว ก็เงยหน้า
 ขาพเจ้าควยควงทอนอ่อนหวานเต็มไปควยพิศวาส มหยา
 นาทาททองแสงพระจันทรส่อง คุโสเหมือนแก้วเขียว และ
 พกควยกระแสนต่อไป ว่า:—

“เมื่อเธอจากไป และอยู่ห่างไกลแสนไกลจากกัน ขอ
 ให้ระลึกถึงภาพความสัขของเราซึ่งมอยู่ในขณะ แล้วจงนกว่า
 ฉนยนอยทกรณ ถาลังไถ่ถามข่าวคราวจากคณอโคก, ผค
 กนแต่ฉนไม่โคยออกซอแก่คณอโคกว่าพระนล แต่ขออกซอ
 ว่ากามนิต”

ข้าพเจ้าโอบกอดนางไว้นั้นแน่น ริมฝีปากก็ริม
ฝีปากใกล้ชิดสนิทแนบ เสียวกระสันเต็มทนใจ ไม่สามารถจะ
สรรคำอะไรมากล่าวได้ถูกต้อง.

ทันใดนั้นเสียงอะไรแว่วลงมาจากยอดไม้ที่อยู่เหนือเรา,
สักครู่ก็เห็นคอกไม้สีแดง ลอยลงมาจากแท่นเราทั้งสอง ซึ่ง
เขมเขมควายนาคาแห่งความรัก วาสนาอยู่หุบเขาคมน ยมทนาคา
แล้วส่งให้ข้าพเจ้า ข้าพเจ้ารีบเอามาแนบไว้กับอก

คอกไม้คนอื่น ๆ ก็วิ่งห่มกอดลอคแนว เมทนซึ่งนั่งอยู่
ข้างโสมทกตกทบนมาไม่ห่างไกลจากเราไปนัก ลุกขึ้นไปเก็บ
คอกไม้โศกมาหลายข้อ แล้วเดินเข้ามาหา บอกว่า:—

“อ้อ, น้อง, คอกกำลังจะเริ่มถึงเวลาร่วงแล้ว อก
ไม่ช้าคงจะไปต้มสำหรับหลอนอาชนาโคพอ”

โสมทกตกทสหายเลือกของข้าพเจ้าพูดสอคนว่า “อ้อ! อก
คอกไม้เหลืองนหรือ? วาสนาอยู่คงไม่เขาไปต้มเข็นนาคาขอก
ขอรับรองว่านางคงจะใช้ต้มสำหรับอาชน ก็แต่คอกก็เข็นสีแดง
ชนิดตกคามนคสหายเรากำลังเอาเก็บซ่อนไว้ในเสื้อ เพราะ
สีเหลืองหญ้าฝรั่น คือความรัก เห็นได้ง่าย แต่ว่าตกจากเร็ว,
ส่วนสีแดงชาก ถาสีไม้ตกกเข็นสีทแลเห็นได้ง่ายในหัว”
แล้วตัวเขาก็บเมทนกหวเราะเข็นนย ๆ

วาสิฏฐี^{๕๕} ยมน้อยทออย่างเบา แต่ทว่าคมข้อขาพเจ้าไว้

แน่นว่า:—

“ท่านโสมทัตต, ท่านเข้าใจผิดถนัด ความรักของ
ฉันจะเปรียบด้วยสีดอกไม้อะไร ๆ ไม่ได้ เพราะฉันได้ยินกล่าว
กันว่าความรักแท้จริงไม่ใช่สีแดง, ย่อมมีสีด่างสนล
เหมือนกังสดาลพระคเริระ เมื่อทรงคมพญาราชเพอรักษาโลก
ไว้ให้พ้นภัย ความรักแท้จริง ต้องสามารถต้านทานพิษ
แห่งชวต, และต้องเต็มใจยอมลมรสทรมานขมขื่นที่สุด เพื่อดับ
สละให้ผลที่เรารักคงชพอยู่ และเพราะด้วยความขมขื่นที่สุด
ความรักย่อมเต็มใจเลอกล้อเสียดสน คคือความขมขื่นไว้ ทกว่า
จะเลอกล้อเสียดสน คือมุ่งแต่จะหาความขมขื่นเพียงอย่างเดียว”

วาสิฏฐี^{๕๖} คุกรักของข้าพเจ้า ไ้พิศเป็นหลักฐานกปรากญทไ้
ทันใดศก ด้วยประการฉะนี้.

๘
เจต

ในหุบเขา

ชายชราคนกระเถาะเร่องดังทอนกแล้วมา ช่งเท้ากยพน
ความหลัง ทำให้เต็มทนใจจนถึงนั่งนอนไปครู่หนึ่ง เขามือ
ประทับหน้าผากถอนหายใจยาวแล้ว จึงเล่าเร่องต่อไป:—

กอนกรวดา, สรปรองทเลามาแลว คอขาวเจ้าไคไป
 หาครูกทกคน จากเสียมไคเลย ประทงวาทกอยในทวง
 ความเมากามสข และคเหมือนวาทะไมไคลกคนละน
 ครทงทงออยไมไค ทองทวระออกมากง ๗ ทเคยไคยนขางคน
 พทวาทโลกเรานมแคทกข และยงจะคคทนโลกไมปรารณา
 มาเกคอกเลา ขาพเจารองว "โลมทกค, คนเรานขางคน
 ขางไมขคขจริง คเหมือนวาทโลกเรานจะหาทมความสขเลค
 ยงกวาลานอ ไคคนเขนไมมแลว

แทขางลางแหงลานอไคกลงไป เขนเหวลก คอทยเขา.
 ขาพเจากยโลมทกคกาลง ขายขนอย ขณะทกลาวควาขาง
 ทนและคเขนทระใหขาพเจาทรายวาทความสขของโลก ทม
 ความทกขเกคเขนคปรยกันไป เพราะในขณะนเอง มฝราย
 หลายคนกลสมรมเขามาทารายเรา ฝรายนจะมกคนไมทราย
 เพราะมคทอมองไมเห็นทวกัน เคระทคอยหนอย ทไคชขภูมิ
 คานหลงเขนเห็นเอาหลงยนเห็นหนาเขาคคทวไคสะกวก ไมทอง
 พรวงการสคคหลง เมอรสคคกนงใจชนไมเสยสค, เรมรยมิอ
 คทระเพอยของกนชวคและความรค กคพนสงขยอยคอยท และ
 เอาวาวอออกกวคแกวงทมแทงอยางไรเขน แคปรยคษของเรา
 รยงเอะอะคยคางเพอกระคุนพวคของมนใหรคทหน้า สคเกคตาม

เสียงพวกศัตรูเห็นจะมีจำนวน ๘ หรือ ๑๐ คน ถึงแม้พวกมัน
จะวิ่งเข้ามาเผชิญหน้ากับพวกอย่างชำนาญ คือเราทั้ง ๒ คน
ก็ กระนั้นฐานะของเราจะไม่สู้จะคืนก็ พวกมัน ๒ คนถูกอาวุธ
ของเราล้มลงไปกับประตูปวงพวกมันเอง กระทำให้ข้าพเจ้าเล่าร้าย
ที่เหลือทำการได้ไม่ฉันทะ: กลัวจะไปสะกดพวกพวกมันเอง จะเสีย
หลักให้โดนอาวุธของเราได้ง่าย สังเกตว่าพวกมันถอยห่างไป
สักสองสามก้าว, เพราะไม่ได้ยินเสียงมันหายใจรบกวนเรา
เหมือนก่อน ๆ.

ข้าพเจ้ากระซิบบอกโสมทักต์ ๒ - ๓ คำ, แล้วเราขยับถอย
เฉียงข้างไป ๓-๔ ก้าว, เพื่อลวงศัตรูให้มันเข้าใจว่าเรายังอยู่
ในที่เดิม, มันจะได้พุ่งปรักแทงเข้ามาตรงนั้น, ปลายดาบจะได้
กระแทกเข้ากับหนังอกหัก, ฝ่ายเราจะทุ่มแทงเสียขาโครงได้
ง่ายกาย เวลาเราเลื้อยย้ายที่ โค้พพยายามไม่ให้มันเสียงแม้แต่น้อย
แต่จะเป็นด้วยมันหวาดโวยหรืออย่างไรไม่ทราบ มันจึง
ไม่พุ่งใส่ไปตรงที่ซึ่งเราย้ายมา ทันใดนั้นเห็นแสงไฟเป็นเส้น
นิลไปตกอยู่ทณึ่งหิน, เหลียวดูก็เห็นเป็นแสงออกมาจากที่อะไร
อย่างหนึ่งซึ่งใช้ทางทะแยง, แลเห็นหมอกและนัยน์ตา ใส
ออกมาจากผ้าคลุม.

ไม่ใ้ที่เราใช้สำหรับขายมัน ยังอยู่ในมือข้าพเจ้า
 ข้าพเจ้าเอาไม่ใ้ที่มันออกไปเต็มแรงทรงเห็นว่าเป็นคน เสียง
 ร้องแหลม, แล้วแสงสว่างก็ดับวับ แล้วไ้ยขึ้นเสียงดังๆ, เป็น
 อันแสดงให้เห็นเป็นพยานว่า ฝีมือพองท้าวไ้ผลสมประสงค์
 ในตอนที่พวกมันตกกระดังกันเอง เราไ้ของรยสาวก้าวหนไป
 ยิงทางที่เรามา พวกเราชำนาญลู่ทางไ้ก็ เพราะชนลงเสีย
 จนเจ้งทรายว่าตอนที่หนต่อไปเป็นซอกเขาแคบเข้า มหันทาง
 ทรายขายมันขึ้นไปไ้ง่ายกว่าที่แล้มา เป็นคราวเคราะห์ที่
 ้ายพวกเห้ลาร้ายเล็กไล่ตามมาเพราะมีคมาก ส่วนข้าพเจ้า
 ชักจะหมดกำลังใจร้กลัวว่ามขาคแลหลายแห่ง ไ้ห้ทีไ้ลออกม
 สหายข้าพเจ้าก็ของฮาวูเหมือนอนกัน แต่ไม่ถ้กรรไ้เท่ากบ
 ข้าพเจ้า

ครนลงมาถึงทรายไ้แล้ว ก็ล้กเสื่อผาเอามาพนแผ่ชว
 คราว ข้าพเจ้าเกาะไ้สมที่กต พยงตัวกลบมาถึงบ้านไ้ และ
 ต้องนอนเฝ้าอยู่กบที่หลายสัปดาห์

ข้าพเจ้าของนอนบวบ มีความเกอครนถ้งตรัคณ ไ้ไหน
 แล้ที่ถูกฮาวูจะเห็นพิษปวดรวกเร้า มีไ้เข้าแทรกทย ไ้ไหนจะ
 คัดถึงคร้กแทยใจจะขาด ช้างก็กบวิวกกอย่างไ้ใหญ่เข้ามาดม
 กลิ่นนางจะของเฝ้าไ้ไ้ทุกกขังแกชวต เพราะรูปร่างแยบยง

ราวกับดอกไม้ในน้ําแบบข้าง โฉนจะทนฟังข่าวเรื่องข้าพเจ้าเจ็บ
 หนักอยู่ไ้ เมทนผลกตใดเยี่ยมเยียนสั่งข้าพเจ้าทั้งสองฝ่ายให้
 ทราบทกวัน ข้าพเจ้าไม่ลืมเอาความรักความกตัญญูมาเล่าโลมใจ
 เสมอ ไ้สิ่งดอกไม้เฝือกไปมา จนข้าพเจ้าก็ขบถว่าผู้สามารถ
 ใช้พอกันควยเครื่องหมายของดอกไม้ไ้ชำนาญ ค่อมมาเมื่อ
 กำลังคอยพินิจกันอย่างเฝือกแล้ว ก็บอกข่าวกันทางกาพย์
 กลอนอันไพเราะ ความเป็นไปเพียงทีเล่ากัน ก็พอจะทนนอนเจ็บ
 อยู่ไ้ แต่ขงเก็กเห็กการณอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้วทกถึง
 กาลาภยหน้ามาก.

ข้าพเจ้าจะขอกล่าวในทกขย ว่าเรอที่เรากลประทย
 ราชันไมไ้สลลยทระไมรู้ว่าใครเป็นผคกราย แทรงผคคคค
 ายสาตาเคยรบทรประอานมนทร ซึ่งเป็นผคเขามาแยงลกคค
 จากข้าพเจ้าในอทยานบายวนทข้าพเจ้าไมลมเลย มันเองเป็น
 ผจางายเหล้าพาลมาทาราย ทงนมไ้ฮอนไกล คงเป็นเพราะ
 มันสังเกทเห็นข้าพเจ้าไมไ้กลยไปกัทานราชทก ก็กความ
 สงสัย คอยค่อมสระกรอยค้อยันทรายว่าไปทลานบ้านนาย
 ช่างทองเสมอทกคน

อนิจา ! ลานอโคกของเรานั่นนอ ยคนมากลายเป็น
 เหมือนเกาะทจมหายลงไปในทะเลเสียแล้ว จรงอยู่ ข้าพเจ้า

อาจสละชีวิตเพื่อขึ้นไปหานางและถึงแม้ว่าวาสิฏฐีจะฆ่าอันตราย
 ออกมาพบด้วยทุกคน: คงนึกไม่ว่า แต่รูปการณ์ใดเป็นไป
 เช่นนั้น เพราะอายุสาคราเคียรทรรชาติ คงนำความไปบอกเล่า
 เรืองเรอลอยพยประกันแก่บิดามารดาของนางเป็นแน่ ด้วยต่อมา
 ไม่ช้า ก็ปรากฏว่าวาสิฏฐีถูกกักตัวไม่ให้ออกมาเที่ยวเล่นที่ลาน
 ในเวลาเมื่อพระอาทิตย์ตกแล้ว อ้างว่าเป็นอันตรายแก่
 ร่างกาย เพราะพองหายเจ็บไข้ใหม่ ๆ

ด้วยประการฉะนี้ ความรักของเราก็ก่เหมือนโรตาศัย
 เสียแล้ว แต่ก่อนหาพบกันใกล้ ๆ ไม่มีใครรู้ และไม่คง
 กลัวใครเห็น บัดนี้พบกันใกล้แต่ในที่เขาคดเคี้ยว ให้โลกเห็นได้
 สะดวก ข้าพเจ้าได้พบวาสิฏฐีอีกครั้งหนึ่งหรือสองครั้ง คล้าย
 กับว่าประจวบพบนกในอุทยาน ซึ่งเราได้เคยพบนกเมื่อก่อน
 เป็นครั้งแรก อนิจจา ! ถึงได้พบกันก็เหมือนว่าไม่ได้พบ
 เพราะลอบพบกันโดยอย่างเร่ร่อนเพียง ๒ - ๓ คำเท่านั้น ด้วย
 มีคนคงรอลงตาพินคาคอยมองเรา วาสิฏฐีได้ร้องขอให้
 ข้าพเจ้าออกจากเมืองไปเสียทันที ด้วยจะมอันตรายร้ายแรงมาสู่
 ข้าพเจ้า นางแสดงปริวิตกว่าไม่ควรเลยที่นางคดโกงหลวง
 เหนียวข้าพเจ้าไว้ไม่ให้ออกจากเมืองไป จนเป็นเหตุให้ข้าพเจ้า

ณ บคนตกอยู่ในปากแห่งมฤตยูเสียแล้ว บางทีในเวลาที่กำลัง
 พคนเอง อารมณ์ร้ายใหม่อกพวกหนึ่ง มัธยาใจหมาเอาชีวิต
 หากข้าพเจ้าไม่ไปเสียจากเมืองทนท เพื่อใหพนภ, ก็เท่ากย
 นางเป็นผมาครกของนางเอง นางกล่นความสะอนไว้ในอก
 รนสะอึกพคไม่ออก ข้าพเจ้าได้แต่ทำเฉย จะเข้าไปประคอง
 ปล่อย ปล่อย หรือ เชื้อคนาตาทไหล ออกมาพราก ๆ ก็ไม่กล้า,
 จำเป็นจำใจแท้ ๆ แต่ที่จะพรากจากนางไปแต่ยคนัน ข้าพเจ้า
 เหลือออกทนได้, จึงบอกว่าไหน ๆ ก็ต้องจากกันไปนาน จะหา
 ช่องพบพจากันสองต่อสอง เพื่อฝากฝังความรักได้อย่างไว้าง.
 วาสัญจุทำกริยาหน้าละห้อยคหเมื่อนหมกษัญญา พอด
 ขณะนั้นจำเ็นต้องผละจากันไป, เพราะมีคนเดินมาหลายคน
 แต่อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้ายังเชื่อในขัญญาของคุรกว่าคงจะหา
 อดบายให้ไคพกกันอย่างไคอย่างหนึ่ง ฝ่ายนางกำลังวตกลด
 ชีวิตข้าพเจ้าจะเป็นอนตราย คงจะไคปรกษาหารอกย เมทน
 ขงเป็นผมขัญญา ความขอนข้าพเจ้าเคาไม่ผค เพราะในคน
 นนเองได้มตคตมาขอกดงอดบายของนางที่ไคการไว้ ขงเห็นผล
 ส้มตงม่งหมายอย่างแนแท้

แปด
ดอกฟ้า

ณ ทอดหลังกำแพงกรุงโกสัมพคานนครวนออกไปเล็กน้อย
มีป่าไม้ประดู่ลายอันงาม ชึ่งทอด เป็นป่าไม้อนคักคัสทธิ ภาย
โตป่าไม้อนไปร้งมรณน มีเทวาลัยชึ่งในเวลานั้นปรักหักพัง
เต็มทึ ไม่เคยมีใครไปทำพลัยชา ณ สถานคักคัสทธิของบรรดา
นมนานมาแล้ว เพราะพระกฤษณะชึ่งถึงสถิตในเทวาลัย ได้มี
ผู้สร้างเทวาลัยที่ใหญ่กว่าถวายเป็นใหม่ในกรุงเสียแล้ว, เพราะ
ฉะนั้น เทวาลัยของเกาจิทรคโทรม มีแต่นกเคาแมวกุหนึ่ง
กยหญิงแกล้วเคษคนหนึ่งอาศัยอยู่เท่านั้น หญิงผู้นั้นคนนั้น
ว่าตกคอกยพวกภคผ สามารถใช้มนคเหตุการณภายนอก
ของบุคคลที่มาขชาและชักถามใดถักคอง เพราะฉะนั้น ใน
เวลาเย็น ๆ จึงมีประชาชนทั้งหญิงชายพากันไปหาเป็นอันมาก
รวมทงพวกหนุ่มสาวทมเรืองโรครักรวมอยู่ด้วยไม่น้อย หญิง
แกล้วเคษคนนั้น มีลูกสาวช้วนว่าแกลเป็นแม่มคทมผ แต่แกลจะ
เป็นอะไรก็ตาม, ข้าพเจ้าและวาสิฏฐีกคองการความช่วยเหลือ
จากแกลอยู่ เพราะฉะนั้นเราทั้งสองจึงเลือกเอาเทวาลัยนอยทึแกล
อาศัยอยู่เป็นต้นคพบกน.

รุ่งขึ้นข้าพเจ้าเอาโคเทียมเกวียนออกเดินทาง กระเวลาให้เหมาะก็เวลาที่ประชาชนไปจ่ายตลาด หรือ ไปศาลว่าความก็เข้าไปในเวลาพลุกพล่านเช่นนั้น และคุมกองเกวียนตั้งใจไปในถนนซึ่งเป็นที่ประชุมชน ก็เพื่อให้สาตาเคียวทศตรเห็นหรือทราบว่าข้าพเจ้าได้ออกจากกรุงไปแล้ว ข้าพเจ้าออกเดินทางไปถึงสองสามชั่วโมงก็หยุดพักเพื่อค้างคืนที่หมู่บ้านใหญ่แห่งหนึ่ง พอลงทำให้วิوارของข้าพเจ้าจิตใจมาก ก่อนเวลาค่ำเล็กน้อย ข้าพเจ้าก็แจ่งแ่งตัวปลอมเป็นคนไข้ แล้วกระโดดขึ้นหลังม้า ย้อนกลับไปกรุงโกสัมพตามทางที่มาแล้ว.

เวลาค่ำแล้ว กว่าข้าพเจ้าจะไปถึงข้าประคัลลย ก็เป็นเวลามืดทึบเขียว ชนระชกเข้าไปในระวางต้นไม้ ไต่กลิ้งคอกยวซึ่งยานเผยส่งมาจากสระพระกฤษณะของโยราณ ประหนึ่งตอนรบข้าพเจ้าให้สนใจอก ไม่กล้าเห็นยอดหลังคาคั่วครั่วของเทวาลัย อันมเทวรปอยู่ในนั้นมากมาย, เห็นรูปนอกเว้า ๆ แหว่ง ๆ อยู่ภายใต้ทองฟ้าอันเต็มไปด้วยดวงดาว ข้าพเจ้าไปถึงที่กาหนดคนแล้ว พอลงจากหลังมาก็พอกัสสหายรักของข้าพเจ้าเข้ามาถึง วาสฏีและข้าพเจ้าต่างออกอุทานด้วยจิตใจแล้ว ไผ่เข้าหากัน เพราะไผ่มีหวังพบกันอีก ข้าพเจ้ามาระลกลอง

เหตุการณ์ที่เล่านี้ ยิ่งทำให้เขาเห็นว่าเราทั้งสองมีโชคถึง
 เรืองชน นอกจากกระซิบกระซาบแสดงความรักความอาลัยต่อกัน
 ลมส่งเสียงดังสนั่น, จนตกใจสะท้านขวัญมียกสวดพระพ
 พดผ่านหน้าเขาไป ประกอบด้วยเสียงขลุ่ยทักกระพือพัดกับ
 เสียงนกแสกที่แตกตาไป, และต่อไปก็ได้ยินเสียงเข็นเสียง
 ระฆังแตก กระทำให้เรารสถึงตนจากวงค์แห่งความรัก เหตุที่
 มเสียงระฆัง เพราะเมื่อนั้นเข็นผลัดกระทำให้คนแสกตกใจขึ้น
 หนีไป เมื่อนางผู้ใจอารี สันระฆังให้รู้ตัวเพราะได้เห็นหญิง
 ผู้เคยเดินเข้ามาแสดงกริยาโกรธ ด้วยแก่ได้ยินเสียงใคร
 มาพักกันอยู่ในบริเวณที่ศักดิ์สิทธิ์ โดยไม่เคาะหรือสันระฆังให้
 เมื่อนางแจ้งแก่หญิงชราสมัยโบราณ ว่านางได้ยินชื่อ
 เสียงเกยรถคณของแถวเป็นผืนผ้าสี มีคามรูเป็นมหัศจรรย์,
 นางก็ชายหนุ่มคนหนึ่ง - ชไปทางไสยศาสตร์ - จึงออกสำหรับนางมา
 เพื่อใครจริงเหตุการณ์ภายในนี้ หญิงผู้เคยเบยหน้าตากวาด
 ไปในท้องฟ้าแล้วออกความเห็นว่าเป็นเวลาความถูกต้องกาลลง
 อยู่ในราศีอันเป็นสิริมงคลหาเห็น, แก่งหว่งว่าทวยเทพคงทรง
 ช่วยเหลือ ว่าแล้วเชิญคนทั้งสองให้เข้าไปในเทวาลัยพระ
 กฤษณะ ผู้ชายในขณะเดียวกันลงหมอนหกพันร้อยคน (โดย

แย่งภาคเท่าจำนวนชาขา) และทรงยินดีถึงความปรารถนา
ให้ครึกสำเร็จ ส่วนข้าพเจ้าก็ขวสาธุซึ่งทำเป็นทว่าคนใช้คอย
อยู่ข้างนอก.

เมื่ออยู่แต่ลำพังสองต่อสอง เราทั้งสองก็ปรึกษากันว่า
นอกจากมัจฉาจะคร่าพาเอาตัวไป เราทั้งสองจะรอดสักไม่
พวากจากกันไป เมื่อข้าพเจ้ากลับไปขานเมืองแล้วพอสันตฤกษ์
ก็จะรีบกลับมาได้ปรึกษาหารือหนทางที่จะให้บิดานาง ซึ่ง
เป็นมหาเศรษฐีมั่งคั่งที่สุด ยินยอมให้เราทั้งสองได้อยู่ร่วม
สมัครสโมสร พกกันพลาง เราทั้งสองก็ตกลงใจด้วยความ
ปลื้มปรีดิ์จนตาไหล คุกกรำ ในเวลาคนข้าพเจ้าจำไ้
วาง ๆ ยังไม่ลม แต่ข้าพเจ้ายังไม่สามารถจะพูดถึงความรู้สึก
ของเราในครั้งนั้นให้ถูกใดอย่างไ้ นอกจากท่านจะได้ประสบ
มาด้วยตัวเอง

เวลาข้างสว่างไปรวดเร็วเหลือเกิน เพราะไม่ช้าโสมทศ
กยเมทิน ก็ออกมาจากเทวาลัย หลวงพ่อเศรษฐีจะทำนาย
ความเป็นไปของเราในภายหน้าให้ทราบ แต่เมทินสะกิดหัดตัว
ออกอุทานว่า “โอโฮ ! ถ้าเหตุการณ์ภายหน้ามั่งคั่ง
ฉันจะทนทรมานอยู่อย่างไ้ไ้ ? ”

หญิงวิเศษผู้หนึ่งทักท้วงว่า “จะร้ายไปได้อย่างไร ฤๅ
ชะตาบอกไว้ว่า ไม่มีร้ายอย่างไร ?”

แต่ว่าสตรีไม่เชื่อ ส่อนโง่กอดคอข้าพเจ้าไว้ แล้ว
พูดว่า “โอ๊ย ! ฉันรู้สึกเป็นกลางเห็นเหตุการณ์ภายนอก
ของเราจะไม่สรวลรันทน ก็ให้เห็นว่าเมื่อจากกันไปแล้ว
ฉันจะไม่ไต่เห็นเธออีก”

ข้าพเจ้าได้ยินอย่างนั้น รู้สึกใจสลดเหี่ยวลงว้าย เกรงจะ
เป็นจริงเขาเช่นนั้น ก็พยายามแข็งใจแสดงเหตุผลแก่นางว่า
คงจะไม่เป็นเช่นนั้น แต่ก็ไม่สำเร็จผล นางกลยมนำคำไหลลง
พราวแก้ม มองดูข้าพเจ้าด้วยความรักความละห้อย, ความ
ข้าพเจ้าเข้าทาบไว้ที่อระทนต์ พลังพูดว่า “หากเราจะไม่พบ
กันอีกในโลกนี้ เราจะรักษาความซื่อสัตย์ต่อกันตลอดไป
มิใช่หรือเธอ ? เมื่อชั่วชีวิตอันสั้นและฉาบเป็นทุกขอยู่ในโลกนี้สั้น
ไปแล้ว ก็ขอให้เราทั้งสองไปพบกันในวันนิรันดร์ร่วมสุขกัน
ต่อไป กามนิคเธอจงให้สัญญาฉันแก่ฉันหน่อย จะทำให้
ฉันชื่นชมใจตื้นเพื่อ ความทุกข์ ท้ออาญมาใดดีกว่า จออย่า
เล่าโลมอย่างอื่น เพราะฉันซื่อว่ากรรม เราจะหลีกหนีไม่พ้น
ต้อง ปล่อยไปตามกรรม เหมือน คง กระแสน้ำที่พัดพาเอาคน
ลอยไปละนั้น”

เห็นสกาฉวาววาวกับเศวตศิลาพาตเป็นทางไปในนภากาศ ซึ่งมี
ดวงดาวพร่าพร่างงดงามต่งเทวคาฬวิเศษไปโปรยไว้

นางร้องว่า “กุช, กามนิท, นั่นคือแม่คงคาในสถาน
สวรรค์ ขอให้เราปฏิญญาต่อพระคงคาในสวรรค์ ซึ่งมีนาข้าว
ต่งเงินยวงเป็นทเลียงทองขลิบในทะเลบนสวรรค์โน้น ให้เรามั่ง
ทองจืดแจ่มแน่ เตรียมการไปประสพสุขอยู่วันนครกาลบน
นนิเถก”

ข้าพเจ้าให้คนใจอย่างไรพูดไม่ถูก ยังเกิดความซาบซึ้ง
เข้าไปในดวงใจ, ยกมือขึ้นประสาธน์ของนาง รสก็ประหนึ่ง
ว่าดวงใจของเราทั้งสอง ในทันทีทันใดลอยขึ้นลอยเหนือความ
ทุกข์แห่งโลกนี้ ขึ้นไปก็อยู่ในคอกฟ้าบนสวรรค์ อันกุศลแท้
ความขบเหงวิกรหาเขตสุดมิได้.

ครั้นแล้ว วาสัญจุ ก็เหมือนว่า หมกแรงกำลังทะเบ่ง
ความรู้สึกในดวงจิต ทรุดตัวลงในอึ้งแขนข้าพเจ้า เงยหน้า
แสนละห้อยเผยอชมพุดข้าพเจ้าเป็นการตาครึ่งสุกท้าย, แล้ว
ก็ผงะหงายสันสมฤต.

ข้าพเจ้าค่อยประคองนาง มาส่งไว้ในอึ้งแขน ของเมทัน,
แล้วกระโดดขึ้นหล่นมาห้อยออกจากทนต์ไป ไม่กล้าจะเหลียวหลัง
มากนมแม่แต่ครั้งเดียว.

ใต้ดาวโจร

เมื่อกลับมาถึงหมู่บ้านของคนของข้าพเจ้าพวกแรมคนอยู่นั้น,
ข้าพเจ้าไม่รอรอบปลุกคนไข้ให้ตน. แต่กว่าจะรุ่งสว่างก็อก
ทั้งสองสามชั่วโมง พอสว่างก็ออกเดินทาง.

รอนแรมมาได้ถึงวันที่ ๑๒ เวลาประมาณเที่ยงวัน ถึง
หุบเขาร่มรณมาก อยู่ในแดนหม่นมืดแห่งแคว้นเวทศ. มีแม่น้ำ
น้อย น้ำใสต้งแก้ว. ไหลเอื่อยวกเวียวไปในทุ่งอันเขียวชอุ่ม
ตรงกลางคั่นน้อย ๆ ซึ่งมีไม้ต้นคาออกคอกคกคกกิ่งคาคไว้ สั
กลนหอมพวงกระจายไปทั่วบริเวณ ณ ที่แห่งหนึ่งอยู่ในราวกลาง
หุบเขา ไม่สู้ห่างจากแม่น้ำน้อยนั้นนัก มีต้นไม้ใหญ่ใบหนาทึบ
เป็นเงาปกคลุมลานหญ้าซึ่งเขียวต่งมรกตให้ร่มรณ, ส่วนรากท
ยย่อยลงมาเป็นต้นน้อย ๆ มีจำนวนน้อยโคกต่งพนต้น, กลายเป็น
ร่มท่มพุ่มไม้มีหมา สามารถให้กองแก้วขนอย่างของข้าพเจ้าต่ง
สียเทาพกอาศัยได้อย่างสบาย.

ข้าพเจ้าจำทนโคก, ครึ่งเมื่อเดินทางผ่านมาทางนี้ใน
เที่ยวขาไปกรุงโกสัมพ, และใต้คักลงใจจะหยุดพักแรม ณ ที่ตรง
นั้น. เพราะฉะนั้นจึงสั่งให้หยุด ปลดโคกออกจากแอก ปล่อยให้

ลบล้างารลงไปคมนาทไสเย็น เพราะเมื่อยล้าหวัระหายมานาน
แล้ว, และกินหญ้าธอนทชนเขยวอยสองข้างล้าาร. ส่วนคน
ใช้ก็พากันลงไปอาบน้้ำชำระกายให้ชุ่มชื้น, แล้วเก็บกิ่งไม้แห้ง
มาทำ^๔พินทุไฟหุงต้มอาหาร. ส่วนข้าพเจ้าก็อาบน้้ำเยิกยานใจ
แล้ว ก็นอนแผ่ตามสบายใจใต้โคนไทรทองนทรมรณตศ, ถอ
เอารากไทรทศพินคินเป็นหมอนหนุนนอนอย่างสำราญ เพอจะ
ไคณกถวาสฏู แล้วระไคเคลมหลยและฝนเห็น. ความจริงก็
เป็นเช่นนั้น พอเมื่อยหลยก็ฝนเห็นวาสฏูมาจุ่มอข้าพเจ้าเลอน
ลยชนไปสู่เมืองสวรรค์ !

ทันไคณนมเสยงอะระตงตง กระทำให้สะทึงตงใจคน,
ลมหคาแลเห็นคนถออาวูธเียนจำนวนมากมาลยมนัน คลายกย
วามผวเคยนมรตใหม่ชน. มีหน้าชาตามสุมทมพมไม่ทลคไป
กมีจำนวนคนเพมกนแนนมา พวกเหล่านเขามาถวเกวชนท
ข้าพเจ้าส่งให้ลยมวงตนไม่ว, และกำลังทอสฏกคนของ
ข้าพเจ้าซงถวณเป็นคนเคยชนทอการณ จงไคทอสฏทานทาน
ทวยความกลล้าหาญ ในไม้อาข้าพเจ้ากรวมมอเขาไปทอสฏยทวย
พวกโจรเหล่านทลคข้าพเจ้าประหารเสยกสองสามคน. ขณะนั้น
เห็นโจรคนหนึ่งรูปร่างสูงใหญ่ เครวาก มีหน้าตาครายน่า
กลว ร่างกายทอนชนเปลอย มนวมมอคนรยเียนพวง

คลองคอไว้เป็นสามสาย. ในทันทันทันใด ข้าพเจ้ากระลักไคว่า
 ไวรคนนั้น เห็นจะเป็นองค์ลีมาลจอมไวรคร่ายใจหมิ่นเพียวปล้น
 สะคมเผาผลาญบ้านช่องตามันคมหมื่นบ้านมานานก่อก่อนแล้ว จนที่
 บวงแห่งรกร้างไม่มีใครกล้าอยู่; ถ้าพบปะผู่ใดถึงไม่มีความกลัว
 กฤษณาเสีย แล้วตกคนแหม่มเอามารอเบ้นมาลยคลองคอ.
 ข้าพเจ้าเชื่อว่า วนนคงเป็นวาระศึกท้ายของข้าพเจ้า เพราะไวรไ
 ร่ายไคพินเอาคายนกลอยในมือข้าพเจ้าหลุดไปทันที, ซึ่งถ้าเป็น
 คนอื่นแล้ว ข้าพเจ้าอาจหวดไคว่า คงไม่สามารถที่จะพินจน
 คายนกลจากมือไค. ในไม่ช้าข้าพเจ้าเสียที่ถูกจับตัวลามาโซ่ทั้ง
 เท้าและมืออันกลองขยบนดิน. มองไคโดยรอบ เห็นคนของ
 ข้าพเจ้าถูกฆาตายนอนกลองขยเกลื่อนกลาด, คงเหลือชีวิตอยู่
 แต่คนเคียวคอกคนโซ่เกาะแกของขตาข้าพเจ้า. ซึ่งถูกรุมจับเอาตัว
 ไค โดยไม่ถูกขาคะเชยอย่างเคียวกยข้าพเจ้า. เจ้าพวกไวรรวม
 กันเป็นหมู่ ออกนอนโยคกันไม่ใหญ่, มองไคข้าพเจ้าด้วยความพอ
 ใจ สร้อยคอแถวตาเลื้อ, ซึ่งไคเล่าให้ท่านฟังมาแล้วครั้งเมื่อแบ่ง
 ลูกคลลสาตาเคียวกระซางซาก. เป็นสร้อยคอทमारดาข้าพเจ้า
 สวมให้เอง, เพื่อเป็นเครื่องวางกนภยในคราวที่จากมารคามานัน,
 ขนกลองคลลมาลกระซางเอาไปเสีย, ร่ายยังกวานัน; คอกอไค
 ที่ข้าพเจ้าคคควแนบไว้ กยควงใจ แต่คนทพกนบนลานอไคก็
 มาศนยหายไค้วย. ข้าพเจ้านกว่า ทเห็นเขนสแดงคอกนอย ๆ

อยู่บนหน้าตึกถูกเหยียบย่ำ ไม่ห่างไกลจากข้าพเจ้านัก คงเป็น
 คอกอโคก. แต่ ณ ที่ตรงนั้น เห็นโจรหนุ่มคนหนึ่งกำลังวิ่งกลบ
 ไปกลบมา แยกเนื้อโคทมาเอาชิ้นอย่างอย่างสัก ๆ กีบ ๆ ไปส่ง
 เลี้ยงคววกเพื่อนที่กำลังวางเรียงกัน, ข้าพเจ้านั้นเห็นเขาออกจาก
 กระตักมกกันคน เสี่ยงเอะอะราวกับฝูงสัตว์ คราวใด ที่ใดเห็น
 มันเหยียบย่ำไปบนคอกอโคกซึ่งร่มหายอยู่ภายใต้ผ้าคันอื่นโสมม
 ของมัน, ข้าพเจ้ารู้สึกปวดร้าวคล้ายกับมันมาเหยียบย่ำกลาง
 หัวใจ, พอมันก้าวอย่างพ้นไปแล้ว, ขอดหญิงคนหนึ่งคอกอโคกเผย
 ขึ้นมาให้เห็นอีก ก็เกินยิ่งกว่าเก่า, แต่ในที่สุดก็สาปสูญไปไม่
 ใดเห็นอีก. ข้าพเจ้าพบว่าข้านั้นว้าวุ่นระมึนอยู่ใต้คันอโคก
 บนลานไม้โอโคกเพื่อฟังข่าวคราวของข้าพเจ้าหรือ. ถ้าคันอโคก
 ไม่สามารถบอกนางได้ ว่าเวลานี้ข้าพเจ้าอยู่ในที่อย่างไรแล้ว,
 ก็จะเป็นการคดีอันน้อย. เพราะถ้านางทราบความจริง, โฉน
 ดวงใจอันอ่อนละมุนจะสามารถทนเลยได้. ห่างจากข้าพเจ้าไปสัก
 สิบสองก้าว. องค์มาลมาหาโจรกำลังเลี้ยงคอกอยู่กยบริวารอย่าง
 ราวเรียง ซึ่งกมเหล่านักไม่หยุด. มองดูหน้าพวกโจร เห็นสีหน้า
 แดงก้ำกัสนทุกท. คุยกันเอะอะ ข้างคราวก็ดังกยทะเลาะแทยจะ
 ทุยตกัน. แต่ในพวกโจรเหล่านั้น มีคนหนึ่งที่ไม่กมเหล่านักมา
 ไปตามคอก. โจรคนนั้นข้าพเจ้าจะไ้เล่าต่อไปในภายหลัง

ในเวลานั้น น้ำเสียวคายอยู่หน้อย ที่ไม่อาจเข้าใจภาษา
 ที่ใครใช้พูดกัน. ชอน จะเห็นได้ว่าความรู้อย่างใดจะ
 เป็นประโยชน์ใช้ใดก็ทศกในเวลาเขาทอยจน. มนุษย์ไม่อาจ
 ทราบได้ ถ้าเขาพบเราสามารถฟังคำพูดของมันเป็นให้เข้าใจได้, จะก
 ใจหน้อยไม่. เพราะเสียงที่มันพูดออกมาถึง เขาว่ามันพูดถ
 ความเป็นความตายของข้าพเจ้าเป็นแน่. สิ่งเกศหน้าและกรรยา
 ทำทางของมันเวลาพูด เห็นได้ชัดอย่างน่าอัศจรรย์มันแลยสน
 ปลนตามาทางข้าพเจ้าขอย ๆ ข้าพเจ้าเลิกความย เห็นแล้ว
 ให้กาลเกิดลงเรื่องสรวลคอเครองวางของข้าพเจ้า ที่ไซ
 สำหรับของกันทฤษฎีไทยการคให้ราย, ซึ่งเวลานูรู้สึกความนเพ
 คอย่างน่ากลัว. ทข้าพเจ้ารู้สึกเช่นนั้นก็ไม่ผิด เพราะต่อภายหลัง
 ได้ทราบว่าข้าพเจ้าเป็นผลมาลิกนของตัวสำคัญของมันตายค่อนหา
 คอตามน. ใครทข้าพเจ้ามานใดความความผมอเขมในการไซ
 คายคกว่าพวกมันทงหมค ททวนายของมัน งคเวณยังไม่ฆ่า
 ข้าพเจ้าเสียในทันททันควน. ก็เพราะมันต้องการจะทรมาน
 ข้าพเจ้าให้สมแคณ ให้ตองคายอย่างช้า ๆ แต่พวกมันไม่ต้องการ
 จะให้ลาภอนมราคาของมัน คอทวข้าพเจ้าซึ่งมันถอว่าเป็นสมยท
 กลาง คอ้งสญหายไปในอากาศอย่างทนายใครต้องการ คอฆ่า
 เสีย ใครคนหนงหวโลนโกนหนวกเคราเกลยงเกล้า คุเป็นทว่า

เป็นนักรบของพวกมัน, คงเป็นทวารที่ไม่เห็นพ้องของคฤมาล
 ในการพิจารณาข้าพเจ้าเสีย แลดูเหมือนโจรผู้คนเกลียดชังข้าพเจ้า
 สามารถเห็นยวรงค์ความร้ายของพวกโจรไว้ได้. ทั้งก็เป็นคน
 เดียวกัน กับข้าพเจ้า โคฟกไว่ข้างตนว่า เป็น ผักไม่กินเหล้าใน
 ขณะทเลียงคกน, เมื่อนั้นไท่เลียงกนเป็นเวลาชานาน, ข้าง
 คราวถึงกยของคฤมาลลูกขนควาตาย เป็นตงนกหลายหน. แต่
 เป็นคราวเคราะห์คชของข้าพเจ้า ทความชนะตกอยู่แก่พวกทวง
 ประโยชน์ในทรัพย์ มากกว่าประโยชน์ในการแก้แค้น.

ในทันครกล่าวเสียด้วยว่า พวกโจรขององคฤมาลเป็น
 โจรชนิดที่เรียกว่า "ผู้ส่ง" ที่เรียกคกน เพราะมีธรรมเนียม
 ของมันอยุ่ข้อหนึ่ง ซึ่งถ้าจับใครไว้ได้สองคน ก็ปล่อยให้คน
 หนึ่งไปหาเงินค่าไถ่ตามจำนวนที่มันกำหนดไว้. กล่าวคือ ถ้า
 มันจับได้ทั้งพ่อและลูก, มันก็ส่งตัวพ่อไปหาเงินค่าไถ่สำหรับ
 ลูก; ถ้าเป็นพนอง, ก็ปล่อยให้ไปคนหนึ่ง; ถ้าเป็นศิษย์กับ
 อาจารย์, ก็ปล่อยศิษย์ไป; ถ้าเป็นนายกับข้าว, ก็ปล่อยข้าวไป;
 เหตุฉะนั้นพวกมันจึงมีชื่อว่า "ผู้ส่ง" เมื่อความมุ่งหมายของมัน
 มีเช่นนั้น, ตามธรรมเนียมของมัน จึงได้เว้นชีวิตคนไข้เก่าแก่
 ของบิดาข้าพเจ้าไว้คนหนึ่ง, นอกนั้นมันฆ่าตายหมด. คนไข้คน
 นั้นแม้อายุมาก ก็ยังแข็งแรงประเปรียวอยู่ มีท่าทางเป็นคน

ฉลากชำนานู. ความจริงก็เช่นนั้น. เพราะเคยเป็นผู้ควบคุม
กองเกวียนไปค้าขายได้ผลดีมาหลายคราวแล้ว.

ณ บดิน คนใช้ของข้าพเจ้าพ้นจากเครื่องจองจำได้ และ
มันปล่อยตัวไปในเย็นวันนั้นเอง. ก่อนไป ข้าพเจ้าได้ส่ง
เสียเป็นความลับฝากไปถึงบิดามารดาของข้าพเจ้าด้วย ซึ่งพวก
โจรไม่ซัดซัง ด้วยไม่เห็นว่าย่าพเจ้าจะหลอกลวงมันได้อย่างไร
ไร. ส่วนของคุลิมาลัน เขาไปศาลมาชกเขียนเป็นเครื่องหมาย
สองสามตัว มอบให้คนใช้ของข้าพเจ้า. ไปศาลทชกเขียนน
เท่ากับใบเบิกทางชากลัย. เมื่อนำเงินติดตัวมา พบโจรพวกอน
ก็ไม่กล้าทำอันตราย เพราะชื่อเสียงขององคุลิมาลเป็นทเกรง
ขามทั่วไป. โจรผู้ร้ายทว่ากล้ากลปจนถึงเครื่องราชบรรณาการก็
หากกล้าหาญพอถึงจะแตะต้องของที่เป็นบรรณาการขององคุลิมาล
ไม่.

ในไม่ช้า มันถอกเครื่องจองจำข้าพเจ้าออก เพราะรัก
อยู่ว่า ข้าพเจ้าคงไม่บ้าพอที่จะพยายามหนีมันไป. ข้าพเจ้าใช้
ประโยชน์ในครั้งแรกเมื่อพ้นจากเครื่องจองจำแล้ว. คอรัยตรง
ไปยังคอกอโคก ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าหายไปในที่ตรงนั้น. โอ
อนิจาแม้แต่เศษของคอกอโคกก็ไม่ได้เห็น ดูประหนึ่งว่าคอก
อันแบบข้างถูกต้นอันหยายของพวกมหาโจรเหยียบกระแทกเสียจน

เป็นภัสมีธ. นจะเป็นนางว่าความสุขในชีวิตของเราจะขาด
 สบสนนอยเพียงนหรือ?

ขคน ข้าพเจ้ามีความสละวณข่างตามส่วน ไคยู่กิน
 และย้ายทตามไปกับพวกเหล่าร้าย คอยทำนกว่าค่าไถ่จะมา
 ถึง ซงกระวาระทองมาถึงภายในระยะเวลาสองเดือน.

ไคยเหตุทในระหว่างนั้นทกอยู่ข้างแรมเคอนมค จึงมีการ
 ปล้นสะคมกันตัก ๆ ไป, เพราะเวลาเหล่านทกอยู่ในระยะกาลที่
 พระแม่เจ้าวกาลคคุมครองโรกรรม เพราะฉนั้นทกกลางคนทจะ
 เว้นว่างจากการปล้นการขโมยสักคนเคยวกไมไค. ทปล้นถึง
 ภัยเผาขานของหมคทงหมขานกมหลายหน. ทกถึงคนแรมสียท
 ค่าเป็นภัสมีธโกชขุชาพระแม่เจ้าวกาล. มพธแสนน่าเกลียดน่า
 กลัว, ไมไคจะฆ่าแต่ไคและแพะสีคำ นขำนวนไมถ้วนเขาขุชา
 เทวรูป, ยังฆ่าคนททขมาไคขุชาขญอกควย. เขาทวสุจะถูก
 ขำนอนขนแทนขุชา แล้วแหะเส้นโลหิตใหญ่ให้โลหิตพุ่งไป
 เข้าปากเทวปรางรายน่าเกลียดน่ากลัว มีหัวกะโหลกคนเป็น
 สึงวาลคคของคค. ถิกจากนกกมการวาระร้องร่ำทำเพลงอย่าง
 อุลามกน่ายคส พวกโรกินเหล้าเมามายกันจนไมไคสค, ยัง
 กรซารวาระอยู่กบพวกหญิงเทพทาสี ซงพวกโรฉคคราพา
 เขามาจากเทวาลัย เพอประโยชน์ในพิน.

ส่วนของคฤมาล กำลังใจก็ ต้องการให้ข้าพเจ้ามีความ
 สบาย, จึงจนางเทพทาสีช่วยคนหนึ่งมาให้. แต่ข้าพเจ้าผู่ใจ
 ร้อยอับแต่ว่าสิ่งนี้ ในอนจะมีแก่ใจว่าเรื่องชั่วหึงอื่น. นางเทพ
 ทาสีเห็นข้าพเจ้าไม่โยก. ก็เสียใจร้องไห้. องคฤมาลเห็นก็โกรธ
 แยกเขี้ยวเคี้ยวพ่นกรากเข้ามาคำคอกข้าพเจ้า. ถ้าไม่มโหรีศรัยะ
 โฉนหน้าเกลี้ยงไม่มีเคราเข้ามาห้ามแล้ว ข้าพเจ้าเห็นจะถูก
 เก้นคอกตายแน่. โหรีศรัยะโฉนพดสองสามคำ องคฤมาลก็
 ปลอยมือชิงแข่งกระด้างอย่างเหล็กออกจากคอกข้าพเจ้า. มเสียง
 คารามรวกยสัศวรายทผลกหักให้เซองไม่ผึกกัน แล้วก็ออกไป.
 ชายศรัยะโฉนคนน ถึงแม่มชระยังมีโลหิตตกกรงเนอง
 ้วยทำการขชายญจาวแมกาลอนรายการ. แต่ก็ไ้ช่วย
 ชวคข้าพเจ้าไว้สองครั้งแล้ว.

ชายคนนเป็นขทรพราหมณ์ แต่เกิดในเวลาดาวฤกษ์โห
 ชน จึงตองเลือกอาชพเป็นโห ในชั้นแรกเป็นโหพวกถัก

๑. ถัก เป็นภาษา ฮินดี, สันสกฤตเป็นสัทัก แปลว่า คนโกงคนปล้น
 ปล้น. เป็นชื่อของโหพวกหนึ่งไปกันเป็นพวก ผสมกับพวกเดินทาง
 อื่นๆ ถ้าพวกเดินทางผลอตัวได้ช่อง. ก็เอาผ้าพันคอที่มออยู่ทุกตัวโห
 รัคคอกคนเดินทางให้ตาช เก็บเอาเงินทองของมีค่าแล้ว ก็เอาคพผึงเสีย
 พวกนภาษาพูดกันโดยเฉพาะ อังกฤษเมื่อได้อินเดียก็ยังไม้ทราบถึงพวกนี้
 เพิ่งมาทราบและปราบสนไปเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๒

ภายหลังเพื่อประโยชน์ในทางวิชา ได้มาเข้าพวกโจร ผู้ซึ่ง
 ได้เล่าให้ข้าพเจ้าฟังต่อไปว่า ทมอปลินเข้าไปในทางลัทธิศาสนา
 เนื่องมาจากบิดา, เพราะฉะนั้น จึงมีหนทางสองอย่าง: อย่าง
 หนึ่ง เป็นครูฝึกพาณิชขายญ. พวกโจรนั้นชอบมาก ไม่แพ้
 นิชของคฤมาลเป็นหัวหน้า, เพราะถ้าไปปล้นสะกดมาได้มาก
 ก็ถือว่าเงินเป็นผลจากการบูชา; อีกอย่างหนึ่ง เป็นผู้สอนลัทธิ
 ศาสนาว่าควรวางใจ, ไม่ใช่จะสอนในฝ่ายวิชาการโจรอย่าง
 เดียว ยังสอนถึงธรรมจรรยาโจรด้วย. ตามที่โคตังเกศ รู้สึก
 ประหลาดใจไม่น้อย ที่เห็นพวกโจรเหล่านั้นมีมมะอย่างหนึ่ง.
 ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกันแล้ว พวกโจรเหล่านั้นก็มีศีลธรรมไม่เลว
 ไปกว่าคนอื่น ๆ.

การแสวงลัทธิ มักเข้าไปในเวลากลางคืน ในระยะแยก
 คาซางชน. เพราะเป็นเวลาว่างไม้สัใดทำการปล้นนัก จะมก
 นาน ๆ เป็นพิเศษ พวกโจรชุมนุมกันในที่ว่างเป็นทุ่งกลางบ้ำ
 หนึ่งล้อมกันเป็นวงอุดมจนตรชนกันหลายแถว. ส่วนพวกครูซึ่ง
 ขวาชศรพ (วาก-ชะ-สย) นั่งชกสมาธิ แสงเคอนฉายแล
 เห็นศีรษะโล้น ดูไม่ผิดอะไรกับครูผู้สอนพระเวทให้แก่ศิษย์ใน
 ษาศรมกลางบ้ำ, แต่อาศัยยผพในทณลวนมหนาคาควายคล้าย
 สัตวามากกว่าเป็นศิษย์ชนค้อยษาศรม. ถึงเวลาทเลาน

-- หามิไค้! -- ไม่แน่นัก - เพราะ ความว่างเปล่า. เพราะ คัมภีร์และพระคัมภีร์ (อภิปรัชญา).

คำอธิบายข้างต้น วาสนาหรือวาสนาจารย์แก่กว่า คำว่า "เทวะ" นั่น คือทศพร

เพราะว่าในพระสูตรก่อนนั้น ทศพรซึ่งกล่าวถึง มกกล่าวกันว่า เป็นของพระเจ้าแผ่นดินหรือเจ้าหนาทกาทันใด เพื่อใช้แก่โจร, เป็นต้นว่า ตกแขนขาและจมูก, เขาของหมอนาเกอ, เขานามนยางเคอคราคอ, ปากมังกร (เห็นจะเขาอะไรก็ให้เข้าปาก), ทอกลี, รังแขนขาให้คราก ฯลฯ เพราะฉะนั้นจึงเป็นการสมควรพอ ที่จะเป็นโจรจะต้องหลยหลก อย่าให้เขาจับได้; ถ้าถูกจับได้, ฉันใด จะพยายามหาทางหนี

มีบางคนกล่าวว่า เทวทัตหรือเทวทัต (คือเทวทัตลงโทษ). ความชอบพระสูตรบอกว่า "หามิไค้;" และว่า "ไม่แน่นัก" โดยเหตุที่ควรแสดงให้เห็นแจ้งสามสถาน คือ จากบุญญาธิการของพระเวท และจากอภิปรัชญาที่สืบกันมาจนถึงเรา

"เพราะความว่างเปล่า" หมายความว่าตามหลักแห่งเหตุผล คือว่าถ้าเราจากคหคหหรือคหคห, ภายของข้าพเจ้า ฟันเข้าไปในระวางอันประมาณอันแยกไม่ไค้. เพราะอันประมาณ

นมลกษณะแยกไม่ไคโดยแท้; คายของข้าพเจ้าจึงไม่ไคพณ
 อนุปรมาณ. เพราะฉะนั้น คายทว่าพณลงไป จึงเป็นพณในทว่าง
 เปล่ารวองอนุปรมาณ ก็ความว่างเปล่า ใครเล่าจะเห็นผู้ทำ
 อันตรายไค? เพราะการทำอันตรายในสิ่งที่ไม่มกเทากยไม่ไค
 ทำอันตรายในสิ่งไร ๆ. ด้วยเหตุนั้น ผู้เขาตายพณลงไปในที่
 ว่างเปล่า จึงไม่ทอ้งรยผลและจะรยเทวทณท์ไม่ไค. ถ้าการฆ่า
 มนุษย์มีความจริงเป็นเช่นนัไซร. กรรมอย่างอนทมนยยลง
 ทณท์แก่กันเขากว่ากรฆ่าคน จะมีความจริงอิกสักเพียงไร?

เรื่อง "เทศผล" ก็มควยประการฉะนี้. ยคนจะไคกล่าว
 ถึง "พระเวท" คอไป.

ในพระเวทอนคักคัสทอสนว่า สิ่งซ่งมภาวะอนแทจริงมี
 หนึ่งเท่านั้นคอพรหม. ถ้าความนเป็นจริง; การฆ่าก็เป็นมายา;
 ไม่ไคฆ่าใคร. ในพระเวทกล่าวไว้มากมาย ในคันทพระขม
 ขอกแก่ นจิเกศ ควยเรื่องพรหม และควยเรื่องอื่น ๆ ว่า "ผู้ไค
 เป็นผู้ประหาร, ก็สำคัญเขาว่า คนเป็นผู้ประหาร; ผู้ไคถูก
 ประหาร ก็สำคัญเขาว่าคนตาย. เขาทงสองไม่ร้แรงเลย. แท้
 จริงไม่มีใครประหาร; ไม่มีใครถูกประหาร."

ข้อททำให้เห็นจริง ในความจริงอนลกซ่งน มแรงอยู่ใน
 ภกวทคทาของพระกฤษณะและพระอรชุน. เพราะพระกฤษณะน

พระองค์ไม่มีความเขินตน ไม่มีเขตกเป็นทศก: ทรงความเป็น
 อยเป็นนคย ทรงสรรพศก, เป็นบรมอนมณยคตไปไม่ลง,
 เป็นอกเทพ, ทรงพระกรุณาเพื่อช่วยสรรพสัตว์ใหรอดตน, จึง
 ทรมานพระกายขอคารมาเป็นมณยภกษณะ; และในวาระสุดท้าย
 ทเสกจอยในมณยโลก ไต่ทรงช่วยภกษคยแห่งปาดนทพ
 คอพระอรชน ผู้มีใจสูงในสังกรรม ทชยเคียว กับพวก เการพ โดย
 เทกทพวกเการพทำประทุษร้ายค่อพระอรชน และภราทรของ
 พระองค์ ขณะทพทงสองฝ่ายเข้าปะทะจะสประยทกกัน, พระ
 อรชนมองไปในกองทัพปรยภกษ เห็นญาคิมิตรมอยในนมาก
 แทททงหมกกว่าไค. เพราะพวกปาดนทพกยพวกเการพเป็นลภ
 เรยงพเรยงนของกัน. พระอรชนเห็นคังนภใจหาย ไม่กล้าส่ง
 ใภกองทัพเข้ากรบ เพราะไม่อยากจะประหารผชงลวณเป็นญาค
 มิตร, คังนงองอยบนรคคสสคคคเหียวใจนคคอก. ฝ่ายพระ
 ภกษณะชงเป็นสารถให้พระอรชนเห็นเชนน กยมแลวชไปทกอง
 ทพปรยภกษแสดงให้พระอรชนเห็นว่า คนเหล่านน มภวจะเป็นค
 ตนชน แลวภกษสนไปเขารวมอยในพระผทงความเป็นทง
 (พระพรหม) ชงอกคคแห่งพระองค์ไม่มีเรมตนและอนาคคแห่ง
 พระองค์ไม่มีเขตกศก หลกพ้นจากความเกิต ความทาย—

“ผู้ใดเข้าใจว่าตนเป็นผู้ประหาร, ผู้ใดสำคัญว่าตนถูก

ประหาร; ทั้งสองผู้ยอมไม่ร้^๕แรง. แท้จริงไม่มีใครประหาร
ไม่มีใครถูกประหาร. ฉะนั้นเธอจงเริ่มร^๕เบิด^๕

เมื่อพระกฤษณะเ^๕เทอนัส^๕ต^๕ก^๕ง^๕น^๕ พระอรช^๕ุน^๕ก็ให้สัญญา^๕ร^๕บ^๕
เป็นอน^๕ร^๕ม^๕มหา^๕ส^๕ง^๕คร^๕า^๕ม^๕, ในที่^๕ส^๕ถ^๕พระ^๕อ^๕ร^๕ช^๕ุ^๕น^๕ช^๕น^๕. เพราะฉ^๕น^๕
พระ^๕ก^๕ฤษ^๕ณะ^๕ ผ^๕อ^๕ค^๕ิ^๕เท^๕พ^๕ ซึ่ง^๕ไ^๕ค^๕อ^๕ว^๕ต^๕า^๕ร^๕มา^๕เป็น^๕ม^๕น^๕ย^๕ ไ^๕ค^๕เ^๕ล^๕ย^๕น^๕ส^๕ถ^๕า^๕พ^๕
ความ^๕ท^๕น^๕เช^๕ล^๕า^๕และ^๕ความ^๕อ^๕น^๕แ^๕ช^๕ของ^๕พระ^๕อ^๕ร^๕ช^๕ุ^๕น^๕ ให้^๕กล^๕ย^๕เป็น^๕
ป^๕ร^๕า^๕ช^๕ญ^๕ม^๕ความ^๕ค^๕ก^๕ล^๕ก^๕ข^๕ง^๕และ^๕เข^๕น^๕ว^๕ร^๕ข^๕ร^๕ม^๕ช^๕น^๕.

คว^๕ย^๕ป^๕ระ^๕ก^๕า^๕ร^๕ฉ^๕น^๕ ความ^๕จ^๕ร^๕ง^๕ย^๕อ^๕ม^๕ม^๕คว^๕ย^๕ป^๕ระ^๕ก^๕า^๕ร^๕ค^๕อ^๕ไ^๕น^๕—
“ผู้^๕ไ^๕ค^๕ก^๕ระ^๕ทำ^๕ป^๕ระ^๕ท^๕ษ^๕ก^๕ร^๕ร^๕ม^๕เ^๕ง^๕ ห^๕ร^๕อ^๕ให้^๕ทำ^๕ป^๕ระ^๕ท^๕ษ^๕ก^๕ร^๕ร^๕ม^๕,
ทำ^๕ลา^๕ย^๕เ^๕ง^๕ห^๕ร^๕อ^๕ให้^๕ทำ^๕ลา^๕ย^๕, ทำ^๕ร^๕า^๕ย^๕เ^๕ง^๕ห^๕ร^๕อ^๕ให้^๕ทำ^๕ร^๕า^๕ย^๕, คร^๕ว^๕า^๕ช^๕ว^๕ค^๕
ส^๕ท^๕ว^๕ห^๕ร^๕อ^๕เ^๕า^๕ส^๕ง^๕ท^๕เ^๕า^๕ไ^๕ม^๕ไ^๕ท^๕, ค^๕ค^๕ข^๕อ^๕ง^๕ทำ^๕ลา^๕ย^๕เ^๕า^๕ไ^๕น^๕เค^๕ห^๕ส^๕ถ^๕า^๕น^๕
ห^๕ร^๕อ^๕ล^๕ก^๕ข^๕โม^๕ย^๕ท^๕ร^๕พ^๕ย^๕ส^๕ม^๕ย^๕ค^๕เ^๕า^๕, ห^๕ร^๕อ^๕จะ^๕คว^๕ย^๕เห^๕ต^๕อ^๕น^๕อ^๕ย^๕า^๕ง^๕ไ^๕ร^๕อ^๕ก^๕
ท^๕า^๕ม^๕; ผ^๕น^๕น^๕ห^๕า^๕ค^๕ข^๕ง^๕ร^๕บ^๕ภ^๕า^๕ระ^๕ม^๕ไ^๕ท^๕ย^๕ผ^๕ค^๕ไ^๕ม^๕. และ^๕ผู้^๕ไ^๕ค^๕ ฉ^๕ย^๕ค^๕น^๕ และ^๕ท^๕
น^๕ เ^๕า^๕ช^๕ว^๕า^๕น^๕อ^๕น^๕ล^๕ย^๕ไ^๕ว^๕ค^๕ม^๕ก^๕ร^๕ิ^๕บ^๕ เ^๕ล^๕ย^๕น^๕ส^๕ถ^๕า^๕พ^๕ข^๕ง^๕ส^๕ິ^๕ง^๕มี^๕ช^๕ี^๕ว^๕ิ^๕ค^๕ใน^๕โล^๕ก^๕
น^๕ให้^๕ส^๕ม^๕ระ^๕เน^๕ระ^๕น^๕า^๕ค^๕กล^๕า^๕ย^๕เป็น^๕ก^๕อ^๕ง^๕เ^๕ค^๕ย^๕ว^๕ ก^๕ิ^๕ย^๕อ^๕ม^๕ไ^๕ม^๕ไ^๕ท^๕ย^๕ผ^๕ค^๕
เพ^๕ระ^๕เห^๕ต^๕อ^๕น^๕น^๕. และ^๕ผู้^๕ไ^๕ค^๕ย^๕่^๕น^๕ผ^๕ง^๕ไ^๕ค^๕เ^๕ม^๕ค^๕ง^๕ค^๕า^๕ ฉ^๕า^๕ง^๕ท^๕า^๕ง^๕ไ^๕ค^๕ย^๕
ป^๕ระ^๕ห^๕ค^๕ป^๕ระ^๕ห^๕า^๕ร^๕เ^๕ล^๕ย^๕ร^๕า^๕ย^๕ค^๕า^๕ย^๕ ก^๕ิ^๕ย^๕อ^๕ม^๕ไ^๕ม^๕ไ^๕ท^๕ย^๕ผ^๕ค^๕เพ^๕ระ^๕เห^๕ต^๕น^๕น^๕.
และ^๕ผู้^๕ไ^๕ค^๕ย^๕่^๕น^๕ผ^๕ง^๕เ^๕ห^๕น^๕แ^๕ท^๕ง^๕เ^๕ม^๕ค^๕ง^๕ค^๕า^๕ ฉ^๕า^๕ง^๕ท^๕า^๕ง^๕ไ^๕ค^๕ย^๕แ^๕จ^๕ก^๕ท^๕า^๕น^๕ก^๕า^๕ร^๕
ไ^๕ท^๕; ก^๕ิ^๕ย^๕อ^๕ม^๕ไ^๕ไ^๕ค^๕ย^๕่^๕น^๕เพ^๕ระ^๕เห^๕ต^๕น^๕น^๕. ผู้^๕ไ^๕ค^๕ย^๕่า^๕เ^๕ล^๕ย^๕ความ^๕ม^๕เ^๕จ^๕ว^๕า^๕ง^๕

ขวาง ความสงบเสงี่ยม ความสละซึ่งความสุข, ฝนหาชน
 ช้อไถ่ด้วยบุญ ทำความดีไม่.

และ โดย เหตุ ที่ โลก มี ความ เริ่ม ต้น มาจาก พระพรหม,
 เพราะฉะนั้นโลกก็ต้องล่องไป. พระพรหมสร้างโลกใหม่ขึ้นแล้ว
 ก็ทำลายให้สูญหายไป. แล้วสร้างใหม่ แล้วทำลายไป: หมุน
 เวียนกันอย่างนี้ไม่มีที่สิ้นสุด. เพราะฉะนั้นพระพรหม จึงไม่ใช่
 จะเป็นผลสร้างอย่างเคย, ยังเป็นผลกินสรรพสัตว์ อันมีพระพรหม
 และภยันตรายอยู่ในวรรณชนสงฆ์นั้นด้วย. สัมกับข้อความในคัมภีร์
 ทอนทงมว่า "เรากินทั้งหมก." แต่เราหาได้ถูกกินไม่"

ความชอบ ท่านทั้งหลายพึงรู้ว่าเข็นวณะอันแท้จริงของ
 พระศกเทพในปางเมื่อเข็นแกะ นำเขาเมธาคิธมาณพไปสู่โลก
 สวรรค์ มาณพมีความโกรธ ถามว่าเป็นใคร. พระผลธเขาซึ่ง
 ร่างแกะก็ปรากฏพระองค์เป็นพระพรหม ผู้เป็นสรรพภาวะใน
 สรรพภาวะ, และครัสวาคัน:

"ผู้ใดอันไม่ใช่เป็นผู้ฆ่า และทั้งเป็นผู้บริโภคราพาเขา
 ผู้เข็นแกะซึ่งนำเขาไปไกลจากตน, ฝนนคอบเรา ซึ่งมรปคังเห็น
 น, ฝนนคอบเราคงเห็นโทษกรปกาย ผู้ใคร่สกกถว ฝนนคอบ
 เรา, และเราเป็นผู้ทำให้เกิดความกลัวด้วย. แต่ความแตกต่าง
 บ่อมมออยู่ คือว่าเราเป็นผู้กิน แต่เราหาได้ถูกกินไม่."

ณ บดิน ผทมตามคณทวยความเขลาคงจะเห็นแจ้งว่า
 ความเป็นผเหมือนพรหมไม่ไคยตถกผอนประหาร หรือตถกผอน
 กิณ คนใดกค ความสงขเสงยม ความสละขงความสขจธ
 ไคว่าไมไชบณยกคคณเคยวณ แทจริงพงเขนผประหารและ
 เขนผกน จงจรมลภษณเขนพรหม. หรืออกนยหนงพงพยายาม
 ทำลายล้างผอนจนสคก้าง, ตัวเองจงพะพนอนทรายไมมีใคร
 กิณใครประหารไค. เพราะเขนอนเขอไคสนทคามหลกน ว่าผ
 ทำการณกรรมย้อมรยโทษในรกนนี้ เขนลทอนคนอนแ
 ประคชชูน เพยบองกนตนให้พนภยจากผมอานามากกว่า
 โดยยกเขนรกนชให้กลว

และเมวว่าพระเวทมขอ ความอนกล่าว ทวย ลทธิ นรกนไว
 หลายแห่งกค กคองเขนเพราะผอนแแทรกเสรมเคมชนทวย
 พาลนสยเพราะเขนหลกสททแยงกยหลกสาคญของลทธิ. ก
 เมอสงทงหลายออกจกพรหม, สงเหล่านจะคระชว จะเขน
 คนรายหรือคนคกคพรหม. เพราะณนผเขนโจรกเขนผ
 คำนนอย่างพรหม. คคเขนผทำลายผกน จงธไคว่าโจรเขน
 ผมภาวอยู่สง โดยนยแห่งเหตุผลคงไคสคกงมาแล้ว ทงทวย
 หลกไชษณญาหาเหตุผลและหลกอนมทมาจากพระคณภ. คง
 นงพงธไคว่า ไมมีเหตุอย่างอนระมาแยงความจริงนไค.

สืบเชื้อ

งวงช้าง (เพลงระทมมโหรีในอวธาว)

เมื่อไคร่มาทว้อย่างความเห็นแปลกของบุคคลประหลาดทั้ง
 แข็งข้างถนน อันเป็นความเห็นที่ทง่ายไช่ยาก และเป็นความ
 เห็นของนักช่างคคทลลชชไช่ไชน้อยคน มาแสดงไว้ด้วย
 ประการฉะนี้แล้ว, จะไค่เล่าเรื่องของข้าพเจ้าต่อไป—

ถึงแม้ข้าพเจ้าจะประสบการเผชิญภัยหลายชั้หลาย ชั้น
 และไค่รับความรู้เป็นความคคอย่างใหม่ถึงคคนัก, แต่ก็เป็น
 จรรมาคคยู่ข้าพเจ้าจะละเลยไช่ ไม่เรียนรู้ภาษาพูดของ
 พวกโจรข้างคคกระโรย เพราะ จะ ทำ ให้ รุ้สั ว่า วัน คค ท
 ล่วงไปคคเร็วชน, ครนเวลาจนถึงกำหนดคคคนไช่จะนำเงินค่า
 ไค่ทว้มาให้โจร, ข้าพเจ้ารุ้สักวคคไปคคาง ๓ นานา: วิคคว่า
 จะไค่ไค่เงินค่าไค่มาท้น, แม้นายโจรจะให้การเบิกทางแก่คนไช่
 ให้พ้นจากภัยของพวกเหล่าร้ายคค, แต่ภัยอย่างอนยังมีคค
 มากนัก: เช่นถูกเล็ชชกค, หรือถูกนาททวมลชผงแมนาพค
 พาตัวไป หรือประสบ ภัย อย่าง อนไค่ คค ร้อย แปก ประการ;
 ไม่สามารถจะกลับมากไค่ท้นเวลาท้สัญญาไว้. องค์คคิมาลชมั้ย

ทางคาอันขันร้ายมาทางข้าพเจ้าขี้ขี้, ทำให้รู้สึกว่ามันคงไม่
 ขยากให้คนใช้ของข้าพเจ้านำค่าไถ่มาให้ทันกำหนดเวลา. เมื่อ
 คึกคักงั้น, ให้อวดกถกถวาทหว่นเหลืษประมาณ จนเหิงอผคชาน
 ทุกชุมชน. แม้วาชศรพระไค้แสดงหลักในลทธิโจร อันเป็นหลัก
 แปลกประหลาดมีเหตุผลน่าฟังอย่างไรก็: แต่กว่า ถ้าไม่ค่า
 ไถ่มาทันตามกำหนด, พวกโจรเป็นต้องจัดการเฉียบขาดแก่
 ทัมนยคควไว้ทุกว้ายไป: คือ เอาทวลอยผากกลาง, แล้วโยน
 ซากศพที่ขาดออกเป็นสองท่อนไว้กลางถนน, แต่ให้ท่อนศีรษะ
 หั้นไปทางทิศพระเจันทรชน ข้าพเจ้าอดคนกษมการกระทำของ
 พวกโจรไม่ได้ ทยคถอหลักลทธิของมันโดยปฏิบัติการให้ครบ
 ถวนกระบวนวิธีของมัน. แต่ความรุนแรง กลายเป็นความสยดสยอง
 เมื่อเห็นมันเอาเลื่อยออกมาทกลอง, มีชายเหล่านายหน้าทา
 นากลวดสองคนทำท่าเลื่อย, แต่ในการทกลองนั้น ใช้ท่อนไม้ต่าง
 คนก่อน

วาชศรพสังเกตเห็นอาการปฏิกิริยา ข้าพเจ้าว่า มันอาการ เสียว
 สยของ ก็เข้ามาทบโหล่ประโลมใจข้าพเจ้าให้หายวิตก, บอกว่าท
 เขาออกมาทกลองนั้น ไม่เกยวของกับตัวข้าพเจ้า. เพราะฉะนั้น
 จึงเป็นธรรมดาที่ข้าพเจ้าจะตองนกกหวงว่า ถ้าถึงคราวจำเ็น
 เขาทอขเงิน, วาชศรพคงจะช่วยชีวิตข้าพเจ้าไว้ได้อีก. เมื่อ

ข้าพเจ้าแสดงความพอใจ แล้วบอกว่าถ้าข้าพเจ้าจะถูกเลือก
เข้าข้างจะว่าอย่างไร วาเชศรพก็เบิกตาโต บอกว่า:

“ถ้ากรรมตามสนองตัวท่าน โดยที่นำเงินค่าไถ่มาไม่
ทันตามกำหนดเวลา แม้จะเข้ากำหนดไปเพียงครึ่งวันเท่านั้น
ก็ไม่^๕มีผลสร้างเทวดาจะช่วยท่านให้พ้นจากผลกระทบนั้นได้ เพราะ
กฎของเจ้าแม่กาลี จะให้ผิดแผกไปจากที่กำหนดไว้ไม่ได้. แต่
ไม่ต้องวิตกกังวล, เพราะลิขิตในตัวของท่านแสดงว่าไม่ใช่จะได้รับ
กรรมอย่าง^๕นั้น, แต่จะต้องเป็นไปอย่าง^๕หนึ่งต่างหาก: คือจะไต่
เป็นโจรในภายหน้า. เกรงว่าในวันหนึ่งจะต้องถูกคักหวหรือถูก
เสียบประจานให้ตายในที่ชุมนุมชน, แต่ว่าเวลาที่ยังยาวนานไกล.”

ข้าพเจ้าบอก ไม่ได้ ว่าค่าปลอยโยนให้ หายวิถก ชนคน
ทำให้เขาใจอะไรนัก. แต่ข้อที่ทำให้โล่งใจ ก็คือล่วงต่อมา
ราวสัปดาห์หนึ่งเต็ม ๆ จะถึงเวลาสิ้นสุดกำหนดนี้, คนใช้ผลภักดี
ของข้าพเจ้ากลับมาถึง และนำเงินค่าไถ่มาด้วย เมื่อชำระค่าไถ่
ให้เสร็จแล้ว, ข้าพเจ้าก็เล่าเจายานใจร้ายของข้าพเจ้า สังเกต
ว่า^๕มันแสดงกริยาเสียกาย ๆ ทุจะนั่งลงเพอนรักเพอนใครของ
มัน^๕ถูกข้าพเจ้าฆ่าตาย และอยากได้ตัวข้าพเจ้าไป^๕เสียบเสียบ.
ข้าพเจ้า^๕ใคร่^๕ว่า^๕วาเชศรพอย่าง^๕นั้นชอบพอรักใคร่กัน วาเชศรพ
เมื่อ^๕การ^๕ข่ม^๕ความ^๕อาลัย^๕ไว้ และ บอก อย่าง ที่^๕เชื่อ^๕แน่^๕แก่ใจ

ว่าคงจะได้พบข้าพเจ้าร่วมทางมิดแห่งจ้าวแมกดาล คือกลายเป็น
 โจรในวินหน้าเป็นการแน่นอน. องค์คูมาลให้บริวารสี่คนเป็นผู้ติดตาม
 สอยห้อยตามข้าพเจ้าไปด้วย เพื่หระวังมิให้ข้าพเจ้าได้รีบ
 อันตรายจนกว่าจะถึงกรุงอชเชน; ถ้าหากกระวางทางเป็น
 อันตรายอะไรลงไป, บริวารทั้งสี่จะคอยรับโทษประหาร, ใน
 เรืองเช่นของคูมาลรักษาชื่อเสียงน่ะ. สัญญาข้าพเจ้าว่า
 ถ้าข้าพเจ้ามอันตรายอย่างไรลงไป, ก็จะได้เนื้อเถื่อนหนึ่งบริวาร
 ทักากยไป, แล้วเอาหนึ่งทแถมแล้ว ไปแขวนประจานไว้ในทาง
 สัมพร่ง, ให้ใคร ๆ รู้ว่าองค์คูมาลได้ทำตามสัญญาแล้ว.

เป็นคราวเคราะห์หัด ที่องค์คูมาลจะไม่ยอมทำตามสัญญา
 เพราะอายเหลารายสคนทไปกยข้าพเจ้า ได้แสดงกิริยาวาจา
 สภาพและระวังกยข้าพเจ้าเป็นอย่างดี. ในตลอดทางที่ไป. เป็น
 อนวามนคงมีชวทคอยต่อไป ที่จะได้ทำพหิตจ้าวแมกดาล ผู้
 คล้องพวงหวักระโหลกคนต่างมาลัยไว้สืบไป.

รอนแรมทางมาจนลกรุงอชเชน ไม่ประสบภัยอย่างไร,
 ถึงกระนั้นกค ข้าพเจ้าขอขอกว่า แท้ที่ใดประสบมาแล้ว รู้สึก
 ว่าเข็ดขยาดเหลือพอ บิดามารดาข้าพเจ้าก็ใจเป็นทศุค ที่เห็น
 ข้าพเจ้ายังมีชวทกลบรอกมาไว้. ล่วงต่อมาไม่ช้า ข้าพเจ้าขอ
 อนุญาตไปค้ายังกรุงโกสัมพชก อันวอนขอไปเท่าไร บิดา

ข้าพเจ้าไม่ยอม, เพราะท่านทราบดีอยู่แล้ว ว่านอกจากต้องเสีย
เงินค่าไถ่ตัวข้าพเจ้าไปเป็นจำนวนเงินไม่น้อย สินค้าและข้าว
ทาสยรวารที่ข้าพเจ้าควบคุมไปครั้งนั้น ก็สูญสิ้นไปด้วย, จึง
ไม่มีกำลังสามารถจะแต่งกองเกวียนไปค้าโคอีก เพียงนกยง
ไม่กระไรนัก ยังมีใครเล่าคอยคดปล้นตามทาง บิดาข้าพเจ้า
เห็นว่าเป็นอันตรายอย่างยิ่งหลวง ไม่ยอมให้ข้าพเจ้าฝ่า
อันตรายไปอีก นอกจากนั้น ยังได้ยินข่าวเรื่ององค์ลีมาลทำการ
ทารุณอยู่บ่อย ๆ. และข้าพเจ้าก็ปฏิเสธไม่ได้ ว่าข้าพเจ้าเองอาจ
พบกับมันเป็นครั้งที่สอง. ขอเถิดครอนใจยังมีอีก คือไม่มีโอกาส
ส่งข่าวคราวไปยังกรุงโกสัมพ, จึงจำเป็นต้องทนอยู่อย่างนั้น,
ใดแต่ทนถ่วงและหวังว่าวาติฐูที่ข้าพเจ้ารักและบูชาแล้ว คงจะ
ขอทรงอยู่มั่นคง. คึกคักจนคอยรู้สึกสยหายใจจนข้าง จนกว่าจะ
สบโอกาสทราบเรื่อง. แต่ในที่สุดก็ใดทราบเรื่องจริง ๆ ค้อม
ข่าวลือกระฉ่อนไปทั่วกรุงว่า สาคาเคียรลูกประธานมนตรีแห่ง
กรุงโกสัมพ ได้ปราชญ์ของลีมาลโจรร้ายกาจและพวกลงรายคาบ
แล้ว ทวงของลีมาลและยรวารที่สำคัญออกหลายคนถูกจับเป็นไป
ได้ แล้วถูกประหารชีวิตหมด. ยรวารนอกนั้น ทนไม่ไหวหรือ
ไม่ถูกฆ่าก็แตกฉานซ่านกระจายไปสิ้น.

คราวนั้น ข้าราชการก็ชวนชวนข้าพเจ้าไม่ได้ ก็ชวน
 เกวียนไปค้ายังกรุงโกสัมพอก; เพราะใคร ๆ ก็วางใจไว้ว่าทาง
 ที่ไปคงราบรื่นปราศจากโจรผู้ร้ายเป็นเวลาอีกนาน; และข้า
 ข้าพเจ้าก็สมัครจะเสี่ยงโชคในการค้าอีกสักครั้ง. ถึงตอน
 ข้าพเจ้าลงขบวนลง, เมื่อหายขบวนก็ชวนเจ้าฤกษ์ ใจของรอ
 ร่นกว่าจะหมดฤกษ์ก่อน. คราวนี้แหละ เป็นไม่มีอุปสรรคอะไร
 มาขัดขวางอีก พอสิ้นฤกษ์ก็เตรียมตัวไป, ข้าพเจ้าก็ได้ออก
 เตอนส่งสอนให้รู้จักระวังตัวแล้ว; ข้าพเจ้าลาท่าน, เป็นหัวหน้า
 ขบวนของเกวียนบรรทุกสินค้าเต็มรวมสามสิบเล่ม. ออกเดิน
 ทาง มีหัวใจให้เบิกบานร่าเริง, เต็มใจรีบเร่งไปให้เร็วให้สมกับ
 ที่มุ่งหมายตั้งใจไว้

การเดินทางคราวนั้นราบรื่นตลอดไป เหมือนกับขาไปครั้ง
 ก่อน. รุ่งเช้าวันหนึ่งอากาศปลอดโปร่งก็ถึงกรุงโกสัมพ. ให้
 รู้สึกหัวใจเบิกบานเบ่งโตแทบจะแตก. พอถึงเข้าไปในกรุงได้
 สักหน่อย พอเห็นผู้คนราจรเดินทางตามถนนผดปรกติ ต้อง
 เบากระบวนลงช้าลง. จนมาถึงที่แห่งหนึ่ง อันเป็นย่านที่จะเข้า
 ถนนใหญ่ในกรุง, ต้องหยุดของเกวียน เพราะเหล่านักค้าจะ
 เขยิบแทรกฝูงชนต่อไปอีกได้. ตามถนนใหญ่ที่กล่าวไว้ข้างต้น
 ประคองตัวพลีไว้แล้ว. มีพรมหอยลงมาจากหน้าทางและระเบียง

หนามขี ข้างถนนก็มีเพลงคอกไม้ โยงกันระนาวตลอดไปทั้งสอง
ข้าง คล้ายกับม่านรณเรงอย่างใหญ่. ข้าพเจ้าทนรออยู่ไม่ได้
ถึงกับออกนอกทาน สายแข่ง อปสรรค ที่ทำให้เดินทางต่อไป ตกดึก,
ได้ชักถามผู้ทอยข้างหนาวามงานอะไรกัน.

พวกเหล่านรองตอบว่า "นโมรคอกหรือว่าวนน ท่าน
สาตาเคียรบุตรท่านประธานมนตรีทำพ้อแต่งงาน? มากำลัง
เหมาะเพราะกระบวนแห่กำลัง จะผ่านทน ตรงไป ยัง เทวาลัยพระ
กฤษณะ. นัยว่าเป็นขบวนของท่าน ที่จะไปคู่แท้ใหญ่ อย่างที่
ไม่เคยเห็นที่เคยว !"

เรื่องเป็นอย่างนี้เองคือสาตาเคียรสมโภช การวิวาห์ ของ
มัน นัยว่าเป็นข่าวสำคัญไม่น้อยเลย, และเป็นข่าวพอใจของ
ข้าพเจ้าด้วย. เพราะสาตาเคียร อยากรู้ว่าสัญญาอยู่, ถ้า
ข้าพเจ้าส่งเฒ่าแก่ไปสู่ขอ ก็กลัวจะติดขัดมาก ด้วย
สาตาเคียรยังขวางอยู่ นายคนสาตาเคียรก็แต่งงานไปแล้ว,
ความติดขัดคงไม่มี. เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าก็คล่องแคล่วเดินทางต่อไป
ไม่ได้ ก็รู้สึกวุ่นวายใจอะไร. คอยอยู่ไม่ทันไร ก็เห็น
แห่กระบวนหนามาถึง, เป็นกองทหารมากมายนอก ค่อย่าง
เหาะซ่าๆ ผ่านไป. ฝูงชนให้ร้องแสดขนิดนกกองกลยอากาศ.
ได้ความว่า ราษฎรในกรุงโกสัมพนียมนัดกองทหารมานั่ง

เพราะเห็นกองไปปรายของคูมามีสำเร็จมา.

พอสุกกระบวนทหารมา กิ่งขวเจ้าสำนวนอยู่ในกบข้าง
 ประทับประกาศโอฬารนาครจริง ๆ, เขืองตระพองประทับด้วยผาขาว
 มมณรัตนสายแสงเป็นหลายสิ่งงดงามมาก รวากข้างบนเม
 ขรรพท ชนเป็นทสธิตของท้าวเทพ ข้างตอนเป็นข้างพลาย
 กำลังเปรี้ยวรวากขในคนฤก. มมนโหลเยมแถมและชมย แมลง
 ผงรบกกลมด้วยไคกลิน. ทงาสวมวลยเป็นปล้อง ๆ ทำด้วยทอง
 แท้ รกประคนถวนแล้วด้วยทองประทับด้วยทบทมเมกเขือง ๆ
 มีผาขาวพาราณสีกลมหอยลงมาจาก หลง ไภกระพอนพา อนลา
 สันเห็นกระพอม ๆ เพียงคงหมอกทปกลุมรอยลำคนไม่ใหญ่ใน
 แนวป่า. แต่สิ่งททำให้ข้าพเจ้ามองตะลึงจงงกทงวงข้าง
 ข้าพเจ้าเคยเห็นแต่ในกรุงอุชเชนมานานับครั้งไม่ถ้วน ไทเห็น
 การประทับข้างมากมาก, ไม่ม่งงดงามน่าทึ่งเหมือนคราวน.
 ตามที่เคยเห็นมักจะแต่งแปลงเป็นรูปท่งนาสีกาง ๆ. แต่สำหรับ
 ราชัน เขาหนึ่งข้างเป็นพนสี, แล้วเอาใบโศกประทับเป็นรูป
 หอก, ตรงกลางใช้คอกอโศกสีเหลือง สีแสด สีแดง สด
 กัน: เหมาะจะเรานาครจริง ๆ

ขณะข้าพเจ้า ผนึกความรเป็นนกละในเรองคิลปะ กำลัง
 ชมผมอประทับอย่างวโรครอยน พลนเรมรสึกคร่ำใจ คล้าย

เพื่อนสาวออกคนหนึ่งนั่งอยู่ข้างหลังเจ้าสาว เขามองแต่ไหล่
เจ้าสาวไว้แล้วกลับไปกระซิบให้ศักดิ์

ทันใดนั้น ใจข้าพเจ้าหายวายเป็นเอกฉันทน์ เพราะ
หญิงที่เขาใจว่าเป็นสาวไซ้หรือเพื่อนเจ้าสาวนั้น คือ เมทิน.
ข้าพเจ้ายังไม่ทันจะนึกตกลงว่า ที่เห็นเป็นนางรายหรืออย่าง
ไร. พอดเจ้าสาวของสาตาเคียวก็แยกฉากคลุมหน้าออก.

เจ้าสาวนั้น คือ วาสิฏฐี ของข้าพเจ้าเอง !

สิบสอง

ท่วงศพของวาสิศรพ

แน่เสียแล้ว เจ้าสาวนั้น คือ วาสิฏฐี, รูปร่างอย่างนั้น
จำได้ไม่ผิดคนขนตาข้าพเจ้า แดงอย่างนั้น ก็ยังไม่คล้ายคลึง
กับที่เคยเห็นมาแต่ก่อน: คราวนั้นมีการทุกขโคกแสนสาหัส
อย่างใดอย่างหนึ่ง: พดไม่ถูก.

เมื่อข้าพเจ้าได้สดทราบ, พอดกระบวนแห่สดท้ายผ่าน
เลยไปแล้ว, ก็หันมาดทันท. แต่เขาเข้าใจกันว่าเขินลมเพราะ
ร้อนใจและเขยิบเสียดกัน ข้าพเจ้าหมกกำลังวงษา ทอดกาย
ให้เขาอุ้มเขาไปพักที่โรงแรมแห่งแรกที่ไปถึง, นอนอยู่ที่มุม

มกแห่งหนึ่งในนั้น, หันหน้าเข้าข้างฝา นั่งเขว่ย้อย่างนั้น
 หลายวันหลายคน นำทาไหลพราก ๆ ไม่ยอมกินอาหาร
 หนึ่งหมก. ข้าพเจ้าส่งคนใช้คอยคุมเกวียน - คนเดียวยกขบวน
 คอยกันครึ่งก่อน - ให้จกแรงขายสินค้า ทนเอาเมา เสียบโดยเร็ว
 แม้จะขายไม่ได้ราคา ก็ก็ตาม เพราะข้าพเจ้าช่วยจัดการเองไม่
 ใด. ความจริงข้าพเจ้าไม่สามารถทำอะไรได้ นอกจากม
 คั่งอยู่ในห้วงความเสียดใจ ที่เสียดของรักไป ไม่มวันระใดคน
 แลว. นอกนั้น ไม่ต้องการจะให้ใครเห็นตัวทในกรุง เกรงจะมี
 ใครจำได้, แต่ขอสำคัญที่สุด คือต้องการจะรักษายังไม่ให้
 วาสิฏฐีทราบว่าข้าพเจ้ากลับมากรุงโกสัมพอก.

รูปนางทโคเห็นครึ่งหลังที่สุดคน ข้างกระไรก็ดูตาชดเจน
 อย่ตรงหน้าไม่เลือนลงเลย. ถึงว่าจะรู้สึกแค้น ว่านางมีใจ
 ไม่ยงยงนกก, แต่ก็เห็นความจำเป็นอย่เหมือนคน ทดกยคา
 มารดาของเขายกคย นางคงไม่โยคปรีดาในทวลูกประธาน
 มนตร: ขอนปรากฏอย่แล้วในกิริยาทแสดงให้เห็น. ครนทวน
 นกถึงทให้ความสทยปฏญญากนไว้ทพุ่มไม้ศาลพระกฤษณะครึ่ง
 กระโน้น, ก็นกไม่ออกเลยว่ใดนางจึงใจเร็วไปใดถึงเช่น.
 ข้าพเจ้าถอนหายใจวว แค้นก็แค้นแค้น ว่ความสทย
 ปฏญญาของสาวน้อยนหนอ เชือดไม่ได้เอาทเคยว. ขกเคยวใจ

หน้าเจ้าทวนสร้อยเศวตวบ ความระทมทุกข์ปรากฏดวงเค่น
 เฉพาะหน้าข้าพเจ้าอีก ทนไฉน ความโกรธความแค้น
 แน่นจนคยอกกพลนหาย เหลือแต่ความสังสารเข้าไปเติม
 อยู่ในใจ. เลยตกลงแน่วแน่ว่า ข้าพเจ้าจะไม่เพิ่มความทุกข์
 ของนางให้ยิ่งขึ้น โดยให้รู้ไปดังว่าทวงกลบมารกรุงโกสัมพแล้ว,
 จะไม่ไหวเืองแม่มั่นคเคียว. ในที่สุดเมื่อนางเห็นเงยหายไ
 นาน ก็คงคิดว่าข้าพเจ้าตายแล้ว ความทุกข์โศกก็จะค่อยจาง
 ไปทีละน้อยเอง จนยอมปล่อยตัวให้เข้าไปตามยถากรรม แต่จะ
 ไม่ทำให้เกิดความเศร้าหมองถึงภัยเสียชวคทรวงส่วยสง่าได้.

เมื่อญเคราะห์ถึงที่ คนใช้เก่าแก่ของข้าพเจ้า สยโอกาส
 ขายสินค้าไคราคาที่หมดกในเวลาไม่ช้า. เพราะฉะนั้น ล่วง
 ค้อมาอีกสองสามวัน ข้าพเจ้าจึงมีโอกาสคุมเกวียนออกจาก
 กรุงโกสัมพไปในเวลาเชาวนทนต์ เพื่อกลยขาน.

เมื่อออกจากประตูเมืองคานคระวันทก, เหลียวไปคกรุง
 เป็นการสังครังสีกท่าย อนาคตในกำแพงน นอมมทงทกขและ
 สักขนานใหญ่ ที่ข้าพเจ้าได้ประสยแล้วไม่ลืมเลย. ก่อนทถึงกรุง
 นสักสองสามวัน ข้าพเจ้ารู้สึกตนเค่นเขยขานใจม่งแต่ความสข
 จนไม่ไคสังเกทเห็นอะไรหมก. ครนขากลยจงไคเห็นว่าขนเซ่ง
 เทน และตามกำแพงกรุง มีคระคนเสยขประจานอยู่เ็น

รณาว. แน่แล้ว ศัตรูเหล่านี้คงเป็นพวกโจรขององค์ลีมาล
ที่ถูกประหาร.

ครั้งแรก จำเค็มแต่ได้เห็นหน้าว่าสัวรู้ภายในกษัตริย์
ก็ใจหายสลดแสนโถมหนักครั่งหนึ่งแล้ว, ครั้นมาได้เห็นศัตรู
โจรซึ่งแรงกล้าจงกึกก่นอกนันทมนต์สน เหลือแต่กระโหลกจน
จำไม่ได้ แตกยังมีเส้นผมและหนวดเคราเหลืออยู่บ้าง, ความ
สลดใจยิ่งทวีทวีเข้ามาอีก: เพราะคนเหล่านี้ ข้าพเจ้าเคย
ร่วมกันร่วมพวกกันมา. และมีอยู่กระโหลกหนึ่งเสียไว้กลาง
เชิงเทียน, เห็นได้ชัดว่าเป็นหัวของวาศศรพ: ข้าพเจ้าจำได้ก็ ๆ.
ส่วนศัตรูของลีมาลคงถูกเสียบประจานไว้ทางทิศตะวันออก
ด้านหนึ่งเป็นแน. ข้าพเจ้าระลึกถึงท้าววาศศรพเคยอธิบายการลง
โทษการกรรม คิดแล้วรู้สึกเสียใจ. วาศศรพเคยอธิบายพิสูจน์
ว่า ผู้เป็นโจรพึงอย่าให้เขาจับได้, ถ้าเคราะห์ร้ายถูกจับไป ก็
ต้องหาทางทุกอย่างหนีให้จงได้. อนิจจา! วิสาของวาศศรพ
เหล่านี้ช่วยตนเองอย่างไรได้บ้าง? เป่ล่าเลบ น้อยนัก มนุษย์
จะรอดจากกรรมที่ใดก็ไม่ได้แต่ปางก่อน.

มองดูหัวกระโหลกวาศศรพ รู้สึกว่าของกระษัตริย์
กลวงโย คล้ายจะมองดูข้าพเจ้าและอาป้ากันน้อย ๆ เรียกว่า
“กามินิต กามินิต, จงดูข้าพเจ้าให้ใกล้หน่อย แล้วพิจารณา

ให้คว่ำหน้าอะไร. เพราะตัวท่านก็เหมือนกัน เกิดในเวลา
ดาวโจรขึ้น จะต้องดำเนินในทางอันมืดแห่งจำแม่กาลเหมือน
กันและในวันหนึ่งจะประสบการณถึงที่สุด อย่างนี้แหละ!"

เป็นการแปลกประหลาดอยู่ ที่ประสบเหตุเช่นนั้น น่าจะ
หวาทกลลว, ในครั้นกลับตรงกันข้าม: ข้าพเจ้าเกิดความฉงน
ใหม่ - ซึ่งแต่ก่อนไม่เคยนึกเคยฝันเลย คืออยากเป็นนายโจร
ก็ควรเป็น ในยามที่ใคร่ขบทุกขสาหัสอย่างนี้. เห็นจะสมกับ
คำทำนายของวาชีรพกระมัง. พอดีสติปัญญาความกล้าหาญ
ทั้งที่ใคร่ขบความร่ำจากวาชีรพมาครองเป็นพิเศษอยู่แล้วด้วย, ถ้า
จะคงตัวเป็นนายโจรก็คงเป็นได้ ก็เสียอก จะไ้ทำการแก้แค้น
ต่อสาตาเคียรไ้สะกด. แต่จะไ้คว่ำหน้าสู้คนมาสู้ในวงแขน
ข้าพเจ้าหรือหาไม่นั่นแล้วแต่เรื่อง ยิ่งคิดก็เห็นเป็นข้าพเจ้าไ้
ต่อสู้กับสาตาเคียรตัวต่อตัวในกลางป่า. เอาดาบฟันถลกขาส
มันแลงออกเป็นสองเสียง, แล้วอุ้มวาสนูซึ่งกำลังเป็นลมไม่
ไ้สลัดหนีออกจากย่านซึ่งกำลังถูกไฟเผาพินาศลง, และไ้ยื่น
พวกโจรโจรกาจไ้ร้องกระหนกชย.

ครั้นเป็นคราวแรก นัยแต่ไ้เห็นวาสนูมีอาการระเหย
ระหลอย ที่ข้าพเจ้าเกิดความกล้าหาญและความหวังชน, เริ่ม
คิดการณในภายหลัง. และคราวนั้นเป็นครั้งแรก ที่ข้าพเจ้า

อยากมีชีวิตอยู่ ยังไม่อยากตาย.

กำลังเห็นภาพต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นนมหันต์ ในดวงจิต ขณะเดินทางไปยังไม่เกินกว่าพนัก้าว เห็นหมู่เกวียนกองหนึ่ง ส่วนทางมาข้างหน้า แล้วหยุดรถ. มีชายคนหนึ่งซึ่งดูเหมือนจะเป็นหัวหน้า ไปทำพิธีบูชาอยู่บนเนินใกล้ทาง.

ข้าพเจ้าเข้าไปหา ทักทายปราศรัยโดยสุภาพ, แล้วถามว่าชาเทพองค์ใดในตน.

ชายผู้นั้นตอบว่า “ที่ในหลุมตรงนั้น ผังศพท่านวาเชศวร ผลิตภคัสถิธ. เพราะความคุ้มครองจากท่านผืน ข้าเจ้าจึงสามารถพ้นอันตรายทั้งสรรพและชีวิตกลับไปถึงบ้านได้. และข้าเจ้าขอแนะนำอันอ่อนหวานของท่าน ว่าอย่าละเลยบูชาท่านตามสมควรแก่การบูชา เพราะว่า ถ้าท่านจะเดินทางเข้าไปในแดนป่า ถึงจะจ้างคนรักษาป่าสักกรอยคน ก็ช่วยคุ้มครองให้ไม่ดีกว่า ท่านผลิตภคัสถิธคนน.

ข้าพเจ้าแย้งว่า “ท่านสหายทวีก ก็หลุมศพคนดองใหม่ ๆ เพียงสองสามเดือนเท่านั้น. ถ้าศพทวียังอยู่ในนั้น คอวาเชศวรแล้วก็ไม่ใช้คนสำเภาผลิตภคัสถิธอะไร, คงจะเข็นโรงทชอนนกรรมง?”

พอลำคณนนักมศีลธรรมบรรจง “คนเคยวกัน--แน่นอน--

ข้าเจ้าเห็นเขานำวาศศรพมาเสียบประจานไว้ ณ ทิศ
 ตรีษยังเสียบอยู่บนประตมือง: ตงแคววาศศรพไครับโทษ

ทรมานด้วยวาศศรพ กไคชำระล้างขาศหมคกรคแล้ว ยคนไค
 ขนสวรค ไมคทวงไคทางพรอຍอะไรอิก. วิญญาณของวาศ-

ศรพ ณ ยคนคอยคแลยของณคนเกินทางให้พณภัยจากโจรผู้ร้าย

ยงกวานนมผเชาพคกนว่า เมอวาศศรพยงประพฤคไคเป็นโจรยอ

กเป็นผคคความรสังและประพฤคทนอยคณล้าเรี เพราะเป็น

ผรยบรพระเวทขนเจไน. อย่างนอย เขากวากนคณ

ข้าพเจาคอยว่า ทสทานพคณ ถกคองจรงทกประการ,

เพราะข้าเจ้ารักเขาค อาจเรยกวาเป็นเพอนกนกวาไค

พอคาคณนมองคข้าพเจาอย่างคระลลงลน แคข้าพเจ้า

กล้าวคอไปว่า “สทานควรจะทรายไว้ ว่าครงหนง ข้าเจ้า

เคยถูกโจรคกนจับทวไปไค และวาศศรพไคช่วยชวคข้าเจ้า

ไวคตงสองครง

พอคาคมองคข้าพเจ้าในครวน ไมไคยออย่างคระลลงลน

กลยบคกรยพอไค กล้าวคมว่า “นยว่าสทานมยญวาศศรพทไค

ถาข้าเจ้าเห็นผคททานวาศศรพไปคคปรานแล้ว, ในสองสามบ

เทานนข้าเจ้าควรจะเป็นคณมมทสคในครงโกคสมพ, ยคนขอ

ลาคท ขอให้สทานผคชงคไคควรอิจฉาในคระเรคคคคคคค, เกน

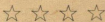
ทางไปโดยสวัสดิภาพเถิด" ว่าแล้ว เขาก็ให้อาณัติสัญญาณ
กองเวียนของเขาเดินทางต่อไป.

เป็นธรรมดาอยู่เอง ข้าพเจ้าจะละเลยไม่เช่นยชาสหาย
ตลอดชื่อและทนายของข้าพเจ้ามิได้. แต่การอันวอนตรงกัน
ข้ามกับใคร ๆ เคยอันวอนกัน คือขอให้ว่าศักรพณศาให้
ข้าพเจ้าไปพบพวกโจร จะได้สมคบเข้าเป็นพวกด้วย และ
ด้วยความเชื่อในความสามารถของตน ว่าไม่ช้าตำแหน่งหัว
โจรก็คงตกแก่ตัว.

ข้าพเจ้าจะได้ทราบผลในความเป็นไปของคนในไม่ช้า ที่
สหายปราษฎของข้าพเจ้า และทยทศณ ฌยคน นยถอยกยของ
ว่าเป็นคนสำเร็จ ได้ทำนายไว้ว่าข้าพเจ้าจะได้เป็นโจร เพราะ
เกิดเวลาดาวโจรขึ้นนั้น เป็นอันผิดหมด เพราะเมื่อเดินทาง
ตลอดจนถึงกรุงอุซเซน ไม่พบโจรผู้ร้าย แม้แต่ร่องรอยก็ไม่
ผิดกว่าคราวก่อน ที่เดินทางออกจากกรุงโกสัมพมาไม่ถึง
สี่ปีหา ข้าเขตป่าใหญ่ระวางพรมแดนแคว้นอันวนตกถูกโจร
ปล้น, ฆาครวณไม่มเหตุการณเช่นนั้นเลย เมื่อมาร่ำพวงแล้ว
รู้สึกแปลกอยู่ จักเหล่านั้นจะได้เป็นโจรอยู่แล้ว หากไม่สย
โชค จึงต้องเป็นชาวข่านอยู่ต่อไป อันที่จริงเมื่ออยากจะเป็น
โจรก็ไม่เป็นการยากอะไร จะหาทางพ้นโดยลวงขายในภาย

หลังก็ได้ โดยประพาศสัญญาารักไปนมัสการยังสถานศักดิ์สิทธิ์
เปรียบเหมือนเส้นโลหิตที่ทมิในกายตัวอยู่มากมาย แต่ที่ไปสู่
เบื้องศีรษะก็มีอยู่สายเดียว ซึ่งเป็นทางทวัญญูจะออกไป
ทางนั้นในเวลาตาย เช่นอันว่าถึงจะเป็นไร ก็กลบใจหาทาง
พินาศในภายหลังก็ได้. เพราะว่ายบุคคล เมื่อได้บรรลุมงคล
ความหลุดพ้นแล้ว กรรมทั้งหลาย ไม่อาจหรือชักชวนไปเอง,
เท่ากับเอาบุญญาความมีรผาผลบุญลงเป็นผงเงาฉะนั้น.

ดูก่อนท่านภราดา, หากว่าระวางเครื่องกระนั้นข้าพเจ้าจะ
ได้เป็นไร พุคถึงผลของศีลธรรม ก็ไม่สัจะแปลกไปจาก
คนธรรมดาอีกมากนัก เพราะตลอดเวลาข้าพเจ้าจะเป็น
ต้องอยู่กับพวกโจร ได้ความรู้อย่างหนึ่งว่า พวกโจรมี
อุปนิสัยต่าง ๆ กัน: บางคนมีลักษณะที่เลว ถ้าพูดถึงลักษณะ
ภายนอกก็เห็นด้วยตา, มีบางอย่างที่เมื่อเทียบกันในระยะผู้
เป็นโจรกับผู้ไม่ใช่โจรแล้ว ไม่ผิดแปลกกันมากอย่างที่เข้าใจ
กันอยู่.

กามนิตแสดงข้อหลกนกปราชญ์จนแล้วกนง มีอาการ
ตรกตรอง แหงนหน้าดูเคอนเพญซึ่งโผล่เห็นเป็นดวงโต สว่าง

พา มาทางหมื่นไม่อยู่ไกลลิบ อันเป็นทอของใจ แสงจันทร์
ฉายเข้ามาทางห้องโถงบ้านข้างหมื่น ใยพระกายาษพศัทรพท
บริโศก คุกงเขนทองแททวทงพระสรพวงค

พระพทอิเจ้า-ซังกามนคเห็นมีพระสถฐานลักษณะสง่า
น่านยลธ แต่จะรแม่สกันคกหาไม่ ว่าผนคอิใคร-กผงก
พระเคียร ตรสว่า "กก่อนท่านผประพทกษณยชาตรา, สึงเกก
กตามเรองทเลา, เห็นท่านยงคองการเคนทางไปหา^กบ้าน^กอย่าง
ธาคารยวสย มากกว่าจะเคนทางหาความวิเวกสละบ้านตาม
ธนาการยวธ อนทจริงกมทางเขคไคเคนในขจิมมรรคไค
แรงชคอยแลว"

"ข้าแต่ผเจเรญ ความจริงตงททานกลาว แต่เวลานน
ทาซาฟเจาขงมควมองไมเห็นวไมกษวธ, ึ่งมุงหนาเคนชม
ไปหาบ้านคามประสาเซลา"

กามนคดอนหาบไยวาว นงของอยสกกครุ กิเรมเลาเรอง
ของคณคอไป มเสยงสคชนชคเจนชน.

สืบตาม

เพื่อนบุญย = ภรรยา ทนไฟ

เรองตงสคทาย กคอซาฟเจาองอยกษณคามารทาทกรง

สแดง ถิพวงมาลารำเพกกลินหอมตลยชยวล แพรพราว
 วยมณรัตนครองประกย. ตกอน ภราดา, ถำทำนไคเห็น
 แลวชงนางเหล่านในชณะทนงอย หรรเคลอนคลอยไปตาม
 ฉนชมมัยชยชยดา ทำกรียาหรรคคองกระชีกแสนจะน่ารัก, นน
 คอใหม่เพลึงความพงไครของฝักาคตรกไให้เรงแรงยงชน.

นางเหล่าน พระราชกัปรทานเกวยคยศ ประชาชน
ยชา จันทกวกกล่าวขวัญเป็นบทเพลงเย็นขอ, จึงเป็นกา
สมควรแล้วที่จะขนานนามว่า มงกุฎอกไม่หลายสขของกร
อช.เซนต์สถิตเหนือฐานคัลลา, กระทำให้แควนไกลเมืองเคียง
ต่าง ๆ อิจฉากรงอชเซนต์เป็นกำลัง. นางงามเหล่าน บางคนท
เลออสรรแล้ว เคยรบเซนต์เป็นแขกเมืองไปเยี่ยมแดนต่าง ๆ
กยอย ๆ ถึงกยเกิดเหตุในบางครั้ง ทตของมพระโองการสั่ง
ให้กลัยมา.

สำหรับจะให้สมความ โทมนัสแสนสาหัสทเผาสาญ
ดวงใจ อย่างเช่นข้าพเจ้า เมื่อนางงามนำด้วยทองอัน
เต็มปริ่มด้วยสสารสความขนเท่ง มาขอเอารอชยธรรมผลปาก
แล้วไฉนจะไม่คมโดยยนิคเล่า? อาศัยข้าพเจ้ามปฏภาณทน
ใหม่ความรู้ในศิลปวิทยา รู้จักการเล่นอันควรแก่การสมาคม
ทุกอย่าง นางคณิกาทั้งหลายของคณบริชาพเจ้าเป็นแขกพิเศษ

ประโยชน์แก่ข้าพเจ้าอย่างใหญ่หลวง. กล่าวคือ วนทองม
ขโมยขนยานบิดาข้าพเจ้า แล้วลักเอาแก้วแหวนเงินทองไป
เสียดัน โขมมากเป็นของคนอื่นมอมมาไว้ให้ทราบค่า คึกเป็น
ทรพยรวมทองหมกมากมาย บิดาข้าพเจ้าเหลือความสามารถ
จะไล่แก่เจ้าของได้. ข้าพเจ้าเป็นทุกข์แสนวิทก เพราะเห็น
หายนระมาสู่อยู่แล้วเฉพาะหน้า, ได้ใช้สติปัญญาความ
สามารถที่ใดไว้คงอยู่ในป่า ก็ไม่ได้ผลอย่างไร. ลักษณะ
อาการผรุยทเขามาลัก เจาะเป็นอุโมงค์เข้ามา ซึ่งข้าพเจ้าอาจ
ชอกโกทนทว่าเป็นโจรชนิดใด, แต่ถึงจะได้ความรู้เป็นเคา
อย่างนก ก็เป็นประโยชน์แก่ตำรวจไม่ไ้เลย, เพราะตำรวจ
ในกรุงອຸຊເສນີ ไม่เป็นพวกที่นางคณิการักใคร่นัก เพราะทง
สองมีความในใจกันน้อยอยู่ ด้วยพวกนางคณิกาย่อมติดค้อ
อยู่กับพวกเหล่าร้าย ใครจะชอบพอกับพวกตำรวจได้.

อาศัย ด้วย พวก นาง คณิ กา เหล่านี้ รัก ใคร ชอบ พอกับ
ข้าพเจ้า ได้เห็นข้าพเจ้าเป็นทุกข์เช่นรอนลงหายนระที่จะมาดง,
ช่วยเอาใจใส่สยสวณ จนได้ตัวผรุย ช่มชู้มันต่าง ๆ จนมัน
ยอมคนของตกลงเอาไปให้ทั้งหมด. จะขาดไปอย่างก็เล็กน้อย
ทมนำเขาไปจำหน่ายชายใช้สอยเสียแล้ว เห็นอันว่าไม่เสีย
หายไปมากมายอะไร แต่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นทุกข์ชกใจมา

แล้วไม่น้อย. ต่อมาโคสก็ เห็นว่าความประพฤติเลอะเทอะอยู่
 ก็เท่ากับปล้ำความเป็นหนุ่มของมอชัชรบรณให้หมดเปลือง
 ไปโดยใช่เหตุ. นอกจากตรัสกคึกเห็นอย่างนั้นแล้ว ยังได้สั
 กออย่างหนึ่งว่าโคสประพฤติส่ำมะเลเทเมาจนถึงขีดสุดแล้ว มัน
 จะต้องคิดทวิษวทราวมลงไปในแก้มไม่ไหว; หรือมีฉนวนกตรง
 กันข้าม คอสนุกรจนรู้สึกเข็ดเล็กไปเอง. ข้าพเจ้ารู้สึกได้ผล
 ในประการหลัง เพราะเหตุการณที่โคสปรสขมาแล้ว เห็นความ
 ด้เคยส่ำละวนอยู่แต่เรื่องความสนุก จะมีอะไรเป็นเครื่องค่อ
 ถานใดเล่า มีแต่ครชนแสนส่ำหสหรือ. ถึงทรงบรรลภชน
 ใดถึงถอยค้ำของพศำ ทักถ้าวแก่ข้าพเจ้า ๗ หล่มผ่งศัพของ
 วาษศรพว่า ถ้าเขาเป็นผ่ททานวาษศรพไปรดปรานเหมือน
 ข้าพเจ้าแล้ว, ในสองส่ำมยเทานเขาควรจะเป็นคนม่งมทสค
 ในกรงโกสัผ.

ข้าพเจ้าก็ตั้งใจอยู่แล้วว่า จะให้เป็นคนม่งมทสคในกรง
 อุษเชน เพื่อให้เขนไปตามความตั้งใจ มุ่งไปในทางนำสินค้ำ
 บรรทุกเกวียนไปขายจนสค้ำกำลังความสามารถ, และก็ได
 คำนเนนการตามทตั้งใจไว้. วาษศรพผู้เป็นสหายและอาจารย์ของ
 ข้าพเจ้า มีสำนักอยู่ในโลกอื่นแล้ว จะได้มาช่วยกิจการค้ำ

ทวยหรือไม่ ข้าพเจ้าไม่กล้ารับรอง แตกมีข้างคราว ที่
 ข้าพเจ้าเชื่อว่าไคลงมาช่วยเหลือ เพราะการไคเป็นไปสมกับ
 ทวาศศรพไคพูดไว้. ทวาศศรพสอนวิชาและขนบธรรมเนียม
 ของโรพวกต่าง ๆ ให้ข้าพเจ้าทราบ ชำตะนเองก็ไคเคยไปร่วม
 พริณตลขของมัน เป็นเหตุให้ข้าพเจ้าประกอขการไคไค
 ทลลคปลอคไปร่งปราศจากภยชนตราย ซึ่งถ้าเป็นคนอื่น ผค
 จากทวข้าพเจ้าแล้ว ก็น่ากลัวจะไม่จำเรณูอย่างข้าพเจ้า.

เมื่อข้าพเจ้าคุมกองเกวียน กระบวนใหญ่ไปค่ายเมืองไค
 หนทางไปคังเคอน และไปในทางทมิโรผรายชกชม พ้อคำ
 คนอื่นไม่กล้าไป แต่ข้าพเจ้าไปไคทลลคครอดผิง ค้าขายไค
 กำโรงวมตงสยเท่าในเมืองนั้น เพราะมีผคองการชอมมาก
 ควยชากแคลนของทคองการมานาน ไม่มีใครกล้านำเขาไป
 ขายไคยกลวถูกคซึ่งเป็นชนตราย. มีไคแต่เท่านั้น ข้าพเจ้าไค
 รัคความรจากสหายข้าพเจ้า ถึงเรองทลลคษณะและอปนสย
 ไรคชของขาราชการ คังแตชนส่งทลลคลงมาชนทก ทควร
 ให้กานลหรือไม่ให้เพียงไหน จึงจะเป็นประโยชน์แก่ข้าพเจ้า,
 เป็นอนว่าข้าพเจ้าไคประโยชน์เป็นกำไรเพียง ใน ระยะ สองสามปี
 ไคใช้ความรทไครัยไคเป็นอย่งดี ทำความมั่งมให้เกกชน
 แก่ข้าพเจ้าพอคอยู่

การไต่เต้าไปอย่างนี้ล่วงมาถึงหลายปี. ระยะเวลา
 เหล่านั้น ข้าพเจ้าแสวงหาความสนุกต่าง ๆ ที่ในกรุงอื่นเป็นที่
 รักของข้าพเจ้าย่าง, ไปค้าทางเมืองผ้อปสรรรคเพื่อฉวยฉวยอย่าง:
 ผลึกเปลี่ยนเวียนกันไปอย่างนี้. นัยวามทั้งสหายและลำยาก
 เมื่อไปถึงเมืองใด ข้าพเจ้า ก็ไปอยู่กับนางคณิกา ใน เมือง นั้นโดย
 ปรกตินางงามในกรุงอชเชนนั้นแนะนำให้ นางคณิกาทักสอน
 รัชข้าพเจ้าไม่ใช่จะเป็นเจ้านายสำหรับต้อนรับอย่างเคียว ยัง
 ช่วยเหลือในกิจการเป็นผลึกก็ชอบครั้ง.

ความเป็นไปของข้าพเจ้าดังนี้ จนต่อมาวันหนึ่ง บิดา
 ข้าพเจ้าเข้ามาหา.

ขณะนั้นข้าพเจ้ากำลังสำละวันเอาครั่งตำรมผลปาก ซ้ำ ๆ
 นาน ๆ ก็ทะโกนไปทางหน้าต่าง สังการแก่คนใช้ ซึ่งกำลัง
 รุ่งมาไปผูกอาสนอยู่กลางหนายาน; ทักของสังกาชบกาชา
 เพราะต้องการให้เขา เขาะ อัน อ่อน นุ่ม ผลก ทัก อาสนมา เป็น พิเศษ
 สำหรับให้แม่ทางามตักตากวางของข้าพเจ้าช เพราะได้คน
 กบเพื่อนฝูงทั้งชายหญิงไว้ ว่าจะออกไปเที่ยวทักอุทยานในย้าย
 วันนั้น.

เมื่อบิดาเข้ามา ข้าพเจ้าเคารพรับ และทะโกนเรียก
 คนใช้ให้จกหาเครื่องคิม, แต่ท่านห้ามไว้. ข้าพเจ้าทัก

สเสียคอยอย่างหอมจากหีบทองส่งให้. ท่านปฏิเสธ คงเคยว
 แทะมาก. ข้าพเจ้าจึงเฝ้าเฝ้าว่าทเฝ้ามาคราวคงจะพูดเรื่อง
 สำคัญอะไรสักอย่างหนึ่ง ทำให้รู้สึกไม่สู้สบายใจเลย.

ข้าพเจ้ายกมามาให้ท่านนั่งแล้ว; ท่านเริ่มพูดว่า “น
 กำลังเตรียมกันจะไปเที่ยวช้? ลูกเอ๋ย! เรื่อนนพอไมคเคยน
 คอก เพราะเราเพิ่งกลบมาจากการค้าขายทางไกล ได้รับ
 ความเหนื่อยล้าชากมามากแล้ว ก็เป็นธรรมดาของความ
 สิ้นกสยบายง นวนนจะไปเที่ยวทไหน?”

ข้าพเจ้าตอบว่า “ลูกคงใจจะชมาไปเที่ยวกยเพอนฝูง
 ทงหญิงและชาย ไปท สวนขรรยสร แล้วเล่นกฟ้าหา
 ความรนเรงให้สำราญชง.”

บิดา: “แล้ว ทสวนขรรยสร เวลาย่าย ๆ สยบ
 มาก, ทนไมชงแศตรมรนเขนควยลระองนา นาทะวเทร.
 ทจะเล่นกฟ้ากเขนการค เพราะทากยผกชอมกยใจให้
 สยบ. เคยวนการกฟ้าทเขนยมกน ชงเหมอนครงเมือ
 พอยงทนมเขนยมกนหรือเปล่า?”

ข้าพเจ้า: “การเล่น แล้วแต่ใครจะแนะนำชน ถ้าค
 กพรอมใจเล่นกฟ้าชงน. คราวนนมแนะนำให้เล่นกฟ้า
 สาคนา

ท่านพูดต่อไป “การเล่นที่พดลองเมอกลัน ทำให้พอจะ
 ปรารภถึงข้อหมาหาเจ้าในวณัน ทวเจ้าไคเคนทางค้าขายก็
 หลายหนมาแล้ว จนเกิดมุลพณผลในกิจการค้าขายใหญ่โต
 เพิ่มขึ้นจากเดิมหลายเท่า เป็นที่ชนชอชอชาคึกปากของ
 ใคร ๆ ในกรุงน้อยแล้ว อีกประการหนึ่งเจ้าหาความสุขใน
 ความเป็นหนุ่มตามอำเภอใจมาช้านานแล้ว. ทรัพย์สมบัติก็
 สิ้นสิ้นไวพอกแก่ทะระบ้ำเรอบำรุงตระกูลโตเป็นยกแผ่นดิน. จึงเป็น
 การสมควรที่เจ้าจะทรงหมาหาทายาทสืบตระกูลต่อไป. เพื่อ
 ให้แผนการชนคนสะดวกแก่เจ้า. พ่อไคเลือกหาหญิง
 ตระกูลมาเป็นภรรยาเจ้า สักรองไว้แล้ว. หญิงคนนั้นเป็นธิดา
 คนเออยของ สัญญาชัย พ่อค้าใหญ่พงจะแตกเนื้อสาวในเร็ว ๆ น
 ะงั้นเจ้าจะเห็นได้ว่าเมยทพอกหาให้ มีตระกูลสมชาติสมเชอ
 กันค; เพราะตระกูลของเขากมั่งมี มีคนนยหนาถอตา,
 ญาตพองทองผาษยคามารคาของนางกษยบรรณ รุปร่างงาม
 หาคำหนีมิได้. ผนค้ำรวกษแมลงผง หนาเปล่งปลั่งคง
 คงเงินทร เนตรประหนงตากวาง จมูกมนคอกงา ฟันเพยย
 ไข่มุกค ริมฝีปากเพียงผลคำลึงสูก เสียงหวานปานนกโกก
 ลา ขาค้อล้ากลวย เอวเหมาะเจาะไม่อวยเกิน เวลาอย่าง
 เกินแคลวคล่อง มีสง่าเสมอช่างทรง เพราะฉะนั้นเจ้าจะหา

ทางกำหนดชีวิตของมิไคเลบ."

ที่จริง ข้าพเจ้าจะ กำหนด ความ งาม ตาม ที่ จารง ใน น ไค
อย่างไร? แต่การชมโฉมนางงาม ยังเป็นยทกลอนเลือก
สรรแต่ทศกัณฐ์แล้ว วัตถุประสงค์จะเออไม่ทราบว่า จะตนตนใน
ความงามใดอย่างไร. อภิปรายการหน่ง พื่อแต่งงาน จะต้อง
อุบายเจ้าสาวในท้องสามวันเต็ม ๆ ระวังนนั้น ห้ามกินของ
เผ็ดร้อน, ต้องนอนกยพณ, ต้องให้ไฟในเตาดีคอยเฝ้า,
ทั้งจะต้องรักษาความบริสุทธิ์ไว้อย่างมั่นคง อย่าให้มราศค
กนแม่แต่เล็กน้อย; เหล่านกเขียดแค้นเขียดแล้ว. แคทเขียด
น้อยที่สุด กลายเป็นขอหล่ง คอข้าพเจ้าพอใจจะรักษาความ
บริสุทธิ์ของข้าพเจ้ามากกว่าอน.

ดูกอน ภรรยา. มีภรรยาไม่ทนจะรักรักใคร่ ก็ทำ
ให้รกรากมีไค. เหลียวดูรอยของหงส์คาน จะหาความ
สำราญเจริญใจสักกณคึกไม่ เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าเต็มใจ
ออกเดินทางไปคายังเมืองไกลยิ่งชนกว่าแต่ก่อน. เมื่อกลับ
มาชั่วระยะเวลาอยู่ ก็หาทางให้ยังเป็นธรรมาคารคาย
ไม่ค่อยชลดอกยกับภรรยาใดกระทำการรวาหกันแล้ว. เรือง
เป็นอุปคณความมั่งมของข้าพเจ้าขงทวชน, เพียงลวงมาออก
ต้องสำมย ข้าพเจ้าเกือบไคถึงแล้วขงความมั่งหมายไผ่น

คือเป็นคนมั่งมีที่สุดคนหนึ่ง ในกรุงอินเป็นย่านเกิดเมืองนอน.
 เมื่อมีความสุข อิ่มเอม ด้วยทรัพย์สินเงินทองมากมายสมดัง
 ความมั่งหมายแล้วละนะ, ความปรารถนาดีไปในฐานที่เย็น
 ฤทัยคึกคักคือมิตรบริวาร. ภริยาข้าพเจ้าในระหว่างเวลาทกล้วน
 มีिकासองคนแล้ว นับว่ามีความสุขสบายพอควร. ข้าพเจ้าขอ
 ทบปลงใหญ่อยู่นอกเมือง สร้างเป็นอุทยานอันร่มรื่นสำหรับ
 เทียวเล่นหาความสำราญ ท่ามกลางปลูกพฤกษาสรรพ
 ใหญ่ เสวยเพดานสำราญด้วยศิลาอันทองหมด. อุทยาน
 นับว่าเป็นสถานที่พักผ่อนอยู่ในกรุงอุทเชนโตแห่งหนึ่ง; แม้
 แต่พระราชาริษยคึกเคยเสด็จไปประพาสทอดพระเนตร.

ภายในอุทยานอันงดงาม ข้าพเจ้าได้ให้มีการรื่นเริง
 เลื่องลืออย่างมโหฬาร ข้าพเจ้าเริ่มจะนิยมอาหารการกินที่
 วิเศษยิ่งขึ้น. ไม่ว่าของสิ่งใด ถ้าต้องการ. ถึงจะนอกฤดู
 กาลก็จะไต่ปากแสนเข็ญ ก็ต้องจัดหามาจนได้. จะของเสีย
 เงินทองซอมากมายสักเท่าไร ไม่เสียค่าเลย. เวลานั้น
 ร่างกายข้าพเจ้าไม่ผอมซด เหมือนกับที่ครองคนเป็นนักบวช
 ยাত্রาไปตามแนวฆ่าแต่โรคภัยอย่างเห็นอยู่เวลานี้; ครั้น
 นั้นยังมิเคยสมบุรณอยู่ทุกอย่าง.

ดูก่อนท่านอาคันตุกะ, อาศัยการอุปโลกปวิโลกล้วน
 ประสงค์เห็นปานนั้น จนมีคำตักปากชาวอชเชนว่า ³“อาหาร
 เลี้ยงวเคศเหมือนของกามนติ;” ด้วยประการฉะนี้.

สิบสี่

ผู้เป็นสาม = ๓๓๓

เขาวนหนึ่ง กำลังข้าพเจ้าเดินไปเดินมากยหวนหน้า
 คนทำสวน เพื่อดยแต่งแกไขสวนให้ดีขึ้น, บิดาข้าพเจ้า
 ขลาแก่ของท่านเข้ามาในลาน.

ข้าพเจ้ารีบออกไปรับ เพื่อช่วยท่านลงจากหลังลา
 แล้วจะได้พาท่านเข้าไปในสวน; เชื่อว่าท่านจะได้ไปชมดอก
 ไม้งาม ๆ ที่มอยู่ในนั้น, แต่ท่านสมัครไปพักในห้องแรก
 ข้าพเจ้าเรียกคนใช้ให้ยกเครื่องนำมาเลี้ยงดู. ท่านปฏิเสธ,
 บอกว่าต้องการจะพักอะไรกับข้าพเจ้า, ไม่ต้องการให้ใคร
 เข้ามารบกวน.

ข้าพเจ้าจะอดรู้สึกหนักใจ: ไม่ทราบว่าเกิดเหตุอะไร
 ขึ้นอีก, จึงนั่งลงบนม้านั่งข้างท่าน.

ท่านเริ่มพูด มีทางเสียงเอางานเอากลับว่า “สักรัก”

เมื่อยามลูกเขนผหญิงมาแล้วถึงสองคน; ทำทางต่อไปเห็น
 ว่าจะไม่ไกลถึงชายเสียแล้ว. อนึ่งบุคคลที่ไม่มียศสำหรับทำ
 การพลบชาทกษณานปรธาน ในเวลาเมื่อตายไปแล้ว ะ
 ต้องรับทุกขกรรมมานสาหัส. ที่เขาวากันน เป็นความจริงอยู่
 มาก. พ่อไม่เคียดเขนเจ้าหรือ. ที่ท่านพศแถมท้ายไว้น
 ข้างที่จะสังเกตเห็นข้าพเจ้าทำกริยากระสับกระส่าย. อันจริง
 เรื่องไม่ลูกเขนชาย ก็ยังไม่เห็นว่าจะมาเคียดเขนข้าพเจ้าได้
 อย่างไม่. แต่เมื่อท่านได้แสดงถึงความกรุณาตงน, ข้าพเจ้า
 ยอมรู้สึกขอบคุณ จึงก้มไปจูบมือท่าน.
 ท่านพศต่อไป “เรื่องนทองดีพอจริงจะอีก เพราะเป็นผ
 เลอกหาเมียให้เจ้า มัวไปละเมอเพอฝันเอาแต่เรื่องมั่งมีชชา
 ทางโลกยเสียหมด, หาใดกลกษณะของผหญิงเขนทองไม่.
 บคน พอนกหาผหญิงไว้ใดคนหนึ่งแล้ว ถึงว่าจะไม่ใช่เขนคน
 อยู่ในตระกูลมั่งมีอะไรน; หรือจะพศถึงความสวยงาม, ผ
 เคยพศขึ้นมาเหลือเพอ ก็ระบอว่าไม่สัสวยผคนนัก. แต่
 แม้จะบกพร่องในข้อข้างคนนจริง ก็มกลกษณะกลยาณอน ๆ
 มาชคเซย คือ มีสระคอกยกไปทางขวา, ผ้ามอผ้าเทามลาย
 คอกยัว ลายโกศ และมีไผเป็นรูปกนกจักร, เส้นผมละเอียก
 ตรง เว้นเสียแต่ที่ทันทคอกยึกไปทางขวาเสียสองปอย, หญิง

มีลักษณะ อย่างนี้ ปราชญ์บอกว่าจะมีลูกเป็นผู้ชาย ที่ แก้วกลา
สามารถถึงห้าคน."

ข้าพเจ้าแสดงให้ท่านทราบว่าพอใจทุกอย่าง กล่าวคำ
ขอยกคุณท่านที่เมตตาการุณา แล้วบอกท่านว่า จะจัดการเรื่อง
นี้เสียจนทุกที ไหน ๆ เรื่องมันจะคงเป็นเช่นนั้นอยู่แล้ว.

ท่านตกตะลึงถึงกับเปลี่ยนอุทานว่า "อะไร ? ทนทเทียว
หรือ ? ผ่อนเรื่องร้อนใจของเจ้าให้เขาลงบ้างเถิด. คุณ
พระอาทิตย์กำลังเดินขึ้นไปทิศใต้. ถ้าพระอาทิตย์เย็นกลับสู่
ทิศเหนือ รอให้ตกกลางเขื่อน พระจันทร์เต็มดวง, ใจค่อย
หาวันฤกษ์ยามยามจัดการกัน. เมือยังไม่ถึงเวลา ต้อง
ระวังใจไว้ก่อน, ลูกเอ๋ย ! มีละเนนลักษณะของหญิงทว่าที่
ทั้งหมด. จะเกิดผลเป็นโชคร้ายแก่เราได้หรือไม่ ?"

ข้าพเจ้ารับรองท่านว่าไม่ต้องวิตก พอลดใจไว้ได้คลอ
เวลาทคืบ, และจะยอมตามที่ท่านแนะนำทุกประการ. ท่าน
ก็ตลกก็ใจว่าข้าพเจ้าเป็นลูกมีความเชื่อง ว่านอนสอนง่าย,
อำนวยพรข้าพเจ้าแล้ว ใจยอมให้นานามาเลียงทุกกัน.

วันที่ข้าพเจ้าร้อนใจเร่งให้ถึงเร็วก็มาถึง. เลิกวันเวลา
เป็นมงคลไปแล้วก็ทำพิธีแต่งงาน. พิธีคราวนี้ออกจะมากมาย
นานเวลาน่าเบื่อเหลือเกิน; ต้องเสียเวลาทองบนมนตรที่

จำเป็นในพิธี กว่าจะจำได้กินเวลาถึงสี่ส่วน. เวลาเข้า
 พนมมณฑลเกยวประธานมอภยเจ้าสาวทในยานยิกาหญิง รู้สึก
 ออชอกใจ ทวสันพลก กลั้วระว่ามนตรผลก ๆ พลาท ๆ หรือทำ
 ทำไม่ถูกแบบ เพราะพลาททำพลึงทไป ยิกาข้าพเจ้าจะไม่
 ขอมยกโทษให้เลย. กำลังตกประหม่า จันหล่นระลัมเคล็ด
 สำคัญ คือควรระเจยแค้นวแม่มอเจ้าสาว, เกยจะไปรว
 เอาหมกทงหานว ซึ่งทาเชนนนเขาถอกนวาระโคกลักผหญิง.
 เผอญจะไม่เสียขวัญ ทผายหญิงขงมสทชอญกขทว ริงยน
 แค้นวแม่มอมาให้เจย.

ข้าพเจ้าสะทกสะท้านจนเหง้อออกโชกทว ในขณะถึง
 พิธีเทยมโคเข้าแขก สำหรัยเดินทางกลย, แดกคุมสทจิ
 ทำไปโคทลอก. ส่วนเจ้าสาวนางังไมทมีผลมาเสียบไวทแขก.
 เสริจแล้วข้าพเจ้าทอ้งว่ามนตรอกขททง. หลุครอกทวมาโค
 พันทกขพนขากไปท.

เดินทางพากันกลยยาน ไม่ประสยเหตุการณเล็ก ๆ
 น้อย ๆ ร้อยแปดอะไรอก, เพราะในเรองเชนน คนไมม่โชค
 ค มักประสยวิปริตเสมอ มาถึงประคยาน พราหมณสาม
 นางสรวมาเฉพาะผมชอเสียงค มลักเป็นผชายและสามขง
 มชวคครองกันขญ เข้าไปพยุ่งเจ้าสาวออกจากเกยยน. เรอง

เพียงนกกระเรียนขยับ. แต่ขอให้คิดนึก เรื่องดวงเลยมาน
ถึงเพียงนั้นกว่าตลอดครอกฝั่งแล้ว ยังเชิญเจ้าสาวเวลาก้าว
เข้าในยานทองมอมไปไม่เหยียบย่ำ จำเพาะไปเหยียบย่ำเขารณ
ประตเจ้า. ข้าพเจ้าใจหายวาย ! ทำไมหนอในเวลานั้นจึง
ไม่คิดเห็นว่า ถ้าจะอุ้มเจ้าสาวไปวางให้พ้นจรณประตเจ้า
หน่อยจะไม่ไคหรือ ? ตอนเหยียบย่ำจรณประตเจ้าอย่างเขา
ยาน ก็นับว่าอุ้มเจ้าสาวได้แล้ว, ข้าพเจ้าเองก็ลืมเขา
ประตข้างขวาผืนหนึ่ง และจะต้องเขาก่อนเสียด้วย, เพราะห
ของข้าพเจ้ายังคอยหนอย ทมิธเดาผืนแกมยดาข้าพเจ้าเป็นตน
ไปมั่วตกออกตกใจด้วยเรื่องเหยียบย่ำจรณประตคนเสีย, เรื่องท
ข้าพเจ้าทำผิดทำ จึงไม่มีใครถือเขารณคน.

เข้าไปในยาน ข้าพเจ้าคงไปยืนอยู่กลางห้อง ข้าง
ซ้ายของเจ้าสาว เบื้องบนหนึ่งโคแกลงทงตัว เขาคำนมชน
ชนไวข้างบน และหนัศรัทธาโคไปทางตะวันออก. ตอนนั้น บิดา
ข้าพเจ้าเทวหาผชายทมลิกษณะเขนพเคษ หาดย้านาน จึงไค
เด็กคนหนึ่ง มพนองเขนผชายทงหมก ไม่มีผหญิงเลย ชายง
มชวคชยด้วยกันทงน, บิดาเด็กคนนั้นก็มพนองลวนเขนผชาย,
บถมลิกษณะเขนเคยว. แต่คงหาหลักฐานเขนเขนกันชย้าน
จึงไคความว่าเป็นจริงตามน. เด็กคนนั้น เขานำมาไคหนึ่งตก

เจ้าสาว ทักขางตัวเจ้าสาวมฉาคทองแดง ลอยคอขมิ้นเก็บเอา
 มาจากขง. เจ้าสาวจะต้องให้เก็กนั้นกอดอก แล้ววิ่งลงไปใน
 ฝาค ก้างเตรยมการไว้เสร็จ เหลียวหาเก็กไม่พบ ไม่
 ทราบว่าหนีไปไหนเสียแล้ว ต้องเที่ยวหากันอยู่นาน จึงไปพบ
 มุกตวันนอนเล่นอยู่ในกองพลิบซาเสียวกระซิบกระซาบ. ต้องรัก
 แรงทาพิชชาคนอก กอจะต้องคักหญาคาในเวลาพระอาทิตย์
 ทยมาปลาค แต่คราวนี้เสียพิช กักของคักเอามาใหม่ เป็นอัน
 ไม่ได้ตรงตามตำรา. ส่วนเก็กก็คักหามาใหม่ แต่ได้มาตัว
 คนเก่าไม่ได้ เมื่อพิชทาง ๆ มาเก็กอุปสรรคขึ้นทงน บิคา
 ขาพเจ้ามอาการไม่สู้ดี เพราะทงนทวงไว้มาฉีกคาคไปหมด
 กลัวว่าท่านจะเจ็บป่วยล้มตายลงในเวลานั้น เพราะจะเป็นทาบ
 อย่างไรท่านไม่ยอมให้เสียพิชเป็นอันขาด. เพราะหคักคราว
 นั้นท่านไม่เป็นอะไร, แต่กทำให้ขาพเจ้านักปญญาสาขาน
 กยตัวเองว่าไม่เป็นขอแต่งงานเขาพิชอก.

ถึงที่สุดเสร็จพิชแล้ว ขาพเจ้าจะต้องอยู่เป็นปรกคักบ
 ภริยา ถึงสี่สัปดาห์ - อยู่กับ ภริยาซึ่ง มีรูปโฉม ตามที่ท่านบิคา
 พรหมนาคทองขเหรีไม่ใช่น้อย. ขาพเจ้าจะต้องรักษาความ
 ยรตทอไว้ตามพิช, ต้องถือศีลอดอาหารให้มั่นคง และนอน
 กับพณ กำหนดไว้สี่สัปดาห์, เพราะบิคาขาพเจ้าเห็นว่า ให้

มากวนไว้นั่นแหละ เหลือเหลือซาก จะได้นกขโมยไม่มีซากตก
 ขกพร่องในพิธี. แต่ว่าทำความเคียดแค้นให้แก่ข้าพเจ้าไม่
 น้อย เพราะต้องอดอาหารด ๆ ทุเคยรยประทานอย่างเอมโอะ.

อย่างไรก็ดี ตามกำหนดเวลาที่ถูกข่มขู่ เป็นอันว่า
 ข้าพเจ้าทนได้ตลอดรอดไป ไม่ตาย มีชีวิตความเป็นไปปรกติ เท่
 เดิม; แต่ความผลต่างกันมาก. จริงอยู่ ผู้มีภริยาคนหนึ่งแล้ว
 จะมอดอดอดกันก็ไม่ประหลาดอะไร, แต่เรื่องมันหาได้ราบร
 รื่นไม่ กล่าวคือ ภริยาคนแรกของข้าพเจ้า มักจะเป็นผู้ส่งย
 หิงม คิดจะโง่เขลามากกว่าอย่างอื่น, ส่วนภริยาคนที่สองมี
 ลักษณะตรงกันข้ามหมด. นัยว่าข้าพเจ้ามีทางนาทางไฟ มี
 ประโยชน์ด้วยกันทั้งคู่. ธรรมดาของสองอย่างนี้ อยู่ตามลำพัง
 กัดหรือกลืนเข้ากลืนกันก็เกิดอาการฟ ๆ. เพราะฉะนั้น นัย
 แคว้นแต่งงานแล้วเป็นอันมา ในบ้านข้าพเจ้ามีแต่เสียงพ้อ
 เสนอ. ขอให้คิดเถิด: พ้อภริยาคนที่สองมีบุตรเป็นชาย
 เพียงคนเดียว ในจำนวนห้าคนที่ทำนายนไว้, ภริยาคนที่หนึ่งก็
 เป็นเคียดเป็นแค้น, หาว่าข้าพเจ้าไม่ต้องการให้นางมีบุตร
 ผู้ชายละเลยพ้อซาต่าง ๆ ตามประเพณีเสีย ด้วยเจตนาจะม
 ภริยาใหม่. ภริยาที่สองเมื่อเห็นภริยาที่หนึ่งมีอาการเช่นนั้น
 ก็ทำกริยามาว่าจาเขะเข็ญ. คราวนี้เกิดมดคลานใหญ่ เกิด

ทะเลาะกัน, ต่างแย่งกันเช่นใหญ่. ข้างภริยาทหนึ่งอ้างว่า
 ตนเป็นหลวง เพราะไค้อยู่กันกับข้าพเจ้าถูกต้องตามประเพณี
 มาก่อน; ฝ่ายภริยาคนที่สองก็ว่า ตนควรเป็นหลวง เพราะ
 มียศเป็นผัวสำหรับยศตระกูล. เรื่องเท่านั้นว่าเคียดชัง
 พอ ๆ อยู่แล้ว แต่ยังมีรายชื่อกว้าน วนหนึ่งภริยาทั้งสอง
 ทงทงเขามาหาข้าพเจ้า เนื่อตัวสั้นเตาไปหมด บอกว่าภริยา
 ทหนึ่งจะวางยาพิษฆ่าลูกชายของตน, เพราะฉะนั้นขอให้ไป
 ขยี้เสียก่อน อันทรงบุตรชายข้าพเจ้ากินนม แล้วมี
 อาการจุกเสียดขึ้นตามธรรมดาเท่านั้น. หาใช้ถูกยาพิษยาสง
 หารอะไรไม่. ข้าพเจ้าได้กล่าวตักเตือนภริยาทั้งสอง ว่าไม่ควร
 ใจเร็วใส่ความเขาโดยเข้าใจผิด ๆ นัยว่าเรื่องสงบไปไค้ตอน
 หนึ่งละ ทนไม่ทนไร ภริยาคนที่สองก็มาฟ้องว่า ถ้าหญิง
 กาลกิณณ์ คอภริยาคนที่สองชอนอยู่ในบ้าน ลูกหญิงทั้งสอง
 ของนางเห็นจะมีชีวิตไม่แน่นอน เพราะเขาต้องการจะฆ่า
 ให้ตาย มรดกทั้งหมดจะได้ตกแก่ลูกผู้ชายเขาค้นเคียว.

อันคำนี้สัสซ ย่อมไม่มั่นคง ภายใน เคหสถาน ข้าพเจ้า ด้วย
 ประการฉนั้นแล้ว. ลูกชื่อนภราดา, ถ้าหากว่าเป็นการขึงเขม
 ท่านได้ผ่านไปทางบ้านของพราหมณ์ผู้หนึ่งคนหนึ่ง ซึ่ง
 อยู่ถัดไปเล็กน้อย, แล้วไค้ยภริยาของพราหมณ์นั้นสองคน

กำลังทะเลาะวิวาทกัน เสียงตะโกนทักกันแข็ง ๆ อยู่ในบ้าน,
ท่านก็คงผ่านเลยบ้านนั้นไปแล้ว.

ส่วนเรื่องข้าพเจ้า ก็คงสารภาพว่า มีอาการอย่างท
กล่าววนนแทบทุกวันคน, จนใคร ๆ ในกรุงธชเชนพิศกคึกปากล
ว่า "ท้องสองรักใคร่กันคราวกษัตริย์ยามนิท"

สืบหา

ภิกษุโลน : *๑๐๐๐๐๐๐๐*

พฤติการณ์ในบ้านข้าพเจ้า เป็นไปดังที่เล่ามา. อยู่
มาวันหนึ่งในตอนเช้า ข้าพเจ้านั่งอยู่ในห้องใหญ่ อันเป็น
คานทรรมเขนของบ้าน จักเอาไว้สำหรับเป็นสำนักงานทำกิจ
การค้าขายส่วนหนึ่งเป็นพิเศษ. เหตุนี้ ห้องนั้นจึงหันหน้าไป
ทางสถานบ้าน เพื่อดูจะได้มองเห็นคนงานด้วยตนเองตลอด.
ข้างข้าพเจ้ามีคนใช้ช่นคอยรับใช้อยู่หนึ่งคน. คนใช้คนนั้นเขน
ที่เช็ดถูไว้ใจของข้าพเจ้ามาก ได้คิดสอหยหอยตามไปเมื่อ
ต่าง ๆ อันเนื่อง ด้วยการ คำนย เวลาใดหลายข. ขณะนั้น
ข้าพเจ้ากำลัง ขงการแก่คนใช้ ใน เรือง จะ แต่งแถวขไป คำนย
เมืองที่อยู่ใกล้สักหน่อย, ได้อธิบายถึงวาทะจำหนายของ

แล้วจึงหาสันคากลับเอามาขาย และเรองอื่น ๆ อีกหลาย
 อย่าง. ทักของสิ่งกันมากมาย. เพราะจะให้คนใช้เป็นคนคุม
 ไปเองโดยวิธีที่ซำค.

อันที่จริง ข้าพเจ้าน่าจะเดินทางท่องเที่ยวไปเสียให้ไกล
 เพราะยานก็ไม่เป็นยาน หากความสงสัยไม่ได้แล้ว, แต่ว่า
 คุณก็มีความอุดมสมบูรณ์ต่อการกินอยู่เสียแล้ว, ออกจะเบอ ๆ
 ไม่อยากเดินทางไปไกลให้เหนื่อยยากลำบาก หากอาหารกินก็
 ไม่ไ้สละวัก; แม้จะไปถึงกำหนดที่หมาย ได้รับความพอใจ
 อย่างไรก็ตาม, แต่กักของมีเหตุอื่นที่จะทำให้ลำบากเข็ญอื่น
 เหมือนกัน: สัอยู่กันทายนึกว่า. เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึง
 ให้คนใช้ทักสันทเป็นหัวหน้าคุมเกวียนไปเอง, ส่วนข้าพเจ้ายัง
 คงอยู่ในกรุงอชเชน.

เรื่องเป็นอย่างนั้นแหละ ดังที่โคกลาวไว้คือ ข้าพเจ้า
 กำลังสั่งการ แก่หัวหน้าผู้จะคุมเกวียนไป - สั่งกันเสียอย่าง
 ละเอียดยกถวน. ขณะนั้นได้ยินเสียงกริยาสองคนทะเลาะกันขรม
 แผลกเสียงมาจากที่ลานยาน รู้สึกว่าดังมากจนทุกท ผิดกว่า
 ปกติ, จึงเกิดความสงสัยถึงลัทธิลัทธิมากเหมือนจะไม่ยุติสง
 ลงไ้ง่าย ๆ ข้าพเจ้ารู้สึกว้าควาญเหลือทน ถอนหายใจลุกขึ้น
 ไปดูทางหน้าต่าง มองไม่เห็นตัว, เดินกักพันออกไปยังลานยาน.

ข้าพเจ้าเห็นภริยาทงคือน้อยที่ปรารถนาออก แต่ไม่ใช่
 ทะเลาะกันอย่างทงข้าพเจ้าเข้าใจ. นับว่าครองเป็นคราวแรก
 ทงภริยาทงสองของข้าพเจ้าเป็นนาหนึ่งใจเดียวกันใด คือกำลัง
 ช่วยกันระดมค้าขายชื้อทานคนหนึ่ง. ชายชื้อทานผัวเคราะห์ร้าย
 คนนั้น เป็นพวกนกขั้วชื้อเรื้อน ยินเฝ้ามือข้างหนึ่งพึ่งเส้าประทุ
 ษณพวงผลัวทงทลง ๆ ออกไปราวกับน้ำไหลอยู่ใด; จะเป็น
 กล้วยเรืออะไรจึงมาเอ็ดกระไรเอาชายคนนั้น ข้าพเจ้าสอส่วน
 ไม่ไค้ความ ยางทงจะเป็นเพราะเห็นว่าชายคนนั้นเป็นหมันเสีย
 แล้ว ไม่เป็นผยงพชพนอให้บังเกิดผล นับว่าเป็นศัตรูของ
 ศัตรู เป็นกล้วยเห็ดนกระมิง ภริยาข้าพเจ้าจึงแร้ใส่ชายคนนั้น
 ราวกับพวงพอนเห็นงเห่า

“ออกไป, เจ้าชื้อโลน ! คนด้อยไม่มียางอาบ ! คุทำ
 ทางย่นชื้อ ใหล่ทรคคไชน่าทงเรคอย่างกัยลาแก่ทงปลดออกจาก
 ขงเหียน ปลดชื้อชื้อไวทงของมุลผอยข้างลานบ้าน เทยวสอค
 ส่ายสัคหาเคนกาค. ออกไป, เจ้าหวัชโมยหน้าค่านไม่
 มยาง !”

วาททงกล่าวคังน แสดงว่าเป็นถ้อยคำเกลียดชังของ
 หลึงผเป็นมารดา. ชายคนนคังเป็นภิกษุในลัทธิศาสนาิกาย
 ไค้กายหนึ่ง, มรปรางสูงใหญ่ผคปรกท ยงย่นงเขาแซนพง

เสาคอยอยู่อย่างสบายใจ. เครื่องนุ่งห่มของชายคนนั้นเป็น
 สีสเหลืองอย่างสีคอกกาวนิการ ไม่ผิดอะไรกับสีเครื่องนุ่งห่ม
 ของท่านนแหะ, คลุมห้อยเป็นกลีบ ๆ นาคู คงแต่ให้ผู้ชาย
 คลุมแนยลงไปจนถึงขา ทำให้เห็นรูปร่างภายในได้จนกว่าแสง
 แสงลำใหญ่ ส่วนแขนขวาห้อยลงมาไม่มีผ้าคลุม มักสวม
 เนอชนเป็นสันขนาดใหญ่ ออกซมไม่ได้ว่าสัญลักษณ์ของนักรบ
 มากกว่าพลอเพ็คเข็นนกยวช. ส่วนมือที่ประคองบาตรก็ถือว
 ใหญ่ ควรจะถือพลองเหล็กเหมาะกว่า. ศัระกัมมองคพนคน
 อย่างสำรวจ ยักมืออาการสงสัย ยืนนิ่งคยประหนึ่งว่าเป็นรูปหิน
 ทรายช่างบรรจงสลัก อันข้าพเจ้าสั่งให้มาตงไวทหนาประค
 ณะนั้น

ความสงสัยงงของนักพรตผู้นั้น ภริยาข้าพเจ้าเข้าใจ
 เสียว่าเป็นมายาตรงกันข้ามกับความเข็นจริง ยิ่งทวความ
 เกลียคชงหนกชน เกือบ ๆ จะเกิดเป็นเรื่องถึงผลกไต่กัน. หาก
 ข้าพเจ้าเข้าไปขวางกั้นเสียทัน, ทำหนโทษที่ภริยามาว่าหาโทษ
 ร้าย และไล่ให้กลับเข้าไปในบ้าน. แล้วข้าพเจ้าออกไปกัม
 แสคังความเคารพทอนกยวชผู้นั้น วิงวอนว่า:

“ข้าแต่ท่านผู้ควรบูชา ขอท่านอย่าได้ถือเรื่องผู้หญิง
 สกิดคนนเป็นอารมณ์เลย เพราะเป็นคนไม่มีบุญญา ความรู้

เพียงสองคนวมอกไม่ลง. ทักลาไปแล้ว ข้าพเจ้าก็ทราบ
 ใจคิดว่าไม่สมควรอย่างยิ่ง. ขอพระผู้เป็นเจ้าอย่าได้ถือเลย.
 ข้าพเจ้าจะถวายอาหารอย่างคหิมอยู่ในบ้านแก่ท่าน. นับว่า
 โอกาสที่พาตรยังว่างเปล่าอยู่, ข้าพเจ้าก็ขอถวายให้เต็ม
 ใจแก่ท่านด้วย. และนับว่าท่านผู้ควรบูชาไม่ผิดบ้าน
 เพราะจะได้เสปอาหารทรมรส. ชนชอว่าเรื่องอาหารแล้ว ที่ใน
 กรงนมก็พุดกปากกันวาวเค็มเหมือนกษของกามนิก; และตัว
 ข้าพเจ้าก็คอกกามนคนเอง. ข้าพเจ้าหวังว่าพระผู้เป็นเจ้าจะไม่
 โกรธเคืองในเรื่องที่เขามาแล้ว และสาปสรรครอบครัว
 ข้าพเจ้า."

นักบวชผู้นั้นตอบฉันทเมตตาคิดว่า "ก็ก่อนคฤหะ.
 อากมาความเข่น้อยอย่างนี้ จะรู้สึกโกรธเคืองต่อผรสวาทใด
 อย่างไร, เพราะหน้าที่ของมความอกทนแม่ในสิ่งที่ยกกว่า
 น. คราวนี้เป็นครั้งแรก ที่อาตมาเข้ามาฝึกขารในกรง
 แต่มารลใจให้พราหมณ์และ คฤหะ ทงหลาย กลัย เกิดใจ จง
 กลัย จงชง ขอคณะสงฆ์ คำว่า ขยได้ ทลออกมา. ยางกรง
 เมื่อเดินมาตามทางก็ถูกขางปลา ได้รัยความเข่นยวกลองกย
 โลหิตตกและบาตรแตก จวรซากก็เคยม. เมื่ออาตมากลัยไป
 เผาพระศาสดา พระองค์กรัยสั่งให้มความอกทนมัน ๆ ไว้

เพราะอาตมาทำอกุศลกรรมมาแล้วนานนัก จึงสมควรจะชดเชย
ด้วยอานิสงส์ของกุศลกรรมเหล่านั้นเสีย.

ข้าพเจ้าได้ย่นทางเสียงทนกวอดฝนพด ครัวแรกก็
 สะกึ่งสันเทิ่มไปทงทว, บังไคพงน่านชคเษ่า กยงตกลใจแทย
 ผงะหงายรส์กกระทงเยอกเษ่าไปดังทวใจ. กักอนภรทศ, เสียง
 ทพคณค่อเสียงองคสิมลามหาโจรนนเอง แ่นเสยกว่าแน
 ครนเมอซาพเจ้าค่อยเหลอยมองพจารณาคหนา ดังวณกยว
 ฝนจะโกนผมและทนวคเครเสยเกลยง ข้าพเจ้ากยงจำไค
 มนเทม่ารว่าองคสิมลา. บังจำไคเมอกรงโนนว่ามทนวค
 เครารงรง จ้องทามาคข้าพเจ้าค่วยควมโกรธแค้น อย่างทจะ
 กนเนอซาพเจ้าเสย, มอทอมยatrกจำไคค่วาเขนมออนตาสัน
 ชงครงหนงเกอยจะไคเค่นค่อซาพเจ้า.

ท่านนักบวชนักลวของข้าพเจ้ากล่าวต่อไปว่า “ดูก่อน
คฤหบดี, อนาคตจะโกรธต่อมรสุวาทใดอย่างไร เพราะพระ
ศาสดาได้ตรัสสอนว่า “ดูก่อนสาวกทั้งหลาย, แม้ร่างกายจะ
ถูกไฟไหม้เสียเลอชาคอดอกเป็นท่อน ๆ ก็ดี, ถ้ายังมีโทษอยู่ก็ยัง
ไม่ถึงทางพรวรรณา”

ข้าแต่ภรรยา, เมื่อข้าพเจ้าได้บินถอยคำอย่างนั้น เห็นเห็น
 ขยายจะให้กายใจ, ถึงกับยืนชาสั่น ทรงตัวอยู่ไม่ได้ ต้องถอย

ไปฟังกำแพงยันไว้ไม่ให้ล้ม

ข้าพเจ้าพยายามข่มกายใจให้ เป็นปรกติพูดเสียงกระเส่า
กระอ๋มกระอ๋มไต่สองสามคำว่ามีมนต์อยู่ก่อน กว่าจะได้
จิตอาหารเสร็จออกมามากมาย.

พักแล้ว ข้าพเจ้ารีบกระโดดกระเผลกเข้าไปในลานย่าน
ตรงไปทิศขว่ใหญ่ซึ่งเวลานั้นจะเที่ยง กำลังเช้าจิตอาหาร
คมทอกลั่นซลกลอย. ข้าพเจ้าเข้าไปถึง เลิกอาหารทนนว่า
อวยยศสัก จิตให้คนยกตามออกมา, ส่วนข้าพเจ้าฉอดทพ
ทอง เดินนำหน้าปราศไปทางลานย่าน เพื่อทำบุญให้อาหาร
เอาไว้ซึ่งเป็นแขกนำกล้วของข้าพเจ้าไว้.

แต่ องค์ลีมาลหายไปเสียแล้ว !

สืบหา

เตรียมรับมือ

ข้าพเจ้าหันมาคแต่ยเป็นลมตอของตรคนงลงบนมา ใจน
ยวนด้วยควมวิตกวิจารณ์ทาง ๆ ขนทนท; องค์ลีมาลมาถึงทน
ขอนโมมเหตุควรสงสัย. เหตุมาข้าพเจ้ากเห็นอัยแจ่มแจ้ง;
เพราะเรื่องผูกพยาบาทขององค์ลีมาลได้ยื่นเขายันบนถนนมาหลาย

ครั้งนั้น ว่าถ้าลงได้พยายามแล้ว ต้องแก้แค้นให้จงได้. อีก
 อย่างหนึ่ง ข้าพเจ้าเห็นว่าเปนผลเพราะทราย ที่ไปฆ่าเพื่อนรัก
 เพื่อนใครของมัน. ถึงข้าพเจ้าเคยอยู่กับพวกโจรอย่างสนิทสนม
 มาแล้วก็ตาม สัญชาติโจรจะไว้วางใจว่าเคยคบค้าสมาคมกันมา
 แล้วไม่ทำอันตรายนั้นเป็นอันไว้วางใจไม่ได้เลย ครึ่งที่ตกไปเป็น
 เชลยโจรองค์เดียวมาฆ่าข้าพเจ้ายังไม่ได้ เพราะมีกฎของโจร
 พวก 'ผู้ส่ง' และจะทำให้มันเสียชื่อเสียงในระหว่างโจรอันด
 ล้างไม่หาย; เพราะฉะนั้นคนมันออกส่าหฺลอบเกินทางจากถ
 ไลศ เขามาถึงเมืองนคกตองการมาแก้แค้นเป็นแน่. ที่ปลอม
 ตัวเป็นนกขั้วเขามาจะใกล้ยศวณฺทรวรเกล้าทางใต้ซ้าย. อย่าง
 ไรเสียดคกงमारมอภยข้าพเจ้าในคนนั้น ถึงหาความจะเรียก
 ข้าพเจ้าไ้ว่าจำความใด, มันก็คงไม่รอช้า; เพราะคนนั้นเป็น
 คนสัดคายปลายเคอนมก. ถ้าเข้าไปอีกคนอนอย่างเขาชาวชน
 ของเคอนใหม่. ชนเขามาทำร้าย ก็เป็นการฝ่าฝืนกฎของโจร
 และเจ้าแม่กาลทศุร้ายชอบแค้นเลือก ก็ระพิโรธขึ้นศาลเหตุร้าย
 ตกแก่มัน.

ข้าพเจ้าส่งให้ลูกอาณขงเหยนมาทวงเอาทศุทศุ ขห่อไป
 ยิงพระราชวังทนท. ข้าพเจ้าอาฯเข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินไ้
 สะควกไม่ว่าเวลาไหน. แต่พละโอกาส พระองค์มิได้ประทับ

ในวัง เสกข์ไปลาเนอประทัยแรมเสี้ยในฉันทไกล; จึงจำเป็นทอง
 หั้นไปหาเสนาบดี. เผื่อนุเสนาบดีคนนั้น ก็คนเคยวักยทเช่น
 ราชทูตไปกรุงโกสัมพ ครองทษาพเจ้าอาศัยตามไปด้วย และ
 ท่านต้องจำได้ว่าในตอนกลยข้าพเจ้าหามาด้วยท่านไม่. คราวท
 ข้าพเจ้าปฏิเสธไม่เข้าในกระบวนท่าน นั้นแคว้นนั้นตลอดมา
 ท่านออกจะไม่ชอบข้าพเจ้านัก สังเกตได้จากกิริยาทพพะกันก็
 หลายหน. ทั้งความเป็นไปอย่างเอื้อเฟื้อแห่งข้าพเจ้า ก็โดยน
 เข้าหอยบอย ๆ ว่าท่านเคยนอยางบง. เพราะฉะนั้นการนำ
 เรื่องทษาพเจ้าจะมารองเรียนน ถึงจะไม่สลดอารมณ์ท่านก็จริง,
 แตกมเหตผลพอที่จะมารองเรียนไคอยู่ อันจะชอบอธิบายคัยหรือ
 ขคอธิบายคัยท่านนนักตามท.

ข้าพเจ้าแจ้งเรื่องทเช่นมาแล้ว ทลานหน้าขาน ให้ท่าน
 ทราบโดยย่อแล้วแจ้งแจ้งแล้วแลมทายเช่นทรองขอให้อยู่
 ในทว่า ถ้าได้ททาสักกองหนึ่งไประวังการณ ก็จะได้ประโยชน์
 สองต่อ: หนึ่งขงกันทพยสมยคของพลเมืองให้พ้นจากโจรภัย,
 และสอง อารยัยโจรผู้ร้ายได้ด้วยหลายคน ชอบแก่ราชการ

ท่านเสนาบดีคนงฟัง ทายมอยางไร พุกไม่ถก ทอบว่า;
 “กามนิต เกลตแก้ว, ฉนั้นยังไม่ทรายว่า จะเป็นเพราะ
 เสพสุราเข้าไปมากมาแต่เช้า หรือว่าผลตเลียงทูกนอยาง

รณเร้งถึงกบิลตดกปากคนในกรุงอุชเชน คราวใดคราวหนึ่ง
 ขกยชคคกเเนองมากระทงเวลาน หรือไมกเครองยอยภายใน
 ปรวนแปรตง เพราะกินเลี้ยงของแสลงกินมากมายไมรจกชก
 ขง ทำใหสนรายสทวิปลาต: เชนกลางคากกลางคนกควรท
 นกลางวันแสด ๆ เสียวททานสนไป. ใคร ๆ ก็รทวแผนดิน
 วาองคคิมาดนน ละชวตไปอยูนรทเสียนมนานแลว; เรองทมา
 เลาใหพงจรงออกจะเชนผนเพออาคัพการมากกวาอน

ข้าพเจาเจียงเสียงแขงวา ก็เรองทวาวองคคิมาดตาย
 เชนแกขาวลือเหลวไหล: ใคร ๆ ก็ทรายทงน.

ทานเสนายคคานทนท์ “ไมใชเหลวไหล. เสียว. ไค
 ขนมากขหุรทวยทาแท ๆ สาทาเคียรไคเลาใหฉนฟังเองวา
 องคคิมาดลกทรมาน ทายเสียวในคกกมิตไคปรัสาท. และ
 ฉนยังไคเห็นหวของมน ทเขาเสียบประจานไวทางประตูเมือง
 ทานตะวันออก !”

ข้าพเจา: “หวทเสียบไวจะเชนหวองคคิมาดหรอมใชไม
 ทราบ ททราบไคแนนน เมอสกชวโมงเคชทลวงมา ข้าพเจา
 ไคเห็นหวองคคิมาดยังทคอยูนคอเรียบรยอก, ทจริง ทาน
 เสียวอกควรระชอยใจข้าพเจา ทนาโอกาสมาให”

“ผาคนทคายนแลว ! ใหเขาหวเราะเขาเรเลน; ชอยไ

มาก."

"อย่างไรก็ตาม อย่างน้อยข้าพเจ้าต้องขอรับรองให้ท่าน
ระลึกไว้ว่า เรืองน ไม่ใช่เพียงทรพยสมยศเล็กนอย ทจริงเกี่ยว
กัษคฤหาสน์อันใหญ่โตซึ่งนับว่าเป็นทัพควงน้ำคู่โตแห่งหนึ่งใน
กรุงอุษเชน ซึ่งพระราชอาชียคงเคยเสด็จประพาสสำราญ
พระอิริยาบถ. ถ้าหากองคเณศไปทำลายทัพซึ่งเป็นสง่าของกรุง
เสียราบ, พระองค์คงไม่ทรงขอยใจท่านเป็นแน่."

ท่านเสนาบดีทูลวาระ: "ขอ! ขอนนไม่สัจระวตกนก. เชื้อ
คำแนะนำของฉันทเด็ก. กลับไปบ้านนอนพัก. สิบสัปดาห์
ชาวมณเสยหนอยเคียว อย่าไปกังวลให้มันวุ่นไปอีก; เรือง
ก็จะส่งขบวนคน. เหตุทั้งหลายเหล่านี้เกิดขึ้นเช่นตงน คอชไป
ฆ่าผู้หญิงอยู่ในกรงโกสัณพจนไม้ล้มหลุมตา. จะว่ากล่าวตัก
เตือนเท่าไรก็คงไม่เชื่อฟัง. ถ้าหากคร่งนเองหึ่งกนข้าง
องคเณศคงไม่จับตัวไปได้. และจะไม่ตองเคอครอนควยโรค
จิตรวตกกถลวพจนอย่างไม่มีมูลอยู่ในเวลาน. อีกอย่าง
หนึ่งตกไปอัยกัยโอรมาทหลายเคอน ไม่เห็นเจ็บจำมีความ
ประพฤติกชนชยงไร. มีพยานทใคร ๆ ในกรุงอุษเชน ฐเห็น
กนอัยทวแล้ว."

ท่านเสนาบดีได้ชักเรื่องความประพฤติกต่าง ๆ ชนมา

บรรณาสถกสองสามเรื่อง, แล้วส่งให้ข้าพเจ้ากลยขาน โดยไม่
นำพา

ก่อนจะถึงบ้าน ข้าพเจ้าคำนึงหาทางของถนนทอดยาวทอด
ประการเพราะมีคนจะทอดพวงตนเองเท่านั้น. เมื่อถึงบ้าน ส่ง
ให้เขาขายข้าวของมีราคาต่ำพอเคลื่อนย้ายไปได้ มีพรม
ราคาแพง โต๊ะผิงมกและของมีค่าอื่น ๆ เอาขึ้นบรรทุกเกวียน
ไปเก็บรักษาไว้ในท่อนพนักภายในเมือง. ในคราวเดียวกัน
ได้แจกจ่ายข้าวให้แก่คนของข้าพเจ้า, ขอบทหาข้าวและ
เกวียนไถง่าย เพราะถึงคราวเทศกาลจะเตรียมกองเกวียนเดิน
ทางไปค้าขายแล้ว เตรียมการขึ้นต้นไว้ไม่ใช่เพียงเท่านั้น, ยัง
ให้คนใช้ทาสทาสีไว้ใจได้หลายคน เข้าไปในเมือง ไปเที่ยวจ้าง
หาคนทกลาหญาสุริย เก่งมาช่วยกันเผ้าบ้านในเวลากลางคืน
จะให้รางวัลเป็นค่าจ้างอย่างงาม การที่ไปว่าจ้างคนจำพวกนี้
เป็นการเลื่องลือ, ทวยคนเหล่านั้นล้วนเป็นพวกนกเล่ง
ในเวลาเข้าคับ ชนอาว หักหลังไปประสมเข้ากับพวกโจร โทก
จริงอยู่ แต่ข้าพเจ้าได้อาศัยความช่วยเหลือของสหายหญิง
เพื่อนข้าพเจ้าคนหนึ่ง ซึ่งเป็นมีแนะนำให้คนใช้ข้าพเจ้าเลือก
หาแต่พวกที่พอไว้ใจได้. พวกเหล่านั้นอาจทำอะไรได้ทั้งนั้น,
แต่ทว่าเมื่อให้สัญญา และได้เงินเป็นรางวัลจนรับปากแล้ว,

ก็เข็นอันเชือกไว้ว่าไม่กลียุกลาย. เป็นธรรมเนียมของม่น
อย่างนั้นเมื่อสิ้นวาทะบรรจบอย่างไร แล้วไม่กลียุคเป็นอันขาด.
ข้าพเจ้าก็ทำไปทรงนโดยที่ใดสำเหนียกมากแล้ว.

ระวางเตรียมการอยู่ ข้าพเจ้าไม่มีเวลาจะบอกภริยา
ด้วยตนเองได้ จึงให้คนใช้สองคนต่างไปบอกคนละแห่ง ว่า
ให้เตรียมตัว - คนที่หนึ่งบอกภริยาสองคน, คนที่สองบอก
ชายคนน้อย - ย้ายไปอยู่เสวยที่บ้านบิดาในเมือง แต่ให้ไปพัก
อยู่ชั่วคราวคนเดียว ข้าพเจ้าไม่ได้บอกเหตุให้ทราบ เพราะ
เห็นว่า เมื่อเขา ไปอยู่แล้ว ะต่อ เวลา อยู่ก็ไป อีกสัปดาห์หนึ่ง
หรือนานไปกว่านั้นก็ยังดี, ข้าพเจ้าจะได้หาความสำราญ
เป็นค่านิสัยเข็นเหินใจไต่ข้าง, ทพคนหมายความว่า
เมื่อข้าพเจ้าสรวลขมขื่นจนพวกโจรวายกายแล้ว. และโยธา
ท่านว่า บุตกลอย่างหนึ่งให้เหตุผลแก่สตรี, ข้าพเจ้าจึงไม่
อธิบายเหตุผลเรื่องทให้เขาเข้าใจ.

ระวางนั้น เรืองเตรียมการก็เตรียมกันไป, และ
ข้าพเจ้ากำลังจะแข็งแรงแก่พวกคนใช้ทมิฬวอครบ ให้ฟังว่า
การเตรียมพร้อมสรรพมิประโยชน์อย่างไร ถึงที่ข้าพเจ้าเคย
ประสบมาแล้ว เมื่อคราวคุมแถวขึ้นไปค้ากหลายครั้ง. พอ
ในขณะนั้น ภริยาทั้งสองถนัดพร้อมเข้ามาในลานบ้านคนละประตู

พร้อมหน้ารวกย่นคั่นไว้ หน้าทากิริยาตกชกตกใจ ร้อง
กังกกรก ๗ จนพวกที่อยู่ในนั้นตกตะลึงมอง, ข้าพเจ้าซึ่งขยับ
จะพุดชแจะนนเลยอาปากค้าง.

ภริยาคน ที่หนึ่ง ลาก เขา ลูก หญิง ทั้ง สอง เข้า มา ข้าง
ละแขน, ภริยาคนที่สองก็ลากเขา ลูก ชาย มา ด้วย เหม่ อ่อน ก้น, พอ
มาถึงข้าพเจ้าต่างก็ชทนากัน และร้องขนมาพร้อมกันว่า.

“มันอย่างนเอง ออชยพยายามอย่างโน้นแห่อย่างน
จนได้เรื่องให้เขา (ชกข้าพเจ้า) เกลยคชัง ถึงกับตะเพิด
เมียบทเขารักออกจากบ้านไป ให้ได้รัยความอัยอายชายหน้า
ก็องกลย ไปด้วย พอกย ลูก เล็ก ๗ ที่ไม่รู้อไหนด เห็นเคียงสา
สถนคเคยว”

ทั้งสองคนคลั่ง โทสะเจนนาลายฟุ่มปก ค้างคิกเห็นแต่
เรื่องของตนเท่านั้น จะใคร่สักถามว่าอกฝ่ายหนึ่งกกล่าว
หาอย่างเคยวกัน, จะรอฟงอกฝ่ายหนึ่งพควาอะไรเย็นไม่ม เขา
แต่กระเขงเสยงประมุสกน. เห็นชยเขากรงให้ทอกชกหวทง
เผ้าผมกนอลหม่าน ในทสัด เห็นจะทชกชกควเจยเขากระมิง
จงแผดใส่ผรสวาทเขารคกัน โดยต่างฝ่ายฉวยเข้าใจเขาว่าอก
ฝ่ายหนึ่งเย็นผยบง. วากัสรรเอาทสามทวชอกมาเบ็ง ๗
ชยอย่างแผดแผยชนกกว่ากันเป็นชน ๗ ทาทางลลยอะไรก็ชชอกมา

ทแจ่มกนกนครวน หยาบคายร้ายกาจยิ่งกว่าอะไรหมก
ทข้าพเจ้าเคยได้ยินมาแม่แต่หญิงกลางตลาดก็ไม่กล้าพูดเท่า.

ข้าพเจ้าพยายามให้ทั้งสองนางฟังคำอธิบายเสียอันใจ
แสดงให้เห็นโดยชัดเจน ว่าถ้าไม่หันหันพลันแล่นเอาแต่โทษ
ของตนมาอยู่อย่างนี้ เรื่องก็จะไม่เข้าใจผิดกันเลย. ทั้งให้
ย้ายไปอยู่บ้านบิดา ไม่ใช่หมายความว่าให้ต่างฝ่ายไปอยู่บ้าน
บิดาตน หมายความว่ามาอยู่บ้านบิดาข้าพเจ้าทางหาก. และทั้งสอง
ให้ไป ไม่ใช่เป็นการลงโทษเกลียดชังอะไร, แท้จริงเพื่อ
ประโยชน์ให้พ้นภัยในครัวและในบุตรเท่านั้น. เมื่อข้าพเจ้า
เห็นว่าทั้งสองพอจะเข้าใจเรื่อง และเขายางคเกิดเป็น
ฝ่ายลูกที่มานะเขาสงแล้ว, ก็ทำคำสั่งข่าส่งออกไปว่า.

“เรื่องน่เกิดขึ้น เพราะต้นกานหยาบคายร้ายกาจของตัว
ทั้งสอง. ต่อไปควรจะระวังรักษาปากของตัวไว้อย่าง
ผลทใช้กริยาวาจาสามัญคนกบวชโล้น มันเป็นอย่างนี้
แหละ. รู้ไหมแล้วว่าคนกบวชนั้นคือใคร? นั่นละคือของคู่โลก
มหาโจร, จะบอกให้, ที่มาคนเสียนยี่ไม่ฉวน แล้วตกเขา
คนละนวมาร้อยเป็นพวงมาลัยสวมคอ. คนนั้นแหละที่พวก
ตัวไปกล่าวให้โกรธ. อ้าว! อย่ามันทำตัวสนธิ! ความกล้า
ก็เด่นว่า ๆ เมื่อหนีหายไปไหนหมกเล่า? เพราะหยิ่งถือ

หนาทมึนไม่เอายาตรหมัดลงกระยาตแบก. คนอื่น ๆ ไม่ว่าคน
ใดคนหนึ่งทอยัน ตกไปอยู่ในมอมน จะต้องใช้ค่าไถ่เป็นเงิน
จนหมดตัว และพวกทวดังว่าจะอยู่ในบ้านพอลน กอียดอด
ว่าจะพนกยหนา.

เมื่อภรรยาข้าพเจ้าทราบเรื่องเข้าใจผิดแล้ว, ก็ร้องไห้
โสโสใหญ่ ๆ เหมือนว่าถูกมีของคุลิมาลมารอดคอกับแล้ว.
นั่นแหละโทษะของผู้หญิงระงับไว้ไม่ให้ฉันใด ความทนชลาศ
ของผู้หญิงก็เอาไว้ไม่อดทนเคียวกัน ทางซมซมมันดกลกหญิง
ลากลกชายจะพาวังหนออกประคไป ทอนนข้าพเจ้าเห็นว่าจะ
พากันหลกสมคายเสยกอนทองแมลลิก ต้องให้เขากกทวไว้
ยังไม่ให้ไป, พยายามอธิบายเข้าใจเป็นอย่างที่ ให้รู้ว่าใน
เวลานี้ ยังไม่ต้องตกอกตกใจ, เพราะข้าพเจ้าทราบค้อยว่า
ของคุลิมาลคงไม่ยกมาปล้นในเวลาก่อนสองยาม. แล้วสั่งให้
เขากลับเข้าไปในบ้าน จักแรงข้าวของที่จำเป็นต้องใช้ระวางที่
คงอยู่ในเมืองจนกว่าจะพนกย แล้วจึงคอบไป. นางทงสอง
ซึ่งเมื่อก่อนแข่งเป็นทอนเหล็ก แคยคนอนเขยกแล้ว กทา
ตามคำสั่งทุกอย่างทันที.

ในเวลาเคียวกันนั้น ข้าพเจ้าไม่ทนเฉยชวว่า เรื่องที่
เขยคเษยออกแก่นางทงสอง เป็นเหตุล้าคญูอย่างหนงชนแถ

พวกคนใช้. พอได้ยินว่าข้าพเจ้าสั่งให้เตรียมตัวไปคอยรับ
 มอญไกรน ไม่ใช่อนโกล คือของคฤมาล ซึ่งเข้าใจกันว่า
 ตายไปแล้ว จะยกมาปล้นในคืนวันนั้น. พวกเหล่านั้นขวนขวาย
 คัดเลือกหน้าเลียงหายไปทีละคนสองคน ในที่สุดทั้งชาว
 เสียดคงไหล บอกว่าจะประจัญบานกับผีตายโหงอย่างองคฤมาล
 เป็นขอมกลัวไม่ขอหาญสู้รบ. ส่วนพวกที่วิ่งมาจากใน
 เมืองทมาดังกอน, เมื่อทราบดีว่าจะต้องเผชิญหน้ากับใคร,
 ก็หันกลับ บอกว่าทศัญญาตกลงกันไว้ ไม่หมายความว่าอย่างนั้น.
 ตกลงคงเหลือแต่คนของข้าพเจ้าราวยี่สิบคนเท่านั้น, ไต่คนใช้
 ทดแลบ้านข้าพเจ้าจึงรกกถาหาญเป็นหัวหน้าควบคุม, แสวง
 ภักคแก่ข้าพเจ้า ว่าเช่นไม่ยอมละทิ้งข้าพเจ้าไป จะขออยู่
 ท่อสู้จนโลหิตหยดสุดท้าย, เพราะเขาเห็นอยู่ว่า อย่างไรเสีย
 ข้าพเจ้าคงไม่ยอมปล่อยให้อกฤหาสน์อันงามพินาศลง เป็นตาย
 อย่างไรก็ยอมฝังศพไว้ในตน.

มีพวกในเมืองทโกลาหลายคนที่มารับร่างข้าพเจ้า
 ในคราวนั้นเป็นผู้ชอบครนพนแทงเห็นเป็นของสนุก มากกว่าเห็น
 แก่สินจ้างและเป็นผีไม่กลัวของคฤมาล ยิ่งคุยซัดอ้างว่า ถ้า
 ไต่ทอสูรกันฆ่าไปแล้ว ถึงถูกองคฤมาลจับเป็นเชลยไปไต่ ก็
 จะสมัครเขาเป็นโจรเสียทีเดียว. พวกมดกษณะร้ายเหล่านั้น

หลายคน ทักขมอยู่ด้วย. เพราะฉะนั้นในที่สุด ก็ใคร่คนทักลา
หาญมาช่วยครั้นประมาณสี่สิบคน.

ระหว่างนั้นจวนจะค่ำลงแล้ว เกวียนตระโห่ให้ภริยาและบุตร
ข้าพเจ้านั่งไปก็มาถึง เมื่อภริยาข้าพเจ้าเร่งลูกออกมาจากบ้าน
จะขึ้นเกวียนก็มีการยาสงฆ์ปรกติดูอย่าง, ครั้นได้ทักว่า
ข้าพเจ้าจะไม่ไปด้วย ก็แผกเสียงร้องไห้กันใหม่อีก, ถึงกับ
คุกเข่าฮอนวอน ถึงเสียผ้าขาวเจียรของขอให้ไปด้วย ว่ากันว่า
ไม่ควรจะมาทางซวัดไวกัน. ข้าพเจ้าจึงให้ฟังว่า ถ้าข้าพเจ้า
ทงหนาทไป, บ้านช่องจะถูกโจรเผาทำลายลงหมด, ทรัพย์
สมบัติส่วนมากจะสูญหายสิ้น ลูกเขาจะไม่ไรรับ, ถ้าคอยอยู่
สู้ ยังมีทางรักษาไว้ได้, เพราะก็ยังไม่ทราบแน่ว่า องค์กุลีมาล
จะยกพวกมามีกำลังมากน้อยเท่าไร.

ข้าพเจ้าจึงแรงกั้น, ภริยาทั้งสองยิ่งร้องไห้โหยหนักขึ้น,
บอกว่าองค์กุลีมาลจะมาจับเอาข้าพเจ้า แล้วตักนวลเอาไปร้อย
พวงมาลัยสวมคอ, มันจะทรมาณจนตาย เพราะความผิดของ
เขาที่ไปค้ำว่ามัน, ถ้าข้าพเจ้าทิ้งตายไปเช่นนั้น, เขาจะค้ำ
มีความผิดเป็นบาปหนัก โทษถึงตกนรก

ข้าพเจ้าอดส่ำที่โลมเล้าเอาไว้. เมื่อเห็นข้าพเจ้าไม่
กลียใจแน่แล้ว, ก็จำใจพากันไปขึ้นเกวียน, พอลงไปในงบน

เกวียนเรียบร่อย ก็เริ่มทอว่าหาความกัน -

“ เพราะแกทอทเคียวเข็นคันเหต ”

“ ใครบอก ? แกทอหาทที่เราให้ขึ้นไปคมน เมอมน
ขนพงประตอย. แกทเคียวเข็นทอการ ชมอไปทมนนะไม่ว่า. ”

“ แล้วแกเข็นผดมนหากรทมน. เวลานั้นคนกินหมาก
เมื่อไร ? ฉันไม่เคยกินหมากในคอนเฮ้า. ”

“ และแกทามันว่า อ้ายคนจรรจัก อ้ายชาทชเกย
ชอทาน. ”

“ แกทามันว่า อ้ายทวโลน อย่างไรละลิมเสียบแล้ว
ทอ ? ”

เจียงกนไปอย่างนทลออกทาง จนเกวียนออกเกินไกลไป
แล้ว เสียงทอว่าทอชานจงถูกกลบในเสียงกงเกวียนชงเคิน
ออก ๆ เลี้ยวหลบสายตาไป.

กลิ้ง ๕๕๐

ไกลลิ

สืบเจ็ด

สู่ความเป็นผู้ละบ้านเรือน

คึกจนกรรตา, เมื่อไคว่างยามไวเรียบร่อยแล้ว ชาฟเจ้า
กลบเข้าไปในขานอก. แกทวาร์สกกเจยเฮงอย่างไรพทไม่ถูก
จะเป็นเพราะชาฟเจ้าไม่ไคยนเสียงกรรตา. ขอนกทำไหเจย

ๆ อยู่. แต่ไม่ใช่เท่านั้น, เสียงกรวยอย่างที่เคยได้ยินเมื่อออก
ประตูใหญ่ไปบนโลกก็ไต่ขึ้น คงจะไม่ไต่ขึ้นอีกทีในบ้าน ซึ่ง
ตามเคยต่างตะเข้งกันสั่นแรงเกินจนฟังไม่ได้ศัพท์. เสียง
เหล่านี้นั้นเมื่อไม่แล้ว ย่อมทำให้ยานง่อยเซียบสยหายจริง ๆ
ฉีกประหลาดแทบไม่เชื่อว่าการง่อยไต่ลงเพียงนั้น.

ขณะข้าพเจ้ายืนอยู่ในถนน พิจารณาทุกทุกหาสน์
โอฬารแวดล้อมด้วยหม่นหม่น ซึ่งกระระกระจกต่างไว้งดงาม รู้สึก
ว่าสำราญตาช่นกว่าแต่ก่อน ครนหวนคิดถึงความงาม
เหล่านี้นั้นจะคงถูกมือใครอำมหิตทำลายให้พินาศลง ก็ให้
ใจหายเหี่ยวลงทันที. ความกลัวในร่องซวัดระคายก็เลย ๆ
แต่มาจนกระทั่งเสีย คายขาด คนไม่ทักปลุกไว้เป็นทั่วแถมมี
คอยระวังจนหมด จะถูกพวกโจรพินยบเย็นลง, เสาคี่ล้าอัน
ที่สลักเสลาด้วยฝีมือศิลปกรวิเศษก็จะพังทลายลง ทวทุกหาสน์
ที่ข้าพเจ้าต้องใช้เวลาและความคึกประคึกสร้างอย่างบรรจง
ละเอียดลออไม่น้อยเลย และเมื่อสร้างสำเร็จก็ข้าพเจ้า
แสนปลื้มใจเป็นที่สุดแล้ว: สิ้นเหล่านี้นั้น พอสั่งของ
สองในวันรุ่งขึ้นก็จะเห็นเป็นเจ้าถ่านไปหมด ความที่ข้าพเจ้า
อยู่ใกล้ ๆ ว่าซากทองคูลีมาดเคยทั้งไว้ทุกราย มีลักษณะ
เป็นประการไร.

ในเวลาตอนนั้นไม่มีอะไรทำ นอกจากจะรอคอยมัจจุราช
ทั้งสอง, แต่ยังคงหลายชั่วโมงจึงจะถึงเที่ยงคืน.

ข้าพเจ้ามีความเป็นอยู่ในเรื่องส่วนงานเกี่ยวกับการค้า
 ขาย แล้วเกิดความสนใจในแรงผลักดันเปลี่ยนเวียนกันไปสอง
 ประการนั้นไม่หยุดยั้งตลอดเรื่อยมา หรือมีฉนวนกีดกันที่กระ-
 ลากการวินิจฉัยใกล้เกลี้ยแม่ ใจที่กำเริบของข้าพเจ้าก็เที่ยว
 ก่อคิดขึ้นไม่เว้นแต่ละวัน, จึงหาเวลาสงบนิ่งอยู่ตามลำพัง
 ไม่ไค. ครั้นมีคนมาแจ้งชมชอบคนเคยว่ไม่มีอะไรทำ ในห้อง
 ซงคานหนึ่งทะลุไปหากลาง มีเสายืนอยู่เรียงราย อีกคาน
 หนึ่งออกไปทางสวน. เวลานั้นสงบเงียบเสียยิ่งกว่าจะบอก
 ง่ายๆ. รู้สึกว่าในชั่วโมงนั้น ๆ นั้น เป็นเวลาของข้าพเจ้าจริงๆ
 นัยแต่เป็นเทกมา. อารมณ์บริสุทธิ์ซึ่งไม่มีอะไรผูกพันแล้ว
ก็พลันตกถึงคนเป็นครั้งแรก. รู้สึกถึงประวัติการทาง ๆ ของ
 ตนที่เป็นมาแล้วแต่หลัง, ถ้ายิ่งพบเจอเหมือนอย่างมอคน
 หนึ่งมาเพ่งก็กลัวแล้ว, ก็รู้สึกว่า จะหาตอนไหนที่ควรเรียก
 ว่าสุขแท้ไม่มีเลย.

ความคิดเหล่านี้หยุดชะงักซึกเป็นห่วง ๆ หลายหน
 เพราะทั้งผลึกของผลึกเข้าไปตรวจตามบริเวณบ้านและสวนให้
 ตลอดเพื่อให้แน่ใจว่าคนยังอยู่ยามระวังระไวมั่นคง. ขณะ

ข้าพเจ้าออกไปในระหว่างเสา - ครึ่งสามหรือทศ, ข้าพเจ้า
ซึ่งชำนาญในการสังเกตเพราะ โคมกมาแต่ครึ่งเกินทาง ไปค้า
มาขายมาหลายคราว, มองกวาดเห็นว่าอย่างชาวกรุงศรีอยุธยา
กระดิ่งเทียงคน, จึงรีบออกไปตรวจออกครึ่งหนึ่ง และตกเตือน
คนใช้ให้คอยระวังให้จงดี, ส่วนตัวเองให้หมอการไฟพิก
พวณลาออกขยแแห่งเพราะวักกวจารณ, เมื่อเข้าไปในบ้านแล้ว
คงนั่งนิ่งเหมือนเดิม, แต่ระคึกโรงอะไรก็ไม่ออกเลย เพราะ
ดูเหมือนอะไรมาจกอกแน่นแทบจะหายใจไม่ออกเอาทีเดียว.

ข้าพเจ้ากระโดด พรวดออก ไประหว่าง เสา เพื่อ สัก อากาศ
กลางคืนที่สดชื่นให้โล่งอก, พอออกไปถึง รู้สึกว่าลมโชย
มาถูกแก้มอ่อน ๆ, และไม่ช้า ได้ยินเสียงนกกรง เสียง
ก้องไปในความมืด. ในคราวเดียวกันนี้ ได้กลิ่นคอกวัว
ในสระซึ่งแถมกลยยานกลางคืน ลมพามาฉิว ๆ สักกลิ่นหอม
ชื่น. ข้าพเจ้าเหงานึกคิดว่าจะเป็นเวลาใดเท่าไรแล้ว, เห็น
ทางข้างเผือกสักสว่างอ่อน ๆ อยู่ ในช่อง กระจ่าง ยอก คันไม้ กำ
ตะกุ่ม ๆ ผ่านเป็นลำธารไปในท้องอากาศซึ่งเป็นสน่าเงินแก่.

ข้าพเจ้าออกอุทานโดยไม่คิดตั้งใจว่า “แม่คงคาใน
สวรรค์” และในขณะนั้นเองรู้สึกเหมือนว่า ความอดทนอด
คอยเขายางลงชั่วขณะหนึ่ง แล้วก็กลยเต็มทนคนใจ จนนานา

ไหลรินออกมาอุ่น ๆ ฝรั่งอยู่เมื่อสองสามชั่วโมงแรกทดลองมา
ไคร้เลิกลงประกวดการของคนแต่หนึ่งหลัง ก่อนไหนไม่รบกวน
ใจเท่าคึกคักว้าว้าวและเรื่อง ความรัก ของคนซึ่ง ม ชน เพียง ชว
แดนแท้ ๆ. แต่แล้วกรสก็เหมือนว่าเป็นเรื่องทดลองมานาน

ไกล คล้ายกับความผจญอย่างช้า ๆ. ครั้นมาในขบวนข้าพเจ้า
ไม่ไคร้คึกคักเรื่องเหล่านี้ทั้งหมดออกไปแล้ว. แต่มาเกิด
ญาติกรรมคนระชนอย่างหนึ่ง คือเมื่อก่อนไคร้ควรพูดถึงเรื่องคนใน
ชกและคนในขบวน ว่าเป็นคนเคยวกนหรือเปล่า, ก็แล้วก็
ไคร้ก็ เห็นว่าลักษณะผิดกันไกลมาก ครั้นออกตระโนน
ข้าพเจ้าไม่อะไร, นอกจากคนและความรัก. ก็สองอย่าง
พบบอกออกเสียจากกันเหลือแต่คนไม่ไคร้เที่ยวหรือ? ครั้นมา
ในขบวนนั้น อะไรอย่างข้าพเจ้าไม่มี! บุตรภรรยาเอ. ช้าง
ม้าวัวควายเอ. ข้าทาสบริวาร, แก้วแหวนเงินทอง. ส่วน
สำหรับเที่ยวเล่น บ้านงคงามมโหฬารซึ่งใครเห็นก็อิจฉาอยาก
ไคร้เอ. สิ่งเหล่านี้ข้าพเจ้ามีอยู่บริบูรณ์แล้ว. แต่ทว่าข้าพเจ้า
นั้นเป็นข้าพเจ้าอยู่ไหน? ขณะนั้น ๆ ก็เหมือนผลไม้เน่า,
เนือในแห้งหายไปหมด, ในที่สุดเหลือแต่เปลือกเปล่าเท่านั้น.

ข้าพเจ้ารู้สึกเหมือนคนจนแล้วของกู้อย ๆ ทั่ว.

เห็นส่วนเที่ยวเล่นงคงามกว้างใหญ่ เกียรติยศด้วย

รุกขชาติ พึงบอกตะคุ่ม ๆ ขึ้นไปในท้องฟ้าในเวลากลางวัน
 ช่างพร่าวพราวงดวยดวงควานขโมยฉนวน มีทางช้างเผือกผาน
 ขาวไป. เห็นศาลาอันสง่างาม มีตะเกียงศิลาขาวจกสว่าง
 ทูกระวางเส้า ส่องเหล่านขาพเจ้ากลีบรศกเย็นความเห็นอย่าง
 ใหม่ชนทนท ว่าเป็นของงามน่านำใคร แต่ทว่าเป็นเหมือน
 หนึ่งศัทรหนาเนอทอดยบนทอนความสขด้วยใจเสื่อ มีใหม่ความ
 สงบสุขใจ, เป็นตงมารเวตาลแต่มีรูปร่างงดงาม สด
 เลิศหัวใจขาพเจ้าไปเกอยหมกแล้ว, และขคนกาลังกระหาย
 จะสยเอาเลอคหยศสคทาย ซึ่งถ้าได้สยเอาไปแล้ว ก็คง
 เหลืออยแต่ซากเหี่ยวแห้ง ของว่างมนนข ทมรูป ไม่สม ประกอบ
 เท่านั้น.

มีเสียงอย่างหนึ่งไคยมาแต่ไกล จะเป็นเสียงอะไร
 ไม่ทราบ แต่เข้าใจเอาว่าเป็นเสียงผีเฝ้าเดินมาหรือเป็น
 เสียงพคพมฟ้า. ขาพเจ้าสะคิงเหียง, ถอดกายปราศออกจาก
 ผก, กระโดดลงบันไคไปสองสามก้าว แล้วยบนนงคอยฟัง,
 ไกรหรือ? เห็นจะไม่ใช่. เจ็บสังคทุกสิ่งทุกอย่าง, เจ็บสังค
 จริง ๆ มองจงไปทุกทั้งไกลและใกล้, ไม่เห็นมีอะไรเคลื่อนไหว
 หนึ่งคงเป็นเสียงลกลบ ทมก็ปรากฏไคยในในเวลากลางคก
 สังค - เสียงซึ่งเมอครั้งขาพเจ้าคุมเกวียน ไปหยุดพักอยู่

กลางน้ำ - เคยทำให้สับสนตกใจ. พิจารณาสัตว์ภายนอกตัว
ไม่เห็นมีอะไร. แต่ว่าภายในตัวข้าพเจ้าเล่า มีอะไรบ้าง?
ข้าพเจ้าในขณะนั้นหายตกตกใจหัวเหวี่ยงแล้ว ไม่ใช่กลัว
เพราะจำเป็นต้องกลัวด้วยหนีไม่พ้น ห้ามใด กลัวจะมีความ
ยินยอมเสียด้วยซ้ำ.

“เชิญเข้ามาเถิด, พวกโจร! มาเร็ว ๆ เชา,
ของคณิมาล! เสด็จลาญให้รายลงยื่นถนัดเจ้าเถิด. เพราะสิ่ง
เหล่านี้ล้วนเป็นศักรายการที่สัตกข์ข้าพเจ้า ที่พวกเจ้าควร
ทำลาย. มิฉะนั้น, มันก็จะทำลายข้าพเจ้าเอง. เชาไปเสีย
เถิด, เชิญเถิด. ถึงร่างกายก็ไต่ เชิญเอาดาบฟันเสียเถิด
เพราะมันเป็นศักรายการของข้าเอง, เป็นร่างกายที่หมกมุ่น
มัวเมาอยู่แต่การมอมเมาและความโลภไม่มีที่สัก, เป็นสิ่ง
อันควรสัตกข์ใจยิ่งที่ข้ามีอยู่ ควรตกมันให้ขาดจากตนข้าไป.
เชิญเถิด, พวกโจร! ผู้เป็นมิตรสหายเก่า!”

เวลาคงไม่นานละ เพราะยคนลวงสองยามแล้ว ยินยอม
คอยท่าจะรยหน้าด้วย. ของคณิมาลคงตรงมาหาตัวข้าพเจ้า
แล้ว! อยากจะรยรู้ว่า ครองมันจะสามารถฉกดาบให้หลุด
จากมือข้าพเจ้าออกไ้หรือไม่ ถ้าข้าพเจ้าไ้แทงมันทะลุตลอด
หัวใจ, ถึงจะตายไปก็ยินดี เพราะมันเองผู้เคยเวทนาน ททา

ความเคียดรอนทงหลายแหล่ใหม่จนแก่ข้าพเจ้า.

“เวลาคงไม่นานละหนา” ข้าพเจ้าภาวนาคำน้อย
 บ่อย ๆ เพื่อดลใจให้ชนไว้ในขณะที่เวลาใกล้เข้ามา ใกล้
 เข้ามาในคนนั้น.

กราว ! มาละกรรมง? ไม่ใช่, เป็นเสียงลมพัดออกไม่
 แล้วค่อยเลือนหายไปไกลออกไป, แล้ววกกลับมาชนอก. เป็นเสียง
 คล้ายสัทวระโรมชนปุกปุย ลกชนสัทคควอยางนหลายครั้ง
 หลายหน, แต่ครั้งหนึ่งใดบนเสียงแหลมเป็นนกรอง.

เสียงเหล่านี้ แสดงว่าวันใกล้สว่างอย่างนั้นหรือ?

รสักหนาวกลว นั้นจะต้องเสียใจเพราะไม่ได้เห็นไปตาม
 ททวงไว้หรือ? นักแลวกสะทาน, กลวว่าพวกโจรจะไม่มา
 จวนจะสมปวารณานอยแล้ว คือจะไคสู้รบทมิธ แล้ววกทายไป
 นทกลงจะให้คังสับชวทสวาททุกขทอไปหรือ? รุ่งเช้าชนจะต้อง
 มีความเป็นไปรายการเหมอชเคมอกหรือ? จะไม่มาช่วยให้
 พนทุกขพนรอนทวออย่างไรว นักถึงเวลาเหมารอยแล้ว. หรือ
 ววเรองทงหลายเป็นเพราะข้าพเจ้าตาฝาด เห็นนกบวชคนนั้น
 เป็นองคฺลิมาลไป? ฉามตนเองอย่างนกหลายกลย จรวา
 ตาฝาควปลาตไปเองก็กระไรอย. แต่ว่าฉาเป็นองคฺลิมาล
 รัง, ก็คงทอมา. ถึงไม่มีความประสงค้อย่างใดอย่างหนึ่ง

แล้ว, ทำไมจึงแปลงตัวมาทขาน, แล้วทำไมหายตัวไปอย่าง
สนิทคล้ายขรณสลับ? ทั้งใ้ให้ใครต่อใครไปสืบสวนแล้ว ไม่ไ้
ความว่าองค์ลีมาลาไปนิเฒาขาดทขานไหนเลย.

เสียงไก่ขัน ปลุกข้าพเจ้าตื่นจากภวังค ดวงดาวทคอย
มองคหาเวลา ขคนคอยเคลือนหายลับไปจากยอดไม้กหลาย
ดวงแล้ว. ดาวหมอนนออกจากทอยส่งในท้องฟ้า กัมแสงสลับ
ไปหมด เป็นอนไม่มขอควรส่งสลับออกไป ว่าอย่างเขาขจ
สมัยเรองของคลีมาลาจะยกมาปลนเป็นอนไม่ไ้แล้ว.

แต่เรองแปลก ๆ ทั้งหมด ที่เกิดขึ้นในความมรตในคน
นั้น ไม่มอะไรจะประหลาดเท่าที่จะเป็นคออกไปในขคน คอ เมื่อ
เห็นว่าไม่มอันตรายมาสู่ทแนแล้ว, ข้าพเจ้าหารสกลเสียใจ
ตามทคคเสียตายไ้แต่แรกไม่, กลับมความคิดใหม่เค็คซา
ขทนทว “เมื่อเชนนจะต้องพงใจเรเหล่าน เพราะ

เหตุอะไร?”

ข้าพเจ้ากระหาย อยากให้ พวกรใจ ถือไ้จค คย กรกน
เข้ามา จะไ้ปลคเปลืองให้พ้นจากแยกการะทรพยสมขค
อนมโหฬารนเสีย, แต่ไฉนจะต้องทำอย่างน? ผู้ยอมสละ
ทรพยสมขคโดยไม่ตองให้ใครเขาสละให้ แล้วถอเขาไม่เท่า
ออก สญจว เป็นผู้ จารก แสงว หายุณย กุศล กัม ขยแล้ว ไม่นอย.

บุคคลผู้จะบรรลเป็นเจ้าของใจบริสุทธิ์ของแล้ว มกศลกรรมา
 อนใดข้าพญเวิศแล้ว, ทุกคราวไป คอกไม้ทพยทมนนกระ
 เจริญงามชนเสมอ, ถ้าหากว่าความเข่นอไม่บริสุทธิ์
 เกลือกกลวทวขยาปมลทน. คอกไม้จะเหี่ยวเศร้า
 ประหนึ่งวามกมขาคบอนในฉนน. อนจจา ! ย้านฉนน คอกไม้
 ทพยของข้าพเจ้าจะมีถูกข่นไต้ไปนานแล้วหรือ ? เพราะ
 ข้าพเจ้าได้ทรวรคความเข่นไปในชวคทลวงแล้ว พยแต่สิ่ง
 ชงเจริญในความมัวหมองทวเข่นลาคขมา. คงนจะมีผลคโค
 อย่างไร, ถ้าจะไคข่นไปย่นน ?

แต่ตามททรายก่นอข มียทลยงท่านก่นฉวค
 นไปไคทำลยความมาเกกในโลกนเสยเกกขาค และไคฉง
 ชงความมนรทลขไมกลยมาเกกคอก. ยทคทเหล่าน คอฉท
 ละสิ่งโลกยทงปวง แล้วฉอเพศเข่นนกรจารกแสงขณย
 คงน ไคคยและหอกคยของโจระมาทำประโยชน
 ะไรแก่ข้าพเจ้าไค ?

ข้าพเจ้า ชงในชนแรกวคกทวสันเพราะกลวโจระ และ
 ภายหลังอยากไหโจระมาโจระขาค เพศความหวังตามทคคไค,
 ยค่นไมกลวและไมหวังไคความช่วยเหลือจากโจระ. พันจาก
 ความกลวและ ความ ทะยาน หวัง คง นน ทง สอ ประการแล้ว,

ก็ไหว้สักเกยมนาคันทีเป็นความสงขอย่างใหญ่, ความรู้สึก
 เกยมนาคันต้อย่างน เทากยไคลมารสนร้ามสสขในชนตนแห่ง
 อวสานสมบัตของเหลาฬจาริกแสวงขณบ เพราะเมือ
 ขาพเจ้าคอบคตคานโรโรไคณโค, นักรารกแสวงขณบยอม
 ทอทานบรราอานาในโลกนอเนนปรบภยไคณน. ทง
 สอฉาย ไม่มีความกลวและไม่มีความหวังจากโรหรือ
 อานาเหลานน, งามแคคานคเป็นสข เพราะสงขจากอะไร ๆ
 ทงปวงหมต.

ขาพเจ้า, ซงเมือกอนหนายสขขโมงทลวงมาน กลว
 การอากเอนทางแมแต่ระบะสน ๆ เพราะขยาคคความล้ายาก
 และอาหารการกินของผคูกองเกวยนเอนทาง, บคนทกลงใจ
 โดยปราศจากความกลวหรือความรวนเร ทระลยานเรอนอ
 เขาการเอนทางไปตลอดชีวิตกว่าจะคย และถอสนโดยพอ
 ความประสงค์ในสิ่งเท่าทมอ.

บงเกศความเคศขาตลงไปคณนแลว, ขาพเจ้าไม่ขอกลย
 เข้าในยานอก เอนตรงไปทเพงแห่งหน่งรวางสวณกับถาน
 ยานอนเนนทไวเครองมอทุกชนค, หยบไคปฏกอนหน่งคค
 ทางแหลมออกเสบ ไซ่ทางไมเท่า, แลวเขาเนาเท่าแห่งอย่างท
 ชาวสวนชาวนาไซ่บรรจนา สะพายย่า ไปกรอกนาในบ่อท

ลานบ้าน

ขณะนั้น หวหนาคณไชยซึ่งคบแลบ้านข้าพเจ้ากรากเข้ามาหา, พกัว่า "องคฺลมาตกยพวกเห่นจะไม่มามาแล้ว"

ข้าพเจ้า; "ไม่มามา, โกลิต, เชนไม่มามาแน บ้านนแล้ว"

หวหนาคณไช; "กนนายทำท่าจะเคินทางไปไหน?"

ข้าพเจ้า; "กงน, โกลิต, จะออกเคินทางไป. และกวยเรองน จึงอยากจะพุกกยเจ้า เพราะเราจะไปอย่างทเขา เรยกกันว่าไปอย่างนกประเสริฐเคินทางไกล. ในทางนแหะ โกลิต, ฝัความเพียรพยายามจริง ๆ แล้ว ไม่กลัขมาอิก; แมตายแล้วก็จะไม่กลัขมาโลกนอิก, บัวยกล่าวไปโยดงเรอง กลัขมาย้านนในเมอมชวคอบ? บ้านนจะมอยให้เจ้ารกษาเพราะเจ้าเชนผชอศตยภิกคจริง ๆ ถึงยอมตายไค. เจ้าจงแลคจกการบ้านชองและทรพยสมบิต จนกว่าลูกชายข้าจะเคียโตเชนฝัใหญ่ เจ้าจงนำเอาความรักชองเราไปแสดงและอ่าลายิกาและภริยาเรากวย. ลาเจ้ากอนละ"

ข้าพเจ้าพุกแล้ว ก็ปลคมีออกจกจากโกลิต ซึ่งเขากำล้งยกชนประคองเคารพและร้องไห้, แล้วเคินออกไปทางประตูใหญ่ และเมอเหลอยเห่นเส้าประตกคคควา "ถาโตเห่นเชนองคฺลมาตนเชนนมคแล้ว, กนยว่าโตคความในนมคนนถกคอง."

ข้าพเจ้ารีบเดินคืบ ๆ ไม่เหลียวหลัง ผ่านไปในระหว่างตะ
แวกย่าน มองคข้างหน้าในเวลาพาชาวจนจะสว่าง เห็นถนน
ทางนอกเมืองกว้างใหญ่ ทอดยาวออกไปไกลลิบลิบ ทุกระหนึ่ง
ว่าจะไม่มีเขตสุดลงใดฉะนั้น.

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ, ข้าพเจ้าขอเอาซึ่งเพศของ
ธนาคารกุ่มนี้ไม่มีอาคารสถานด้วยประการฉะนี้.

สืบแปด

ในห้องโถงบ้านช่างหม้อ

กามนิตผู้จารึกแสงขณย กิจยเรอกลงด้วยประการฉะนี้
แล้วนั่ง ตาเหม่อมองไปตกภูมิประเทศ มีอาคารคิรของ.

ส่วนพระภคคเจ้ากัมพระอาการสงขนง ทอดพระเนตร
ภูมิประเทศเช่นเดียวกัน.

มองไปจะเห็นคนไม่สูง บางตนอยู่ไกล บางตนห่าง
ออกไป บางกรวมกันเป็นกลุ่ม คุเป็นก้อนตามค บางก็เห็น
แต่ราง ๆ คุงก้อนเมฆ แล้วหายไปในหมอกที่อยู่ห่างไกล
ออกไป.

เวลานั้น ดวงเดือนอยู่พอดิศตรงมุข ฉายแสงสว่างนวล

เข้าไปถึงบริเวณห้องภายนอก เหมือนกับผาขาวสามต้น ทาย
แต่ไว้นามสี่เขียว, ส่วนเสาทางด้านซ้าย เลื่อมสีกาว
ราวกับขลุ่ยเงินงาม.

ในเวลาตกเย็นส่งตังคน เสด็จไปทักของหล้าอยู่
ในแห่งใดแห่งหนึ่งทอดไป ข้างตกโคกดินนัยเป็นระยะ ๆ.

พระทศพลมหาราชพระอนาวรณญาณ ทรงเล็งเห็นประพจน์
เหตุของมวณแจ่มจวบ ว่าความจริงว่าสัจจะความซื่อสัตย์อยู่ใน
กามนิคมมาก. ที่ต้องแต่งงานกับสาตาเคียร ก็ไม่ใช่เป็นความ
ผิดของนาง แต่เป็นเพราะถูกบังคับและหลอกลวงด้วยอุบาย
ที่วิธ.

นางเองเป็นผู้วานให้องค์ลีมาลเข้าไปสืบในกรุง
อุทเสน และเพราะองค์ลีมาลไปคราวนั้นเอง กามนิคมจึงละ
อาคารสถานถือนาคารียเพศ ณ บณกาลถึงถิ่นเขาหาทางแห่ง
ผู้จารึกแสงบุญ แทนการที่จะมั่งคั่งหนักลงไปในห้องแห่ง
ความเพ้อฝันเปลวเพลิง อันเป็นโทษทุกชั้นหาภัย. พระ
องค์จะควรตรัสบอกความที่แท้จริงเป็นไปอยู่ในคน ก็หรือไม่

แต่ทรงเล็งเห็นอุบายที่กามนิคมว่า ยังไม่ถึงเวลาที่จะ
ทรงแจ้งให้เขาทราบ ด้วยยังใหม่ต่อกาคารียเพศอยู่ หาก
ทราบเรื่องเขาชัดเจน กามนิคมก็เล็ดลอดเพียงส่งข่อยก็อาจจะพาดำ
ชนทำลายความพยายามแสวงความหลุดพ้นต่อไป เพราะ

ฉะนัน พระศาสดาจึงตรัสถามนิท ในทางที่จะออกหนังกำลัง
มั่งสละถามว่า “ความพลัดพรากจากสังขาร เป็นทุกข์. ความ
ประจวบกับสังขารไม่รัก เป็นทุกข์. นกลาวตามความรู้สึก
อย่างของท่านที่เป็นอยู่”

กามนิท: “จริงทีเดียว, เป็นความจริงที่ลึกซึ้งจริง ๆ ข้า
แต่อาคันตกะ, ใครเป็นผู้กล่าวคำนี้?”

“ดูก่อนผู้จารกแสงขณ, ท่านอย่ากังวลถึงเลย. ถ้า
รู้สึกเห็นว่าเป็นความจริงเช่นนั้น. จะเป็นใครกล่าวก็เท่ากัน”

“เหตุใดในข้าพเจ้าจึงจะไม่รู้สึกเห็นเช่นนั้นเล่า? ถึงเช่น
ประโยคที่บอก, กัมความจริงในเรื่องทุกข์ของข้าพเจ้าอยู่หมด
ถ้าข้าพเจ้ายังไม่ใคร่เลือกครเป็นศาสดาของตนแล้ว ก็ไม่ขอ
เลือกคนอื่นเป็นทองเลือกท่านผู้กล่าวถ้อยคำอนันนเป็นปฐม”

“เช่นนั้น ท่านกัมศาสดา ทท่านรับเอาคำสั่งสอน และ
ปฏิบัติตามนั้นมาแล้ว”

“ข้าแต่ท่านผู้เจริญ, ข้าพเจ้าออกมาถ้อยเพศอย่างนี้ความ
จริงมีใคร่ถามศาสดาจารย์ไหน. ออกจะทรงกันขามเสีย
อีก ข้าพเจ้ามีความคิดในครั้งกระนั้น ทงใจแสวงหาความหลุด
พ้นด้วยลำพังตนเอง. เมื่อพรอรอนเวลากลางวัน ในระแวกหมู่
บ้านแห่งหนึ่ง ณ รุกขมิล, หรือพักอยู่ในลำเนาอริย ข้างเจ้า

๒๒๒ ๒๒๒ ๒๒๒
๒๒๒ ๒๒๒ ๒๒๒
๒๒๒ ๒๒๒ ๒๒๒

เข้ามาน่าพิศวงอย่างแรงกล้า. ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้า
 ได้ทรงสมาธิตรองขบปัญหาเหล่านี้; อะไรคือ อาตมณ ? อะไร
 คือโลก ? โลกคงที่หรือไม่ ? อาตมณคงที่หรือไม่ ? หรือว่า
 โลกไม่คงที่ และอาตมณก็ไม่คงที่ ? หรือว่าอาตมณคงที่ แต่
 โลกไม่คงที่ ? หรือว่าโลกคงที่ แต่อาตมณไม่คงที่ ? ทำไม
 มหาพรหมจึงบันดาลให้โลกออกจากพระองค์ไป ? ถ้ามหา
 พรหมคือความบริสุทธิ์และความสุขอันเที่ยงแท้ไซ้ ในโลก
 ที่พระองค์สร้าง จึงไม่บริสุทธิ์หมดจด และ ให้เกิด แต่ความทุกข์
 โศกเศร้า ?

ข้าพเจ้ายังทรงถกถกสงสัยเหล่านี้เช่นนี้ ก็ไม่เห็นว่าจะได้
 บรรลุแจ้งซึ่งความจริง ข้าทรงกินขาม กลืนมีความสงสัยเกิด
 ขึ้นใหม่เสมอ ไม่รู้สึกว่าได้เข้าใกล้เฉียดกรายความเห็นแจ้ง
 ซึ่งกลุญตรัยอมสัระอาคารสถานออกแสวงหา, อย่างมากแม้ให้
 กระเถิบใกล้แต่ก้าวเดียวก็หาไม่."

พระศาสดา; "จริงที่เขยว, ผู้จารกแสงขณฺณ เหมือน
 อย่างผู้เดินทางต้องการไปให้ถึงชอยพาราพงว่า "ไหนหนอจะได้
 ถึงในวันหรือพรุ่งนี้ ซึ่งแนวทกนเขตสายคาของเร ?
 ผู้ใดคิดแต่ขบปัญหาอย่างของท่านเหล่านี้; กมลลักษณะหวังจะ
 ถึงเหมือนคนเดินทางหวังจะไปให้ถึงชอยพารณน."

กามินต์ผกักรัษะ ตรีตรอง แล้วกล่าวต่อไปว่า-

“ ครนมาวันหนึ่ง เมื่อเวลาเงาไม้ยืดยาวออกไปมากแล้ว
ข้าพเจ้าไปถึงอาศรมแห่งหนึ่งในลำเนาช้า, ได้เห็นชายหนุ่ม
หลายคนนั่งขำหม่นขำ กำลังรึกมนต์โดยยึกยัก กำลังฝึาพน หรือ
กำลังถ้อยบทพลาธิการม. ในหอกกลางของอาศรม มีพราหมณ์
สองสามคนหนึ่ง นั่งอยู่บนเสื่อ. และชายหนุ่มเหล่านั้นคงเป็น
ศิษย์เรียนลทธิศาสนาอยู่ด้วย. พราหมณ์นั้นได้ปราศรัยปฏิสันถาร
ข้าพเจ้าฉันใด, บอกว่าระยะทางจากที่นั่นไปถึงหิมย้าน
แรกก็ใช้เวลาเกินไม่ถึงชั่วโมง, แต่ขอเชิญให้รับประทาน
อาหาร, พักแรมสักคืนหนึ่ง. ข้าพเจ้าเต็มใจรับคำเชิญด้วยรู้สึก
ขอบคุณและกอนทักข้าพเจ้าระนอนหลับ. โดยนาคำสอนของ
พราหมณ์ผู้นั้น ทดและนาคึกกหลายข้อ

“ รุ่งขึ้น เมื่อข้าพเจ้าจะลาไป พราหมณ์ผู้นั้นได้ถามว่า
‘ ข้าแต่ท่านผู้จารึกแสงขณย์ ใครเป็นศาสดาของท่าน ? ผู้
แนะนำให้ท่านออกแสวงหาคำความจริงคืออะไร ? ’ ข้าพเจ้าก็ตอบ
อย่างที่เคยตอบท่านผู้เจริญ, พราหมณ์พกว่า ท่านจะถึงความ
จริงใดโชน เมื่อท่านเรวอนไปแต่ผเคยวเหมือนนอแรก ไม่
เอาเยี่ยงช้างงาไปเขนโชน มีทวนาทเคลยวฉลาดชำนาญ
ทางเขนผนา ? ”

เมื่อพูดถึงคำว่าโฆลัง แคมองคพวกชายหนุ่ม ๆ ทยัน
 อัยรยขาง. แต่เมื่อถึงคำว่าหัวหนา ปรากฏว้ายมควยความ
 อมเอมใจ.

เรื่องกรณาคณานคณ

“แกพทข้อไปว่า เรื่องอย่างนมสภาพสูงและลึกซึ้งสขม
 เกินความคึกขงยทคตโดยล่ำฟงจะคะเนเห็นโค. ถ้าไม่มี
 ขาอารยเขนผยอก, ก็เป็นเหมือนตำราทไมโคเขคออกค. อก
 ประการหนงในพระเวท, ตามทท่านเควตเกตุสอนไว้. ว่า คุก่อน
 เจาผเขนทรก, เปรยขเหมือนนยรยจกผาพนทาไว้, มีผพจาก
 แคนคณอาระแลวไปปลอยไว้ในแคนมรกนคาร, ก็จะมีหาทาง
 กลับไปเของตะวันออกห่างไกลออกไปข้าง หรือไปทางเหนือ
 เลยเล็กไปข้าง หรือลุ่มไปทางโคเรคไปข้าง, เพราะถูกขคทา
 พาไปแลวจึงเขคทาในทใหม่ ก็ยอมจะหาทางกลับไมคก ต่อผ
 ทไมโคถูกขคตามายอกทางให้ ว่าทางนั้นแน่ ไปแควนคณ-
 อาระ, ก็จะไปตามทเขายอก แลวถามตามหมยานทระทางมา
 ก็จะได้ขานโคความรูโดยตรง เกิดสขขณญูญูมากขนอก;
 เรองนมอปมาคณโค. ยทคตทมครุแนทางให้ มีอุปไมย
 ฉนน

ข้าพเจ้าเห็นโคททว่า ทพรหมณพคน จะเกลย
 กลอมให้ขอผากคนเขนคย ขอทแกทาทชกชวน กลยทา

ลายความมั่นคงแห่งข้าพเจ้า เพราะขอความในพระเวทบทหนึ่ง
 ที่ยังเจนใจข้าพเจ้าว่า " ศาสตร์ย่อมไม่กระหายอยากไค้ศิษย์
แต่ศิษย์ของกระหายอยากไค้ศาสตร์เอง. " ตามนซึ่งผดกนตรง
 กนข้ามจากลักษณะพราหมณ์คนนกระไร. ข้าแก่ท่านผู้
 เจริญ, ข้าพเจ้าอยากไค้ศาสตร์ผดกนแล้วจากความร่ำกระหาย
 เช่นนั้น

"ก็ใครเล่า ที่ท่านยกย่องกระหายอยากไค้เป็นศาสตร์ ?
 มานามว่าอย่างไร ?"

"ข้าแก่ภราดา, ผดกนข้าพเจ้าอยากไค้เป็นศาสตร์อัน
 คือพระสมณโคกมคากยบุตร ผดกนสมณคแห่งคากยราชชอก
 บรรพชาแล้ว. พระสมณโคกมคพระองคิน มีเกียรตคัพทอนค
 งามเพื่องพทวไปว่า เป็นพระผดกนไม่ผดกนยิ่งกว่า เป็นพระ
 อรหันต, เป็นผดกนบริสุทธิ์. ร่ำในสิ่งทงปวง, เป็นพระศาสตร์
 ของเทวดาและมนุษย์ เป็นผดกนสรรมปรีชาสามารถ, คือพระ
 พทอเจ้า. ทข้าพเจ้าเคนทงม่านกเพอจะเลาพระผดกนไม่ผดกน
 ยิ่งกว่า และถววยคณเณคณ

"ก็คณผดกนแล้วคณผดกน ก็พระผดกนไม่ผดกนยิ่งกว่า
 เป็นผดกนสรแล้วคณ คณอยทไหน ?"

"ข้าแก่ภราดา; อยุ่ไกลไปทงเหนือในจังหวัดสวคค

แคว้นโกศล, ถัดกรุงสาวัตถีออกไปหน่อย มีสวนเชตะวัน
 อุดมด้วยป่าไม้มรรณ ทางไกลจากเสียงเกรียวกราวหนวกห
 ตาง ๆ สมควรจัดทำความเพียรระบำเพ็ญภาวนาได้ สรรพนา
 ไล่ปานแก้วสังข์ของไอชนมาให้สัมผัสความชื่นเย็น, และคอน
 ทุยทั้ง ก็เขียวชอุ่มเกสรคาวด้วยดอกไม้ต่าง ๆ สดงาม
 นยไม่ถวนอย่าง. หลากยมาแล้ว เศรษฐีชื่อนาถกชิต ช่อ
 สนวนจากเจ้าเชต ด้วยราคาค่าเงินเป็นอันมาก ถวายเป็นพท
 นวาสถาน ณ เชตะวันอนรรฆมรรณมถว่าง ซึ่งนักปราชญ์
 บัญญาเป็นอันมากได้เคยผ่านเข้าไปแล้วนั้น ในเวลาพระพุท
 ธองคปรุทธอยู่. และข้าพเจ้าก็ทวงอยู่ว่า ถ้าจะมีกเขม้นเกินทาง
 จากทณในราวสักสี่สัปดาห์ก็จะถึงจงหวัดสาวัตถี แล้วจะได้
 เขาเผ่าแพทยของพระบาทมถ.

“ดูก่อนผู้จารกแสงขณ, ท่านเคยเห็นพระผู้มีพระ
 ภาคนมาแล้วหรือ ? ถ้าท่านเห็นแล้วจะจำใครหรือไม่ ?”

“ภราดา, ข้าพเจ้ายังไม่เคยเห็นพระผู้มีพระภาคเจ้า.
 ถ้าข้าพเจ้าเห็น, ก็คงไม่รู้จักพระองค์.”

ครั้นแล้วพระศาสดาทรงว่าพวงว่า “ผู้จารกแสงขณ
 คนนเกินทางจะไปหาเรา ไตคงใจที่คิดจะมาเป็นสาวกของ
 เรา ถ้ากระไรเราพึงเทศนาหลักพระธรรมให้พวง, แม่อนทรย

ยังไม่แตกลา ก็พอเป็นอุปนิสัย; แล้วหันพระพักตร์ตรงมา
ยังกามนติครัสว่า-

“ดวงเคอนพวงจะชนมาตรงมขยาน เวลากลางคณิง
ชกยาวนาน. การนอนมากจนกยอุมทำให้เชอุมซม. เพราะฉะนั้น
ถ้าไม่มีความรงเกยจ เราจะแสดงธรรมของพระพุทโธเจ้านน
เป็นปฏิการแก้ประวตทท่านเล่าให้ฟัง.”

“ข้าแต่ภราดา, ข้าพเจ้าต้องการอย่างนั้นอยู่แล้ว
โปรดแสดงเถิก.”

“ดูกอนณจารกแสงวณย, ถ้ากระนนจงสคคธรรมทระ
แสดงทอไปน. กระทำในใจให้กเถิก.”

สืบเกา

พระศาสดา = พระพุทโธเจ้า

และพระพุทโธของคกครัสว่า “ดูกอนภราดา. พระณม
พระภาคสมมาสมพุทโธรณน ไคยงจกรแห่งธรรมอนประเสริฐ
ให้หมนโกสอัสยคณะในมฤคทายวันจงหวกพาราณส. ก็แหละ
จกรแห่งธรรมนอนสนมณะหรือพราหมณ. เทวคาหรือมาร
พรหม, หรือผไคยหนงในโลกน ไม่พงชกขวางไว้มิให้หมนไค.
“พระธรรมททวงประลาค คอธรรมอนให้เห็นแจ้ง

ความจริงอย่างข่ง สัประการ. สัประการนั้น คืออะไร ? ไ้
 แก่ ความจริงอย่างข่งคือทุกข. ความจริงอย่างข่ง คือ เหตุ
 ของทุกข. ความจริงอย่างข่ง คือการดับทุกขทางสัน และ
 ความจริงอย่างข่ง คือ ทางที่ไปถึงความดับทุกขทางสัน

ทก-“ดูก่อนนรธา ความจริงอย่างข่ง คือ ทุกขนั้นอย่าง
 ไ้ ? ไ้แก่ความเกิดมานเป็นทุกข, ความมชวลตลงไป ๆ
 เป็นทุกข, ความเจ็บป่วยเป็นทุกข, ความตายเป็นทุกข;
 ความอาลัย ความคร่ำครวญ ความทนลำบาก ความเสียใจ
 และความคับใจล้วนเป็นทุกข, ความพลัดพรากจากสิ่งทรง
 เป็นทุกข, ความประเวทียกยสิ่งที่ไม่รัก เป็นทุกข, ความที่ไม่
 ไ้สัสมประสงค์ เป็นทุกข รวมความ, บรรดาลักษณะต่าง ๆ
 เพื่อความยถอผลภพนบอมนาทุกขมาให้ทงน. ดูก่อนนรธา,
 นและความจริงอย่างข่ง คือ ทุกข.

สัพพชคและความจริงอย่างข่ง คือ เหตุของทุกขนั้น อย่าง
 ไ้ ? ไ้แก่ความกระหาย ซึ่งทำให้เกิดมสังตาง ๆ อัน
 ความเพลิกเพลิดใจและความร่นเกิดตามไปท้วย เพลิก-
 เพลิดนั้ในอารมณน ๆ คือ กระหายอยากใหม่ไว้อย่าง
 กระหายอยากให้คงอยู่อย่าง กระหายอยากให้พ้นไปอย่าง.
 ดูก่อนนรธา, นและความจริงอย่างข่ง คือ เหตุของทุกข.

อย่างไร? ใ้แก่ความขยันขันแข็งแห่งความกระหายนเองไม่ใช่
ความสละเสียใ้ ความปลุกเสียใ้ ความปลอญเสียใ้ ซึ่ง
ความกระหายนนั้นแหละ และการทความกระหายนไม่คคพว
พนอย. ูกก่อนนราตา, นแหละความจริงอย่างยงคือการขยันขัน
ทงสน.

มรรค-กัมและความจริงอย่างยิ่ง คือ ทางไปดังความดับทุกข์
ทั้งสิ้นนั้นอย่างไร ? ไ้แก่ทางอันประเสริฐมีองค์แปดคือความ
เห็นชอบ ความการชอบ วาจาชอบ การงานชอบ เลี้ยงชีวิต
ชอบ ความเพียรชอบ ระลึกชอบ ตั้งใจชอบ. ต่อก่อนภราดา,
นและความจริงอย่างยิ่ง คือ ทางไปดังความดับทุกข์ทั้งสิ้น.

เมฆพระศาสดา มพระพททบรรหาร, ทั่วอริยสงฆ์
 เองตน ปานว่าประคัม ชาน หลีก คลาชน สัมม ทั่ว ประการ กิ่ง
 นแล้ว, ก็ทรงยกพระธรรมทงมวลชนทงประกอบ โดยอุบายให้
 เยนตงเรณยชก สำหรับเป็นทออาศัยแห่งดวงจิตผู้สาวก ทรง
 จำแนกแยกขรรลชกเป็นตอนเนือความ แล้วทรงชี้แจง กำกน
 กันไป, เสมือนตงขทกลตททงศลาชกเป็นชน ๆ แล้ว และ
 ชกเกลดละน. ทรงเชื่อมทอนเนือความทอเนือความ เสมือน
 ขทกลไกลาขยชอนทงศลาเหล่านผจงจกฏเป็นรากให้รบกน

เองแน่นหนา มัสมพณของงอนกลอกเรียบร้อย. ทรงนำ
 หลกความเห็นแจ้งว่าสังทองปวง ย่อม แปรปรวน เข้า ประกอบ กับ
 หลกความเห็นแจ้งว่าสังทองปวงเป็นทุกข แล้ว เชื่อม หลก ทองสอง
 นเป็นคิงชมทวาร ควบเครื่องประธาน คือ มนัสการ อนันน
 แพนทวาสภาวะธรรม ทองปวง ล้วนเป็น อนัตตา - เลือกเอา ไม่ได้
 ทรงนำสาวกเข้าสู่ทวารอนันตคณ คราวละชนเป็นลำดับไป
 แล้วขอนลงขอนชนหลายครั้งหลายครา โดยชนชนโคชนสร้างไว้
 มนคณแล้ว คือปฏิจสุมปยาทลภกรรมอนันตคณลอาคัยกนเอง
 เกิดขึ้นเป็นชน ๆ สืบเนื่องคงลูกโซ่ซึ่งมนคณเต็มทออยู่ทั่วไป.

อนว่า นายช่างผู้เชี่ยวชาญ ก่อสร้างปราสาทมโหฬาร
 ย่อมเพิ่มรปคิลาจำหลักไว้ในที่สมควร ตามทำนองมิใช่จะใช่
 เป็นเครื่องประดับเท่านั้น แต่ยังใช้ประโยชน์รองรับหรือ
 คำนวณทางแห่งนั้นไว้ด้วย, ความขออนอุปมาฉันใด. พระศาสดา
 ในบางคราวย่อมทรงชักเอาเรื่องเปรียบเทียบ เช่น ภาษิตท น้า พิง
 และสุมด้วยกาลสุมชนแสงคง ก่อไปไม่ย่นเคียวกัน เพราะทรง
 เห็นว่า เทศนาวิชชกถาหรือชนสาธกเปรียบเทียบ ย่อม
 กระทำให้พระธรรมอนันตคณกลังทททรงสำแดงหลายข้อ ให้
 แจ่มแจ้งขึ้นได้แก่อย่างเร็วในยชน

ในท้ายแห่งเทศนา พระองค์ทรงประมวลพระธรรมบรรยาย

ทั้งหมดในคราวเดียวกัน เสมือนควยเรอนอนตะลอมชนควย
 ยอดเขันเห็นสว่างามรุ่งเรืองไคแต่ไกลควยพระวาทังน: “
 กอนอาคนคคะผแสวงบณย, ความเกาะเกยวไคร่กระหายคอส
 ความเกียบยอมเป็นเหตุให้ถึงความเกิต. หากคคความไคร่กระ
 หายเช่นนนั้นเสียไคซาก, ท่านก็ยอมไม่เกิตในภพไค ๆ อีก”

“อนภิกษุ ผู้พ้นจากการเกาะเกยบคถอ พึงไคร่ใน
 อารมณไค ๆ แล้ว ยอมยังเกิตญาณความรู้งแจ้ง ชนภายในจิต
 อันสงนแจ่มใสปราศจากอวิชชาความมกมว ว่า วิมุตติ ความ
 หลกพ้นนนั้น ยคนเป็นผลประจักษแล้ว, นคอ ความเกิตเป็น
 ครองทสค. สันความเกิตใหม่ในภพโนนแล้ว.”

ภิกษุผู้บรรลธรรม ปาน นยอม ไคร่บ คอย แทนคอ ธรรม
 รสอันลาเลิศ คกอนอาคนคคะผแสวงบณย, กธรรมรสอันลาเลิศ
 นนคอะไร ? ไคแกญาณอนรว่าททุกขทงปวงคขหมคแล้ว ผู้ไค
 ไคร่บรรสพระธรรมน, ก็ยอมพยความหลกพ้นนเป็นผลเทียงไม่
 แปรผัน. เพราะสิ่งไคไร้สาระเป็นอยู่ชวชณะ สิ่งนนั้นไม่ใช่
 ของจริง สิ่งไคทมสาระคงทถาวร, สิ่งนนั้นเป็นของจริง และ
 เป็นทสคแห่งสิ่งมายาทงปวง”

“ผู้ไคจำเกิมมาแต่คณฑเกยว ทคอยู่ในความเกิต ใน
 ความสับชวคเปลี่ยนไป ๆ ในความทาย และยคนไคกำหนด

รไวคแล้วซึ่งลักษณะแห่งสภาพอันเป็นพิษณ, ฝันนิยมนั้นด้วย
 ตนเองแล้วถึงซึ่งความพินัยในความเกิด ความแก่ และ
 ความตาย. และเขาซึ่งเคยตกอยู่ในโรคาครุฑ ในมณฑลนิเกเลส
 ในยาป ฝัน ณ บัดนี้ความรับรองแน่นนอนแล้วว่า ไม่ม
 พิจารณาแปรผัน อันเป็นผลสะอาทหมกตก และเป็นนิมิต-

“เราพ้นแล้ว ความหลุดพ้นได้ประจักษ์แล้ว ชาคิหุยก
 ธิบเพียงนั้นแล้ว กรณียะของเราสำเร็จแล้ว โลกนหุยกอยู่แก่
 เราไม่สยบค้ออีกแล้ว.”

“กก่อนอาคันตกะผู้แสวงขุณย. นรชนมัญญาณทรรคินะ
 เชนนชอวาผสำเร็จแล้ว เพราะเขาเสร็จสิ้นธุระและถึงที่สุด
 บรรดาความทุกข์ยากทั้งปวง.”

“กก่อนอาคันตกะผู้แสวงขุณย. นรชนมัญญาณทรรคินะ
 เชนนชอวาผได้จบกิจแล้ว เพราะเขาได้จบกิจแล้ว ซึ่งอุปทาน
 (ความอภิลิขณ์ ?) ว่า “ตัวเรา” และ “ของเรา”

“กก่อนอาคันตกะผู้แสวงขุณย, นรชนมัญญาณทรรคินะ
 เชนนชอวาผถอนแล้ว เพราะเขาได้ถอนแล้ว ซึ่งตนไม่ คอ
 ความมัวความเขินคลอกระทั้งราก มิให้เหลือเชือกเกิดชนโคอก

“บทกลมลักษณะเชนน ทรายเทาที่ขงมรางอยู่ เทวดา
 และมนุษย์คงเห็นได้; แต่เมือร่างสลายเพราะความตายแล้ว

เทวดาและมนุษย์มิได้เห็นต่อไป. แม้แต่ธรรมกายเห็นโคตลอด.
ก็มิเห็นเขาคณนออก. ฝันโคทำให้ธรรมกายถึงความขอกแล้ว.
เขาพนจากมารแล้ว โคขามห้วงมหรณพทของแหวกว่ายวน-
เกิดเวียนตาย ถึงเกาะจนเป็นแหล่งเคียวทศพนเห็นอความ-
เกิดความตาย กล่าวคือ พระอมฤตมหานรพาน.

ยสืบ

๘ ๕
เด็กดอ = ๓๓๓๓

เมื่อพระพทเจ้าทรงแสดงพระธรรมจบลงแล้ว, กามนิต
ชายอาคนตกระคงนงอนอนาน ดวงจิตเกิดขุ่นยวนรวนเรด้วย
ความสันทะสงสัยหนักใจหลายพนนย. ถอนหายใจยาวกล่าว
ถามว่า "ท่านโคธิบายถึงความทุกข์ในเมื่อยมชวตอขุ ว่า
ควรระคคความทุกข์เสียไภมากพอขอยแล้ว. ก็แหละเมอร่างกาย
ฝันจมลงในห้วงแห่งความตาย กลับคืนไปสู่สภาพขงเป็นชาติ
เดิม; นับแต่นั้นไป เทวดาและมนุษย์ หรือตลอดจนธรรมกาย
ไม่เห็นเขาค. แต่ท่านยังมีโคกล่าวให้แจ้งว่าฝันตายแล้ว
เป็นอย่างไรต่อไป. และเรื่องสวรคคอนเป็นสถานขรมสขทศโค
ขนิไปอยู่จะไม่รจกตาย ขาพเจายังมิโคพงสคณอย. ก็พระ
พทเจ้าไมครสเรื่องนขางคอกหรือ ?"

“๔ ๑ ๕ ๔ ๑ ๕ ๔ ๑ ๕
 เบนกงนน, เบนกงนน, ภราดา. พระศาสดา^{๑๒๖}ตามไตรย

๓ ๕ ๖
ของเรือนเลข.

“เช่นน^๕ก^๔หมายความว่า พระพุท^๒ธเจ้าไม่ทรงทราบเรื่อง
อน^๑ต^๐ค^๓ณ^๔ุฑ^๕ศ^๖แห่งบรรดาเรื่องอน^๑ ๆ ทง^๒หิ^๓ม^๔ค^๕, เป็นอันไม่ค^๖ไปกว่า
ชา^๗พ^๘เจ้า”

“ท่านเห็นเช่นนั้นหรือ ? คุณอนธาคันทุกระ, จึงฟังหน่อย
ณ ข้าไม่ประสงค์เลย ในจังหวัดโกสุมพิ ท่านก็ขวลาสิริให้บัญญัติ
ฎากัน ว่าจะครองสัถยไวยะนรรณกร และสัญญาว่าจะไคพยประ
กนออกทบนสวรรค์แดนสีขาวก. ณ ทนณ สมัยหนึ่งพระพุทธรเจ้า
เคยอยู่ ณหนึ่งพระองค์ออกจากข้าไม่ประสงค์เลย ถ้าไคประสงค์
ลายไปไค้วย, ตรัสกระบรรคาสาวกว่า ‘คุณอนนิกษทองหลาย, อน
ไคไม่ไคเรากำไควัน กขไคไม่ทออยู่ในข้าโนน ข้างไคนจะมาก
กว่ากัน ?’ บรรคาสาวกทลคอบทันทว่า ‘ไคไม่ไคพระหิตถม
จำนวนนอยกว่าทออยู่ในข้าโนน, พระเจ้าชา พระพุทธรเจ้า
ตรัสว่า ‘คุณอนนิกษทองหลาย, ความจริงก็เช่นนั้น สิ่งทเรา
ทลาคทไคเห็นแจ้งแล้ว แต่มีไคแสดงไหแก่พวกท่าน ย่อม
มีมากกว่าทไคแสดงแล้ว, มีอุปมาเหมือนไคประสงค์ลายทออยู่

ในมือเรา ก็ขมขื่นอยู่ในขณะนี้. ก็ฉันก็ขมขื่นหลาย. เป็นไหน
 เราจึงไม่แสดงให้ฟังทั้งหมด ? ก็เพราะไม่เป็นสาระประโยชน์
 เพื่อความหลุกหลิก, ไม่เป็นของคณแห่งพรหมจริย, ไม่เป็น
 ไปเพื่อความหน่ายในโลกีย์, ไม่เป็นไปเพื่อจางความรักใคร่
 ยินดี, ไม่เป็นไปเพื่อความเย็นใจ, ไม่เป็นไปเพื่อความสงบ,
 ไม่เป็นไปเพื่อความมั่งคั่ง, ไม่เป็นไปเพื่อความคณเทมท, และ
 ในที่สุด ก็ไม่เป็นไปเพือนิพพาน."

กามนิค: "ถ้าพระศาสดาโคตรรัตนันในป่าประทุลา
 โกลกรงโกสัมพ, เรืองกษารายหนัก, เพราะฉะนั้น, ก็
 หมายความว่าทพระองค์ทรงนั่งเสีย ไม่แย้มพราญเรื่องสรวรค
 คงเพราะไม่ให้สาวกเกิดความท้อถอยว่าเหวใจ ในการพยายาม
 หาความหลุกหลิกเพื่อความคณนเอง, ข้าพเจ้าคิดว่าทไม่
 ทรงอธิบายคงเป็นควยลทธิ ความประสงค์ คงทท่านแสดงมาชค
 แจจ้อยแล้ว. ก็เมื่ออนทริยทงทกเป็นของไม่เที่ยงไม่มอาคมนทว
 ทนควรละวางเสีย เพราะล้วนเป็นเหตุให้เกิดทกข; คงจมีชน
 ะไรเหลืออยู่อกเล่า ทจะเป็นเครื่องยกเหนยวกันค่อไป ? ข้าแ
 ทานอริยะ, ตามหลุกลทททท่านแสดงให้ฟังน ข้าพเจ้าจะต้อง
 เข้าใจว่า ก็กษมพณแล้วจากขยาปมทททสน ย่อมคกเป็น
 เหยอแห่งความคณน ในเมือร่างกายสลายแล้ว, คอตายแล้วก

“คุณไปเท่านั้น ไม่มีความเกิด ความเป็นอย่างอื่น”

“ดูก่อนอาคันตุกะ ท่านได้บอกเราแล้วมิใช่หรือ ว่า
ภายในหนึ่งเดือนท่านจะไปเฝ้าแพทย์บาทมุลพระพุทธรเจ้า ณ เสด็จวัน
จึงหวัดสาวตถิ?”

“ข้าพเจ้าหวังไว้เช่นนั้น, ท่านผู้เจริญ. เหตุใดท่าน
จึงถาม?”

“กระนั้น เมื่อท่านได้เฝ้าแพทย์บาทมุลพระศาสดา. ท่าน
จะคิดว่าอย่างไร เมื่อได้เห็นพระรูปกาย? และเพียงอาภรณ์
ทองพระกายเท่านั้นหรือ หรือว่าพระองค์คือพระพุทธรเจ้า?”

“ห้ามไต่, ท่านผู้เจริญ”

“หรืออย่างนี้, เมื่อพระศาสดาตรัสกะท่าน ตัวท่านรู้สึก
ด้วยใจ และความทักทวนเห็นชนในดวงจิตนั้น เข้าใจว่าเป็น
พระพุทธรเจ้าหรือ?”

“ห้ามไต่, ท่านผู้เจริญ”

“ถ้าเช่นนั้น, รูปและนามหรือกายและใจรวมกัน คือ
พระพุทธรเจ้าหรือ?”

“ข้าพเจ้าไม่เห็นเช่นนั้นเลย, ท่านผู้เจริญ”

“ถ้าเช่นนั้น, ท่านคิดหรือเปล่า ว่าพระพุทธรเจ้ามีความ
เป็นอยู่ นอกเหนือจากพระกายหรือพระมนัส, หรือว่านอกเหนือ

ทั้งสองประการ ? สหาย, ความเห็นของท่าน อย่างไร ?”

“พระพุทธเจ้า, ตามที่ข้าพเจ้าคิดเห็น, ย่อมเป็นส่วนหนึ่งทางหากจากสิ่งทั้งหลาย, ภาวะแห่งพระองค์ ไม่พึงเห็นได้จากสิ่งเหล่านั้น

“เช่นนั้น, ถ้ากายอันมีลักษณะที่จะให้เกิดความรบกวน โดยยังไม่เห็นเหตุให้ท่านว่าพระพุทธเจ้าแล้ว, ก็มอันอาจอย่างอื่นอะไรอีก ที่จะทำให้ท่านเห็นแจ้งในพระองค์ ?”

“ท่านผู้เจริญ อานาชชอกังทวา ข้าพเจ้าขอสมรว่า ข้าพเจ้าไม่-

“ดูก่อน สหาย กามนิค, ถ้าเช่นนั้นในโลกที่เห็นอยู่นั้นตามความจริงท่านก็ไม่สามารถ เห็น พระกาย อันแท้ ของ พระพุทธเจ้าได้แล้ว, ท่านจะควรกล่าวละหรือว่าพระพุทธเจ้าหรือภิกษุทั้งหลายพ้นแล้วจากขันธ์ทั้งปวงนั้น เมื่อตายแล้วก็นัยคือไม่มีอะไรเป็นโคอกต่อไป ในเมื่อท่านไม่มีอำนาจญาณตรวณะที่จะเห็นพระสภาวะอันแท้จริงของพระองค์ได้ ?”

กาม ทัศณังกมคฺฉริยะชคคฺคิโยยุคฺคฺวิหญฺญํ แล้วเกิดปฏิภาณขึ้นมาแวบหนึ่ง, ตอบว่า—

“แม่งข้าพเจ้าจะไม่สงสัยเพื่อกล่าวเช่นนั้นได้ก็จริง อยู่แต่ก็ยัง เห็นความที่ พระพุทธเจ้า ทรง นิ่งมี ใจ แสดงนั้นได้ชัดว่า

ถ้าพระองค์มีสิ่งที่จะทรงแสดงให้บังเกิดความขี้ตกเป็นข้าเห็นใจ
แล้ว, พระองค์คงไม่ทรงนั่งอยู่เท่านั้น. เพราะภิกษุซึ่งชนะ
ความทุกข์ ถ้าแจ้งว่าเมื่อตายไปแล้วไม่คืนชีพ จะคงได้บรรพ
ตสุขเป็นนรเศรษฐี, ก็ย่อมจะเกิดขี้ตกเป็นเครื่องหลอเลียงนาใจ
ชุมชนของชน ไม่แห่งแสงเสียดเคี้ยว, คงหนาตาความเพียร

“สหาย, ท่านคิดเช่นนั้นหรือ? ถ้าหากว่าพระพุทธเจ้า
มีโทษความขี้ตกทุกชั่ว เป็นสัดทางปฏิบัติ หรือมีโทษสอนให้
กำหนดรู้ความทุกข์เป็นปากทางปฏิบัติก่อน เธอแค่พราดวย
วิยอกสมัคตสวรรค์ในชาติหนานามชม เพื่อลือใจว่าเมื่อตาย
แล้วจะไปเกิดใหม่ในสัพพหุชนพา โทโสวยศฤงคารสมัคตใน
สวรรค์นมนมแต่ความสุขใจอย่างใจทุกประการ เพียงเท่านั้น
จะมีผลเป็นอย่างไร? คงมีสาวกอนเนกอนนต มีความเชื่อง
ย่นครบรรจงคำสอนไว้ โดยเร็ว และ คง เพียร พยายาม เพื่อ ความ
หลุดพ้นจากโลกมนุญชด้วยความเต็มใจ. แต่หารู้จักไม่ว่า
ความเพียรเพื่อหลุดพ้นแต่เป็นไปในการเช่นนั้น ย่อมเป็น
การรงเอาตณหา คือ ความร้นกระหายติดไปด้วยกนกขคน
อย่างแน่นหนา, ต้องวนไปเวียนมาในเหตแห่งความทุกข์
แล้ววกไครยผลคือความทุกข์ จะหลุดทุกข์ไปไม่พ้นเลย.
เปรียบเหมือนสุนัขเฝ้าบ้าน ผูกล้ามไว้กับเสา พยายามจะให้

หลุดพ้นเครื่องลามาไป, แตะกรงเขาเครื่องลามาขึ้นไปด้วยรอย ๆ
 เส้า ก็หาหลุดไปไม่ได้, อปมาฉันใด; วิกฤษฏ์คงความเพียร
 เพียงไรก็ตาม แตะเมือร้งเขาตกเหวตกคนเหวตกขมาเพลินใจ
 ไว้ด้วย กัดของวนเวียนรยทุกขแล้วทุกขเล่าไม่ออกจากภพน้อย
 ภพใหญ่ไปไค มีอุปไมยอย่างเคียวกัน."

"ซอน, ข้าพเจ้ายอมรับว่าเป็นอนครายต่อการหลุดพ้น
 อยุเพราะอาไปรบทุกข แตะกยงเหวว่า สททมาชแจ่งเสย
 อยางนยอนเป็นอนครายรายกว่า เพราะทำให้ความเพียรท
 ข้ามเพญมาแตะคนหยอนลา หมคอยากลงไป เพราะถ้าทบก
 ศนย์ไม่ได้ไปเจ็ดในสถานบรมสุข: ไม่ได้รบข้ามหนึ่งทลง
 ทนเพียรเห็นอยอยากมา."

"สหาย, ฉาเรองจะเป็นอย่างทอไปน ท่านจะสำคัญ
 อยางไร? ทางว่าไฟกำลังไหมยาน, ข้าววงเข้าไปปลุกนาย
 ว่า ลูกชนเจ็ดท่าน, รยหนไปโดยเร็ว; ไฟกำลังไหมยาน.
 ขณะนั้นหลังคาและไม้เครว่าถูกไฟไหม้ กำลัง จะร่วง ตกลงมาอยู่
 แล้ว; ฉานายจะคอบข่าว่า เจ้าชอกไปคก่อน ว่าข้างนอกข้าน
 ฝนตกทรอเปล่า มีพายุทรอเปล่า เเคอนมคทรอเปล่า; คอฝน
 ไม่ตกพายุไม่ม เเคอนไม่มค ขาจริงจะออกจากข้านไป."

"ข้าแต่ท่านผู้เจริญ, โฉนผู้เป็นนายจะกล่าวแก่ข้าอย่าง

น ? เพราะข้าววังเข้ามาปลุกด้วยความตกใจ บอกว่าให้
หนีออกจากบ้านไป เพราะไฟไหม้ถึงเครา และหลังคากำลัง
จะตกลงมาอยู่แล้ว

“ถ้าหากว่า ฝันนายจะตอบว่า ‘เจ้าออกไปก่อน
ว่าข้างนอกบ้านฝนตกหรือเปล่า มีพายุหรือเปล่า เตอนมคหรือ
เปล่า; ถ้าฝนไม่ตก พายุไม่มี เตอนไม่มีค, ข้าจึงจะออก
จากบ้านไป’ คงน; ท่านคงจะเห็นว่าเรสงทยาวอนซอสคยโต
มาบอกว่าการังเกิดภัยร้ายแรงอยู่ในบ้านน ฝันนายคงฟัง
ไม่เข้าใจไม่ใช่หรือ ?”

“ท่านผู้เจริญ, ข้าพเจ้าย่อมจะลงความเห็นเป็นเช่นนั้น
เพราะคิดไม่เห็นเลยว่านายไหน จะเป็นข้าพช ถึง กบ จะตอบ อย่าง
นั้น

“ถูกแล้ว, อาคนตุกะ ตัวท่านในเวลานักเหมือนนกข
มีเพลิงลุกชอชอรอบคิริยะ เพราะบ้านของท่านกำลังถูก
ไฟไหม้ ? บ้านอะไร ? โลกนกคชยานของท่านเอง. ถูกไฟ
อะไรไหม้ ? ถูกไฟคือความรักใคร่ยินดี ไฟ คือโทสะ และไฟ
คือ ความหลง มาเผาอยู่. สกตโลกย่อมถูกไฟเผาผลาญอยู่
สกตโลกอกแน่นอนด้วยควันไฟ, และสกตโลกก็สะท้อนไหว
จนถึงราก เพราะถูกไฟพลังไฟลงเต็มกำลังแรง”

เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสอธิบายดังนี้, กามมนต์มีอาการสัน
 เทมคล้าย ลูกแหง ที่ไต่ย่นเสียดย่นลั่นแห่ง ราชสีห์ ในพุ่มไม้ใกล้
 ทั่ว, ทรงกายย้วย คิริระคกฟยอก, นุ่งนงคอกตนเป็นครุใหญ่
 ครนระบายลมหายใจไต่ข้างแล้ว ก็กล่าวด้วยเสียงสันแก่
 กระทั่งว่า “ตามทออธิบายมานะ อย่างไรรักยังไม่เป็นทางที่
 ข้าพเจ้าพอใจ. พระพุทธเจ้าช่างไม่ทรงแสดงเรื่องทอข้าพเจ้า
 ธิยากะทรายเสียเลย, ถึงแม้พระองค์สามารถจะทรงชี้แจงได้
 แต่มีโทษทรงแสดงให้เป็นทอนใจกต, หรือทรงนงเสีย เพราะ
 ทรงเห็นว่าจะไม่เป็นเหตุให้พ้นทุกข์กต, หรือว่าพระองค์ไม่ทรง
 ทรายเสียกต; เหลานั้น จะด้วยอย่างใดอย่างหนึ่งก็ตาม,
 ข้าพเจ้าก็มิพอใจด้วยทงนนั้น เพราะความคิดและความ
 พยายามของมนุษย์ย่อมมุ่งหาความสุขความบันเทิง; เมื่อไม่มี
 ชนอะไรล่อใจให้หวังเสียกอน, ก็ไม่พยายามทงนนั้น ว่ากันทำ
 ไม่นะ. และเมื่อพยายามยอมมหวง, แค้นพยายามไปหาความ
 หมกหวง: เราจะไม่ต้องทำความพยายามให้ลำบากกตหรือ ?
 เพราะความสุขความบันเทิง เป็นมูลแห่งธรรมชาติ ไม่ว่าสัตว์
 หรือมนุษย์ และเพื่อให้งามตามนั้น ข้าพเจ้าไต่ย่นคำอธิบายของ
 พราหมณ์ว่าดังนี้:—

“ทั้งนี้ ชายหนุ่มคนหนึ่ง เป็นผู้สามารถ รัชความรู

ว่องไวแข็งแรง มีอำนาจยิ่งกว่าชายหนุ่มทั้งหลาย, โลกพร้อม
 ด้วยขมทรพยทมอียุกตกเป็นสมบัติของชายหนุ่มคน; นคือ
 ความขมเหงัสซอนควรแก่มนุษยชาติ แต่ความขมเหงัสซของ
 มนุษยนรอยเทอ เป็นความขมเหงัสซของบุพเพเปตะบุรุษน
 สวรรค ความขมเหงัสซของบุพเพเปตะบุรุษในสวรรค์รอยเทอ
 เป็นความขมเหงัสซของเทวดาสามัญ, ความขมเหงัสซของ
 เทวดาสามัญรอยเทอเป็นความขมเหงัสซของพระอินทร ความ
 ขมเหงัสซของพระอินทรรอยเทอ เป็นความขมเหงัสซของพระ
 ปชานก. ความขมเหงัสซของพระปชานกรอยเทอ เป็นความ
 ขมเหงัสซของพระพรหม. นคือความขมเหงัสซอันเล็ก, นคือ
 วลีไปสู่ความขมเหงัสซอันเล็ก."

พระพททเจ้า; "คก่อนธาคณคกระ, ทงนคเชนคเกไม่
 เกยงธาคณทงกากลางนอย เกกคณนปวกพนเจียรวไปทมค
 พอเห่นแพทยมความรเชยวชาญ ก้วงไปหาและยอกถง
 ความทกขใหพงว่า ขาพเจ้าขอความกรุณาให้ใช้ความรของ
 ทานช่วยทำใหรสถกเกิดขคสซ แทนความเจียรปวกทมอยในขณะ
 น แพทยคอบว่า ความรทมอยกคชถอนเหตุเจียรปวกคณนเสัย;
 ทะทำให้เกิดความสุขทง ๆ ไม่ถอนเหตุเจียรปวกเสัยกอนยอม
 ไม่ไค' แต่คกณนไม่พอใจ คร่ำครวญว่า 'ไคทนความเจียร

ปวศรรวราวทพณมานานแล้ว จึงควรไต่รยรตแห่งความขบเทง
 สุขแทน. และก็ไต่ทราวยวามแพทยวเคษทสามารถทำให้เกิด
 ความสุขได้โดยไม่ต้องถอนพันทเจ็บออก; เข้าใจว่าท่านคือ
 แพทยวเคษทอาจทำได้ เมื่อท่านไม่สามารถจะทำได้ ก็ต้อง
 ไปหาแพทยอน. ว่าแล้วเทกคนนก็ไป. มีแพทยเถอนทำ
 ปาฏิหาริย์เล่นกลได้มาจากแคว้นคันธาระ. ที่กลองร้องโฆษณา
 ว่า 'ความไม่มีโรคเป็นลาภอย่างยิ่ง. ความไม่มีโรคเป็นทม่ง
 ของมนุษย์. ผู้ใดมีความเจ็บป่วยททุกขเวทน่าร้ายแรงเพียงไร
 ก็อาจรักษาให้กลับเป็นผู้มแต่. ความสุขความขบเทงทวทง
 สรรพางคกายได้ โดยเสยคารกษาอนยอมเยา. เทกเจ็บพันวง
 ไปหาแพทยเล่นกล. และขอให้ช่วยเปลี่ยนความททุกขให้เป็น
 ความขบเทงสุขทว. แพทยเล่นกลก็อวคอ้างและบริบรองว่า
 ทนมีความร้ความช้านาญในทางน, ว่าแล้วเรียกเงนคารกษา
 เสยกอน, เอนวแะทพณ, เสยคาถาอาคมคามพธิ. เทกน
 รุสีกทหายเจ็บปวด, วงกลขยานโดยความแะมสนรนแรงเย็น
 ความสุข.

“ต่อมาไม่ช้า ครนความร้ตักเป็นความส้นนคยจก
 รางลงไป, ความเจ็บปวดก็มาแทนทอก. ทงนเพราะอะไร?
 ก็เพราะไม่ถอนเอาค่นแห่งความปวดคนนออกเสยกอน.

“ก่อนอาคันตุกะ, แต่ทว่า ชายคนหนึ่งเจ็บปวดฟัน
 สำหรับ แตะเห็นสมควรความคึก, ไ้ไปหาแพทย์สมควรความชำนาญ
 แพทย์บอกว่า จะต้องทำการทศกรณปวดจริงจะไ้. ชายคน
 นั้นบอกว่า กัมความตองการอย่างนั้น, แพทย์จึงตรวจทศกรณ
 เห็นคนเหตว่าทศกรณเป็นเพราะเหงือกอกเสีย, ไ้แนะนำให้เขา
 ปลิงเกาะคุดเลือดครายออกมาเสียก่อนแล้วเขาพยาบาล ชาย
 นั้นตามคำแนะนำ ความเจ็บปวดก็หายขาด ไม่กลับมาก.
 ทงนเพราะอะไร ? ก็เพราะถอนเอาคนเหตแห่งความเจ็บปวด
 ออกเสีย ”

เมื่อพระ ศาสตรา ทรง ชกอุทาหรณ ขนเปรี๊ยะ เทียน ดงน.
 กามนิค นั้นนงคอดกหิมคปฏิจาณ ไม่ทราบบว่าจะไ้ได้อย่างไร
 แต่กยัง ไม่ยอมคน ทระ เป็นเหมือนเด็ก ไม่เคียงสำ ในอุทาหรณ
 ในทศกรณขารมณอนันขวนไ้แล้ว ก็ถามเสียงกระเส้า ๆ ว่า
 “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ, ขอความทกลาวมาทงน ท่านไ้ยิน
 มาจากพระโอรสผู้พระศาสดา สัมมาสัมพุทธเจ้า ค้วยตนเอง
 หรือ ? ”

พระพทธเจ้าทรงขมนอย ๆ ซึ่งมีพระอาการอย่างนั้นนาน ๆ
 จึงมีตักกรทงหนึ่ง, ครตคอบว่า “ก่อนนรภาดา, เราขอก
 ไ้ไ้ว่า ไ้ยินมาจากโอรสผู้พระศาสดาเอง.”

เมื่อกามนิตไค้พังทลาย ก็นำอาการโล่งใจ หายหืดหวั
มดวงตาแจ่มใสขึ้น เสียงก็หายกระเส้า, ออกอุทานว่า

“นั่นนะซี! ข้าพเจ้าไม่แน่ใจในคำกล่าวของท่านมา
ก่อนแล้ว ยคนรแ่งว่าคำอธิบายที่ท่านกล่าวหาใช้ถ้อยคำของ
พระพุทธเจ้าไม่, แต่เป็นโวหารอ้อมค้อมที่ท่านนกละเลยเอาเอง
โดยความเข้าใจผิด แท้จริง ธรรมของในท่ามกลาง และ
ในที่สุด? คงไม่มีใครอาจกล่าวหล่หลกกรรมอันนั้นไว้ความใด
อันวยผลขึ้นเท็จสุขอย่างยอดเยี่ยมให้? อย่างไรก็ดี ในอีก
สองสามสัปดาห์ ข้าพเจ้าก็จะไค้เฝ้าพระศาสดาแทบพระบาทมด
แล้วรบเอา ชงพระธรรม เพลหลกพันโดย ตรงจากพระโอษฐ์เอง
เหมือนกึ่งการกทไค้กุกส่งโลษาอนชุ่มชันหากอกมารดาเองฉะนุน
และท่านก็จะไค้ไปเฝ้าด้วย แล้วรบเอาพระธรรมอันแท้จริง ทว
ท่านก็จะเปลี่ยนความเข้าใจอันกวักแกว่งนเสียไค้. เชิญท่าน
กักวงจันทร อน แหวงท เลื่อนลอย ไปดง แนวน ชายคา หอนงแล้ว;
คงเป็นเวลาคึกมากอยู่. ควรที่เราจะพักนอนนอนกันเถิด.”

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ก็แล้ว, พลาญทรงชักพระอัคราสงค์
คตมพระ กาย แนบแน่น เป็น ปริมณฑล เอนองค ลงเห็นอ
พระสถิตในอาการสทไสยา; พระหัตถ์ขวาหนุนพระเศียร
พระบาทซ้ายชันเหลื่อมพระบาทขวา ทรงกำหนดเวลาที่จะ

ทรายหรือไม่ว่าข้าพเจ้าไปชั่วอะไรจากหญิงคนนั้น? คือ ไ้
 ทรายว่าพระศาสดามีไ้ประทับอยู่ ณ จังหวัดสาวทองแล้ว. หรือ
 ไม่ละท่าน ว่าพระองค์เสด็จประทับอยู่ที่ไหน? เมื่อวานนี้เอง
 พระองค์พระพทเจ้า มากล่าวสรรเสริญกันไว้นั้นมิใช่หรือ
 มกณ ไ้เกิดผลขึ้นถึงสุข ในเบื้องต้นพร้อมด้วย สาวก สามร้อย
 ไ้เสด็จมาถึงกรุงราชคฤห, และขณะประทับอยู่ที่สวน
 มะม่วงถักออกไปนอกทางโน้น ในเวลาบ่ายโมงเดียว
 หรือบางทีจะเร็วกว่านั้นด้วยซ้ำ ข้าพเจ้าจะไ้เฝ้าพระองค์,
 ผลึกคำหมายทักไ้ว่าจะไ้พบพระองค์ ทอเวลา คงสี่สัปดาห์.
 เห็นอย่างไรละท่าน, บ่ายโมงเดียวเท่านั้น? หญิงคนนั้นออก
 ว่า ถ้าไม่ไปทางถนนใหญ่ แต่ลัดตรอกซอกถนน ตก
 ข้ามออกไปทางประตูบ้านทรวนตก เพียงครึ่งชั่วโมงเท่านั้น
 จะถึง ไม่เคยนึกเลย ไ้เร่งร้อนเต็มที. ขอลาท่าน
 ละ. ท่านเป็นผมความหวังดีในทวข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะ
 ไม่ลืมกลับมาพาท่านไปเฝ้าพระศาสดากว. ขอลาที จะชัก
 ขาออกไ้ไ้.

กล่าวแล้ว กามนตก็ขมขมนออกจากบ้านไป, ว่างไป
 ตามถนนโดยเร็ว ครั้นไ้ถึงประตูกำแพงกรุงราชคฤห ยังไม่
 ถึงเวลาเขตก, กามนตจาทองรอคอยอยู่เป็นครุหนึ่ง ซึ่งรู้สึก

มโง่งมอยู่อย่างนั้น จนไม่ใคร่สังเกตเห็นโคขาควหนังกลาง
 ว่างโล่คนแตกกระจายมาข้างหน้า. ทางนั้นเข้าไปในบ้านข้าง,
 หลบซ่อนหรือย่นหนซ่อนไปอยู่บนกำแพงข้าง. หญิงคนหนึ่งอยู่
 บนมุขบ้านตะโกนบอกให้ระวังตัว. แต่กามนิตก็มีไต่ขึ้น ภา
 วจอยู่ทักคอกคอก ซึ่งเข็นที่มั่งหมายอยู่ตรงหน้า เพื่อบริ
 เลี้ยวผกทาง, กว่าจะรู้สึกตัวก็พอสโคขากรากเขามาถึงตัวเสีย
 แล้วหนีไม่ทัน. ทันใดนั้น โคกขวิดกามนิต ร้องเสียง
 โยลล์ลงอยู่ริมกำแพง. ส่วนโคเมือขวิดกามนิตแล้ว, ก็วิ่ง
 เลี้ยวหายไปนอกทางหนึ่ง.

ขณะนั้น มีผู้คนวิ่งกันมาล่อ ๆ ข้างคนเพียงมาก, แต่ข้าง
 คนก็มาช่วยเหลือ. หญิงคนที่ตะโกนบอกให้ระวังตัว เธอนำ
 ข้าราชการแผลให้, ฉีกเอาผ้าทกามนิตห่มมาพันมดบาดแผล
 เพราะโลหิตไหลพุ่งออกมา รวดกายน่า.

ในขณะนั้น กามนิต ยังไม่สิ้นสติทักเคียว แต่กระเนิร์ต
 แน่ว่า อย่างไรเสียตนก็จะตาย. อันความตายหรือความ
 เจ็บปวดอยู่นั้น ไม่ทำให้กามนิตรู้สึกหวาดทวนเข่นทกขเวทนา
 มากเท่ากบฏคิดว่าจะไม่ใคร่เฝ้าพระพุทธเจ้า ถึงกบฏของผ
 ญอยู่ใกล้ โดยมิเสียใจอันสิ้นเกรงใจช่วยพาเขาไปเฝ้าพระ
 พุทธเจ้า ทายามะม่วงด้วย:

“ท่านสหายทั้งหลาย, ข้าพเจ้าเกินทางมาไกลจนจะถึงที่มุ่งหมายแล้ว. กรุณาช่วยพาข้าพเจ้าไปเคียบวนเถิด อย่าไคชกซาเลย, ไม่ตอ้งวักถกถึงความเจ็บปวด หรือกลัวว่าข้าพเจ้าจะตาย. ข้าพเจ้ายังไม่ยอมตายจนกว่าท่านจะช่วยวางข้าพเจ้าไว้แทนบาทพระพทธเจ้า, แล้วจึงจะตายด้วยความสุข และไปเกิดมีความสุขใหม่.”

คนทอຍันน บางคนวิ่งไปหาเสอ หาคานหาม. ส่วนหญิงคนนั้นเอาขาชูกำลังให้ กามนคตมสองสามชอน พอให้ ชุมชน. พวกเขาเหล่านั้นกำลังออกความเห็นโต้แย้งกัน ถึงเรื่องว่าจะไปทางไหนคงจะใกล้เคียงที่สุด ถ้าไปผิดทางชาเพียงก้าวเดียวจะไม่ทันการ เพราะกามนคกำลังมีอาการทรุดลงรวดเร็ว.

ขณะนั้น ชายคนหนึ่ง เขามอชไปทางถนนเล็ก ร้องว่า “นั่นแน่ สาวกของพระพทธเจ้า. ท่านคงจะบอกให้ทรายไต่เข้าไปทางไหนจึงจะเหมาะ.”

อนทจริงเวลานั้นมีพระภิกษุหลายองค์ห่มคลุมด้วยกาสาวิมลสีทรมอ้อมมาทราบ. พระภิกษุเหล่านั้นล้วนมอຍอยู่ในวัยหนุ่ม, แต่ข้างหนามพระภิกษุผู้แก่อาวโสสององค์; องค์หนึ่งเส้นผมหงอกแล้ว ทำทางมสั่งว่าผาเผยบอกว่าทรงความเลียบซาสามารถ, ออกจากหนึ่ง มอຍอยู่ในมชณมวຍ

ทำทางส่งยี่สิบสาม ถึงเขตชลประทานราชบุรีเป็นฝัมน้ำอยู่
 วยตน, พระภิกษุองค์หนึ่งถึงฝัมน้ำชานาญชลประทาน กอ
 ทรายไควว่าองค์แก่คงอยู่ในวรรณพราหมณ์ ส่วนองค์หนึ่งอยู่
 ในวรรณกษัตริย์

เมื่อหม่อมพระภิกษุหายคลงท่งชนออกนอช. กัมมธแห่งก
 อชบายเรองให้พจนแทบไม่เขนศพท แล้วว่ากาลงระหามช
 อาคนคกกระทลคโคชวคคณน ไปยงขาม่ม่วง เพอเผาพระ
 พทอเจาคามความประสงคยงใหญ่ของเชา, จึงอยากจะขอให้
 ชวชทางทจะไปเผาพระพทอเจาชงไกลทสก.

พระภิกษุองค์หนึ่งสงอายทอชว่า “ เวล่านพระศาสดาไมได้
 ประทชอยทขาม่ม่วง. และพวกอชทมากยงไม่ทรายว่าเสกชไป
 ประทชอยทไหน. ”

พอกามนคโคยณคณน กัดอนหายใจขาวมอการเสชใจ
 ว่าหมททวง.

พระภิกษุองค์หนึ่งสงอายทอชว่า “ แต่เห็น
 จะไม่ประทชอยไกลจากทณนค, เพราะกอนหนาทจะเสกชมา
 กรงน รยสงให้พวกภิกษุชวชใหม่ล่งหนามาก่อน ส่วนพระ
 องค์เสกชตามหลงมาลาพงแต่เมอวานน. ขางทจะเสกชมาถง
 เขนเวลาเขนมาก คงจะประทชแรมชอยในทโคทหนง ขางทจะ

ในเขตชายกรุงนั่นเอง. ท้าวมารู้ว่าท่านเจ้าอาวาส
 กำนันก็ร้องวิงวอนว่า “ขอได้โปรดตามหาด้วยเถิด
 ท่านเจ้าอาวาส.”

พระภิกษุองค์สูงอายุนั้น “ถึงหากจะตามหาจนพบแล้วเสียด
 ประทศยศไหน ก็ระหอบหวั่นคนไข้ไปไม่ได้, เพราะจะกระเทือน
 ทำให้อาการทรุดลงเร็ว เมื่อไปถึงอาจจะสิ้นสรีระเสียแล้ว คง
 ไม่สามารถฟังพระโอวาทได้, ควรจะช่วยกันรื้อหาหมอเสียด
 เที่ยวนเพื่อแก้ไขประตึงไปพลางก่อนดีกว่า บ้างที่ระมัดระวัง
 กำลังพอได้ฟังพระพุทธรูปโอวาท.”

แต่กำนันก็เอาหมอนไปเปิดถาม พวกชาครยะเป็น
 หวังว่า “อย่าช้า - จวนตาย - โปรดนำ - เจ้าพระองค์ - ถูก
 ต้อง - ตายเป็นสุข - โปรดเร็ว.”

พระภิกษุสูงอายุนั้น (ตามวาทนาที่คิดไม่ขาด) หัน
 ไปพูดกับเพื่อนภิกษุด้วยกันว่า

“ชายคนนั้น ยกลือพระพุทธรูปองค์นี้, นึกว่าเมื่อใด
 สัมผัสแล้วก็พ้นทุกข์.”

องค์มอญรองลงมาพูดว่า “ท่านสารบุตร, ชายผู้นั้น
 เลื่อมใสในพระศาสนา แม้ว่าจะยังขาดความเข้าใจในหลักธรรม
 อันสูง;” แล้วก็นั่งไปพิจารณากำนันเพื่อให้ทราบว่ากำลัง

บ้านข้างหมอ เพราะสาวกทมิฬปลุกยณะคล้ายพระพุทธรูป
คือพระสาริบุตรซึ่งใครๆ ทราบกันอยู่.

พระอานนทมองคึกกามนิท ซึ่งในขณะนั้นไม่ใคร่สติแล้ว
และไม่รู้สึกถึงนายข้างบน เพราะถูกยกขนเปลือยหาใคร่ความ
เจือปน อันทกขเวทนาครอขงำมาก, แล้วพูดว่า “หรือ
บางทีชายฉุนจะไถเผ้าพระศาสดาอยู่แล้วตลอดคืน โดยไม่รู้
สึกแม่สึกกันอยู่ว่า เป็นพระพุทธรูปเจ้า?”

พระสาริบุตร - “ผู้โง่เขลาเบาปัญญาเช่นนั้น. ควร
พาไปไต่แล้ว.”

พระอานนท - “ประเดี๋ยวก่อน เวทนากล้าจนสิ้นสติ
เสียแล้ว.”

อนทจริง ทกามนิทลมหทาโพลงนนั้นแสดงว่าไม่รู้สึกถึง
เหตุการณที่เบญอยู่รอบตัวในเวลานั้น. คงคาชกมกลอง ๆ คง
เห็นแต่ทองฟ้าขาวในเวลาเช้า - เป็นทางอยู่ ใน ระหว่าง กำแพง
ซึ่งให้กามนิทรู้สึกอยู่ข้าง, แต่เขาใจไปว่าเป็นทางข้างเผือกท
ผ่านในอากาศอันมืด ในเวลาเที่ยงคืน, ริมฝายกษมุขมิย
แล้วค่อย ๆ เผยพคอออกมาว่า “แม่คงคา.”

พระอานนท - “เพ้อแล้ว.”

ผู้บนอยู่ใกล้หลายคน ได้ยินกามนิทพูดไต่จนค, ท

ความหมายของกามินีที่ว่า “เห็นจะต้องการให้พาไปยั้งฝั่งแม่
คงคา ณ ขนเพอชาระล้างบาปมลทินทวยนาคกคัสทอนน. แต่
แม่คงคาอยู่ไกลมาก, ใครจะหามาไปถึงไ้.”

ทนนไคณ กามินีก็คอยมัสตชน ทวงทาสกโส มี
อาการยมคประหนึ่งว่าอัมเ: พยายามจะล่กชน พระอานนท
เข้าประคอง.

“แม่คงคาในสวรรค์!” กามินีกระซิบเสียงแผ่วแต่
แจ่มใส เขามอชวาชไปบนฟ้าเห็นอัครมร, พทว่า “แม่คงคา
ในสวรรค์เราไ้ปัญญญา - แทยกระแสดคลน - วาสสิญ”

กามินีกกล่าวไ้เท้าน ทวสันเทม กระอิกโลททออก
จากปาก สันเสียงสันใจอยู่ในวงแขนพระอานนท.

ล่วงต่อมาไม่ทันถึงครึ่งชั่วโมง พระสาร์ยครและพระ
อานนทพรอมควยพระภิกษุทงหลาย ก็ไปยั้งบ้านข้างหมอ
เข้าไปเฝ้าพระเฒ่าพระภาคเจ้า ถวายนกหว้าแล้ว ณ ฌ ท
ควรมส้วนสุกข้างหนง.

พระศาสดา ตรัสสมไมทนยกลาทททาทตามอาคนทกกว
แล้ว, ตรัสถามว่า “ส้าแดงสาร์ยคร, ทวท้านกขพวกภิกษ
ใหม่ผล่อนสยในท้าน เเกินทางไกลมาถนทนเรยบรอยคทหรอ
ว่าประสยเหตุการณอะไรย้าง? อาหารและเภสัชสำหรับภิกษุ

อาพาลงกลางทางขาดแคลนอย่างไร? บรรดาสา^๒น^๑
ศิษย์มีความสบายและทำความเพียรขยันขันแข็งน้อยหรือ?

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ, ข้าพระองค์มีความยินดีที่ระ^๒กราย^๑ทูลไ^๒ไ^๑ว่า ไม่มีความขาดแคลนประการไร, และภิกษ^๒ุ^๑
ใหม่ก็มีความเพียรแข็งแรงก็ แต่มความปรารถนายังน้อยอย่าง^๒
เคยว คือเพอมาเฝ้า. ภิกษุหนุ่มเหล่านั้น ไ^๒ไ^๑โร^๒โร^๑แ^๒แ^๑งและมันใน^๒
พรหมจรรย์แล้ว, ข้าพระองค์จึงไ^๒ไ^๑พามาเฝ้าม^๒เ^๑ไ^๒ไ^๑ช^๒ช^๑ก^๒ก^๑ชา^๒
ขณะนั้น ภิกษุหนุ่มสามองค์ถูกชนจากทณงประคอง^๒
อัญชลิตถวายเป็นภ^๒า^๑วาทพระศาสดา. พระองค์ทรงรับอภ^๒า^๑วาทนั้นแล้ว
มีพระพักธานุญาตให้^๒น^๑งลงตามปรกติไ^๒ไ^๑.

“ข้าแต่พระศาสดาเจ้า, พระองค์ไ^๒ไ^๑เสด็จมา^๒มา^๑ถึง^๒ท^๑น^๒แ^๑ก^๒
เมื่อนั้น ทรงเห็นค^๒เ^๑น^๒ห^๑ย^๒เม^๑อ^๒ย^๑ลา^๒ห^๑ร^๒อ^๑ประ^๒ส^๑บ^๒อ^๑ป^๒ส^๑ร^๒ร^๑ค^๒ส^๑ถ^๒า^๑
ไ^๒ว^๑ข้าง? และไ^๒ไ^๑เส^๒ก^๑จ^๒ประ^๑ท^๒ษ^๑แ^๒ร^๑ม^๒อ^๑ย^๒ใน^๑ย^๒า^๑น^๒ช^๑่าง^๒ห^๑ม^๒อ^๑น^๒ห^๑ร^๒อ^๑
พระเจ^๒า^๑ชา?”

“เออ! ภิกษุทั้งหลาย, เราตถาคตมา^๒มา^๑ถึง^๒เ^๑น^๒เว^๑ล^๒า^๑เ^๒น^๑
ม^๒ค^๑ลง^๒แล้ว ถึง^๒ว^๑า^๒จะ^๑ร^๒ส^๑ก^๒เ^๑น^๒ห^๑ย^๒มา^๑ก^๒จ^๑ร^๒ง แต่ไม่^๒ป^๑ระ^๒ส^๑บ^๒
อ^๒ป^๑ส^๒ร^๑ร^๒ค^๑อย่าง^๒ไร^๑ท^๒ล^๑อ^๒ค^๑ทาง, ไ^๒ไ^๑พ^๒ก^๑แ^๒ร^๑ม^๒ค^๑ัน^๒ใน^๑น^๒ ก^๒ย^๑ชา^๒
อา^๒ค^๑ัน^๒ท^๑ก^๒ะ^๑ค^๒น^๑ท^๒น^๑ง^๒ร^๑ะ^๒บ^๑ร^๒อ^๑ย^๒ค^๑อ^๒ย^๑.

พระสาริบุตร - “ชาย^๒อา^๑ค^๒ัน^๑ท^๒ก^๑ะ^๑ค^๒น^๑น^๒บ^๑ค^๒น^๑ก^๒ระ^๑ทา^๑กา^๒ล

ภริยาเสียแล้ว โดยถูกโคขวิดในกรุงราชคฤห์."

พระอานนท - "และทงเขาไม่นกเฉลยคววามท
แรมคนอยกยคนนเป็นใคร. ความประสงค์ของผมนมอย่าง
เกยวคชใครจะเฝ้าพระองค์."

พระสารบุตร - "แล้วลงมาไม่ช้า ขอให้พาไปท
แม่คงคา."

พระอานนทคาน "ห้ามไ้ ท่านสารบุตร. เพราะพอ
เขาพคถงแม่คงคาในสวรรค์ กมีสหนาอาการสคไสชน ก
เหมือนจะระลภถงข้อปฏิญญาอะไรสักอย่างหนึ่ง. แล้วกชอกชอ
ผุ้หญิง กเหมือนชอ วาสัญู, แล้วกสนใจ."

พระสารบุตร - "เมื่อจิตกขไป มชอผุ้หญิงทคช
ทรมผปากไปทว ใจคงเคระห์มอ. นจะไปเกิดในภพ
ไหนหนอ?"

พระพททเจ้า - "อาคนทกะ กามนิต เป็นผุ้โงทหลงผค
คตลายเคกทคช. ทกอนภิกษทงหลาย, ชายอาคนทกะผน
สยเสาะหาเราเพื่อจะชอเป็นสาวกคักย้าหลกธรรม. เราทถาคค
เล็งเห็นอปนสยแล้ว จึงแสดทงหลกธรรมพอเป็นขจย. ใน
ทศกักสมเหตุ คช เขาแสดทงความไม่พอใจ คนรนผุ้มั่งอ
ในกามสขทิพยารมณ. และเพราะจิตกคทงวเขาทถาคคเป็น

อารมณ์คนไปช่วย
 สวรรค์ตะวันตกแล้ว,
 เวลาใดที่สายโกฏย."

ณ บัดนี้ไปเกิดอยู่ในสวาคแทน
 และจะเสวยกามาพรสุขอยู่ในนันท

หรือชื่ออื่นอีก

มีกันดี = เจ้าแห่งสรรพสัตว์

(จบภาคหนึ่ง บนดิน)

องค์การจำชยบุตรสภา

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ตรัสภา

นายกำจร ตฤรฤต พิมพ์และโฆษณา

๒๘ มกราคม ๒๕๐๑